

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 22. junija 1979 – št. 11 – letnik XXX

Široko odprta tribuna

Prosvetni tisk se po svoji vsebini vključuje v celoten sistem obveščanja. Ni dvoma, da so bila glasila delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti vselej pomemben dejavnik družbenega razvoja. Lahko rečemo, da so bila v vsem povojnem obdobju nenadomestljiva, saj so prispevala k uresničevanju bistvenih nalog preobrazbe vzgoje in izobraževanja. S svojo tiskano besedo, z občutkom za tisto, kar vodi k napredku in k hitrejšemu, uspešnejšemu reševanju vprašanj v vzgoji in izobraževanju, je pro-

svetni tisk — Prosvetni delavec pa še prav posebej — pomembno spodbujal delavce na področju vzgoje in izobraževanja k doseganju smotrov vzgojnoizobraževalne dejavnosti.

Tako kot za celotno področje vzgoje in izobraževanja je tudi za nadaljnji razvoj prosvetnega informativnega tiska pomembno, da družba vpliva na vzgojnoizobraževalno dejavnost. Vpliv delavcev in odgovornost za izvajanje te dejavnosti se bosta vedno bolj utrjevala; to pa pomeni, da bodo vprašanja

vzgoje in izobraževanja bolj kot doslej pričujoča v vseh okoljih, ob obravnavi gospodarskega razvoja in še posebno ob hitrejšem kulturnem, družbenem in političnem razvoju socialistične samoupravne družbe. Že zdaj, ko vedno bolj izginjajo pregrade med različnimi področji združenega dela in s tem tudi med delavci teh področij, ugotavljamo pomemben napredek pri obveščanju o vzgoji in izobraževanju v vseh sredstvih množičnih občil. Izobraževalna dejavnost je v resnici tako zelo vgrajena v vse

Zgled in protest

Edinstveno šolsko sožitje sta razvili slovenska in madžarska narodnostna skupnost v Pomurju. Mnogi so dvomili, da je to sploh mogoče. Kako bi se naj otroci učili v dveh različnih jezikih hkrati, ne da bi bili oškodovani v svojem razvoju. In vendar! Dve desetletji takšnega sožitja je utrdilo madžarsko in slovensko narodnost, da so oboji enako ponosni na svoj rod, na svoj jezik, na svojo kulturo in ob tem na svoje zgledno sožitje in na svojo dvojezično šolo.

»To je zgled in protest obenem«, je med drugim dejal predsednik RK SZDL Slovenije Mitja Ribičič v slavnostnem govoru ob dvajsetletnici dvojezičnega šolstva v Pomurju pred osnovno šolo »Drago Lugarič« v Lendavi. Zgled vsem, kjer živita dve različni narodnosti, in protest proti vsem, ki tega ne morejo dojeti ter ne verjamejo, da je svobodni razvoj vsake narodnosti pogoj svobodnega življenja, napredka in zdravega sožitja.

Drug ob drugem se učita otroka dveh materinščin v skupni domovini, igrata se, delata, se dogovarjata, ne da bi posebej čutila jezikovno mejo. Nihče pa ju v šoli tudi ne sili, da morata znati oba jezika do šolske natančnosti, kajti odločilna ocena je namenjena tistemu jeziku, ki je posamezniku materinščina. Kljub temu ponavadi znajo oba, kajti otroci se hitro učijo, posebno še tedaj, če se razumejo, so prijatelji, sošolci. In na dvojezičnih šolah v Pomurju so to povsod. Vedno pa velja spoznanje, čim več znaš, več veljaš. In ko govorijo otroci v Pomurju madžarsko in slovensko, je to zanje bogastvo, ki krepi njihovo življenjsko sposobnost, in jih združuje v občane trdne krajevne skupnosti, v dobre samoupravljavce.

Pomursko dvojezično šolstvo je zgled, ki ga velja posnemati. Opravilo je življenjsko izkušnjo in obrodilo dobre sadove. Nedvomno je pomagalo, da so se izboljšale tudi razmere Porabskih Slovencev na Madžarskem, in rekli bi lahko, da je bilo tudi zgled za urejanje šolstva v obalnih občinah, kjer živi italijanska narodnost. Uspešen razvoj dvojezičnega šolstva je prav zato mednarodnega pomena.

Prijetna kulturna prireditev je zvenela v obeh jezikih ter obenem prijazno zbliževala obiskovalce ne samo obeh narodnosti, temveč tudi obeh držav.

R. L.

prosvetni delavec

pore družbenega življenja in dela, da si težko zamislimo razvoj kateregakoli področja brez ustreznega izobraževanja, vzgoje, samoizobraževanja in s tem dviganja kulturne ravni in usposobljenosti delovnih ljudi in občanov. Prav tem spremembam se bo moral prilagoditi prosvetni tisk, pa tudi druga sredstva javnega obveščanja.

Prosvetni tisk postaja mesto informacij, ki so posebno pomembne za kvalificirano seznanjanje z vprašanji in problemi s področja vzgoje in izobraževanja, in so pogoj za uresničevanje samoupravnih pravic in obveznosti delavcev pa tudi za njihovo odločanje. Te informacije morajo biti take, da se bo lahko vsak prosvetni delavec poučil o posameznih vprašanjih s svojega področja ter bo tudi sam sodeloval v procesu obveščanja. Tako se bo prosvetni tisk uveljavil kot sestavina družbenopolitičnega sistema, vendar mora biti aktualen, angažiran, zanimiv, polemичen in strokoven. To pa je zdaj toliko bolj potrebno in mogoče, ker smo prav na področju vzgoje in izobraževanja sredi kopice aktualnih družbenih vprašanj vsebinske in organizacijske preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Prosvetni tisk se mora zato bolj odpreti vsem, ki oblikujejo reformirano šolo in nove družbenoekonomske in družbenopolitične odnose na tem področju. Prosvetna glasila bodo lahko veliko prispevala k pravilnemu razumevanju in uravnavanju poti preobrazbe, če bodo prerasla cehovsko zaprtost in iz tega izvirajočo enostrano obravnavanje problematike. Postati morajo glasila, v katerih bodo objavljali tudi delavci iz organizacij združenega dela, delegati samoupravnih interesnih skupnosti, občani iz krajevnih skupnosti v skladu s svojimi interesi na področju vzgoje in izobraževanja.

Pogosto se sprašujemo, ali naj bo prosvetni tisk (zdaj organiziran zlasti kot glasilo sindikatov, torej delavcev s področja vzgoje, izobraževanja in znanosti) strokoven, bolj strokoven ali pa le informativno pregleden. Težko si je zamisliti kakršnokoli celotno obveščanje s področja vzgoje in izobraževanja ter kritično in polemичno pisanje o tej dejavnosti brez temeljnega namena, to je seznanjanja s strokovnimi dosežki, utemeljeno strokovno pisanje o izvajanju, razvoju, programiranju itn.

vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Zato bo verjetno pretežni del teh glasil strokovne narave, še zlasti, če upoštevamo, da imajo vsa sredstva javnega obveščanja nalogo celotno obveščati tudi o vzgoji in izobraževanju.

Prosvetna glasila so nedvomno vez med prakso in teorijo. Izkušnje, ki jih imajo posamezniki, skupine, šole, delovne organizacije in drugi vzgojnoizobraževalni dejavniki morajo najti čim več prostora na straneh teh glasil. Izbirati pa je treba predvsem tiste sestavke, ki lahko pomembno prispevajo k spreminjanju razmer v drugih okoljih, ki dajejo napotke za uspešnejšo pedagoško in andragoško delo. Pri tem ne smemo pozabiti na vlogo znanosti kot subjektivnega dejavnika v razvoju celotne družbe in na posameznih področjih. Znanost še vedno premalo sodeluje pri reševanju nekaterih vprašanj preobrazbe. Veliko več bo treba storiti za raziskovanje družbenih, družbenoekonomskih in političnih vprašanj vzgoje in izobraževanja, to pa zahteva tudi večjo povezanost praktikov in raziskovalcev. Tudi pri tem odigrajo lahko prosvetna glasila zelo pomembno vlogo.

Pomembno je, da vsebino prosvetnih glasil ustvarjajo pedagoški delavci, vzgojitelji, znanstveni delavci, mentorji, vodje izobraževalnih dejavnosti in pripravništva v organizacijah združenega dela ter aktivni člani ustreznih društev. Prosvetna glasila naj bodo tudi naprej med osrednjimi nosilci preosnove vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Pomagajo naj oblikovati in izvajati vzgojnoizobraževalne načrte ter podružljati vzgojnoizobraževalno delo. Spodbujajo naj organizacije, da bodo vztrajno sodelovale z uporabniki in izvajalci, ter razvoj odnosov, potrebnih za izvedbo reforme. Prosvetni tisk mora biti široko odprta tribuna za izmenjavo mnenj, predlogov, ki utrjujejo samoupravne odnose in delegatska razmerja.

Prosvetna glasila ne morejo ostajati v mejah ožjega okolja, temveč morajo biti odprta vsem novim spoznanjem in izkušnjam v drugih republikah in pokrajinah Jugoslavije ter vsega sveta. Novinarji prosvetnih glasil lahko mnogo prispevajo k razčiščenju in osvetljevanju vprašanj vzgoje in izobraževanja.

FRANC ŠETINC

dogodki novosti

Ugotovitve in sklepi

REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV VZGOJE, IZOBRAŽEVANJA IN ZNANOSTI PRI USKLAJEVANJU IN DOPOLNJEVANJU SAMOUPRAVNIH SPORAZUMOV DEJAVNOSTI, SPREJETI NA 4. SEJI REPUBLIŠKEGA ODBORA, DNE 15. JUNIJA 1979.

UGOTOVITVE:

Republiški odbor sprejema informacijo o dosednji aktivnosti in ugotavlja, da je prvi del nalog iz dogovora dne 23. maja že opravljen, to je:

- v republiškem odboru deluje komisija za samoupravno sporazumevanje o pridobivanju dohodka, o razporejanju čistega dohodka in delitvi osebnega dohodka;
- v soglasju s skupnimi komisijami je bil sprejet sklep, da v naši dejavnosti oblikujemo deset krogov udeležencev oz. samoupravnih sporazumov dejavnosti, in sicer: vzgojno-varstvene organizacije, osnovne šole, zavodi za usposabljanja, glasbene in baletne šole, domovi učencev, študentski domovi, delavske univerze, visoko šolstvo in raziskovalne organizacije;
- opravljena je bila ocena skladnosti treh predlogov sporazumov dejavnosti s sprejetimi stališči, oblikovana so bila tudi odprta vprašanja vsebine sporazumevanja in različna mnenja o smiselnosti določil, ki opredeljujejo temelje za pridobivanje dohodka in ustvarjanje celotnega prihodka.

Republiški odbor sprejema in soglaša z mnenji in pripombami izvršnega odbora in komisije, predloženimi za današnjo sejo republiškega odbora. Glede na vsebino predlogov drugih šestih sporazumov in sporazuma raziskovalnih organizacij (sprejet je bil konec leta 1978), pa republiški odbor ugotavlja, da bo mogoče ta odprta vprašanja in mnenja smiselno uporabiti tudi zanje.

Republiški odbor tudi ugotavlja, da so nekatere skupne komisije podpisnikov sporazumov (osnovne šole, srednje šole, domovi učencev, delavske univerze), poslane udeležencem pristopno izjavo k sporazumu, še preden sta dala k predlogu svoje mnenje komisija za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov in republiški odbor. Ker usklajevalni postopek še ni končan, so ti sporazumi še vedno v fazi predloga in torej še niso veljavni in sprejeti.

SKLEPI:

Za uresničevanje nalog pri usklajevanju in dopolnjevanju samoupravnih sporazumov dejavnosti sprejema republiški odbor tele sklepe:

V nadaljnjem delu moramo zagotoviti trdnejšo delovno povezavo skupnih komisij in republiškega odbora. V ta namen naj izvršni odbor nemudoma imenuje po enega ali dva člana republiškega odbora za sodelovanje s posamezno skupno komisijo ali njeno delovno skupino.

Skupne komisije in njihove delovne skupine naj se nadalje oblikujejo in dopolnjujejo skupne osnove in merila za ugotavljanje količine, kakovosti in gospodarnosti dela za značilne skupine del v dejavnosti, po priporočilih in sklepih 3. seje republiškega odbora z dne 6. marca 1979 ter mnenj in pripomb k trem sporazumom, sprejetih na seji republiškega odbora dne 15. junija 1979.

Glede na oceno ustreznosti posameznih samoupravnih sporazumov, oceno ustreznosti skupin udeležencev in predvsem na temelju podrobnejše opredelitve vsebine sporazumevanja v dejavnosti — vse to pripravlja komisija za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov — bosta izvršni odbor in komisija republiškega odbora najkasneje v septembru razpravljala o konkretnih vprašanjih pri dograjevanju vsebine sporazumov ter pripravila skupaj s skupnimi komisijami rokovnik nalog, rokov in nosilcev za sprejem sporazumov najpozneje do konca leta 1979.

Odzivi ob pravem času

Konec letošnjega šolskega leta je hkrati čas živahnih razprav, ki naj bi pomagale oblikovati novo zakonodajo na področju vzgoje in izobraževanja. Medtem ko se prvo obdobje najširše javne razprave o osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju končuje, se je obravnava osnutkov zakonov o osnovni šoli in o vzgoji in varstvu predšolskih otrok šele začela. O novostih, ki jih prinašata ta dva zakonska osnutka, so razmišljali tudi člani republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti na seji, letošnjega 13. junija. Namen pogovora je bil opozoriti na nekatera sporna vprašanja, jih načelno opredeliti in tako usmeriti nadaljnjo razpravo. O osnutkih naj bi čimprej razpravljale delovne skupnosti šol in občinski odbori sindikata, septembra pa bo zbrane ugotovitve obravnaval republiški odbor. Pobuda prihaja torej ob pravem času, želimo lahko le to, da bi doživela širok odziv šol, in da pripombe prosvetnih delavcev ne bi ostale brez odmeva.

Uvodno pojasnilo o osnutkih obeh zakonov je podal predsednik Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Geza Čahuk. Katere so temeljne značilnosti osnutkov novih zakonov? Na obeh področjih je treba hitreje uveljaviti nove družbenoekonomske odnose, vsebinsko boljše povezovati vzgojnoizobraževalne in vzgojno-varstvene organizacije z okoljem, da bo družba lažje vplivala na delo in življenje v njih. To povezavo pa naj obogati z ustreznimi vsebinami.

Tako kot številni drugi dokumenti opredeljuje tudi novi zakon vzgojo in varstvo predšolskih otrok kot del enotnega sistema vzgoje in izobraževanje v SR Sloveniji in določa, da obsega vse oblike organiziranega vzgojnega dela za predšolske otroke v krajevni skupnosti ter

vzgojo in varstvo predšolskih otrok v dnevnem varstvu. Osnutek postavlja kot temeljni smoter vzgoje in varstva predšolskih otrok oblikovanje otrokove ustvarjalnosti in omogočanje vsestranskega razvoja njegove osebnosti v skladu z vrednotami samoupravne socialistične družbe. Hkrati opredeljuje naloge, s katerimi se naj ta smoter uresničuje.

Besedilo osnutka zakona o osnovni šoli usmerja v razmišljanje, kako naj bi zaživela in delala osnovna šola po celodnevnom programu. Oblike dela, uvedene v celodnevni šoli, naj bi spodbujali tudi v podaljšanem bivanju. Z raznimi oblikami dela naj bi učence še bolj zgodaj kot doslej usmerjali v poklice, zagotovi pa bo treba tudi neposreden vpliv uporabnikov na vzgoj-

noizobraževalno delo.

Člani republiškega odbora menijo, da ostajajo nekatere zadeve v osnutkih zakonov premalo natančno opredeljene. Nejasna ostajajo vprašanja o tem, kaj pomeni enotnost osnovne šole, kako razbremeniti učence in snovati vzgojnoizobraževalne smotre za razvijanje moralnih vrednot. Povezovanje šole z okoljem je zahtevna naloga, zato zgolj deklaracijske izjave o tem, zapisane v zakonu, najbrž ne bodo veliko pripomogle k izboljšanju razmer na tem področju.

Individualizacija vzgojnoizobraževalnega dela je v zakonu sicer močno poudarjena, niso pa opredeljene sestavine individualiziranega programa.

Delegati ugotavljajo, da je sama spodbuda, naj bi postalo delo v osnovni šoli vsebinsko bogatejše in bolj kakovostno, premalo, če ne bo tudi predpisov, ki bi zmanjšali zdaj neustrezno število učencev v razredu. Osnutek zakona o osnovni šoli predvideva o tem dve različici: po prvi naj bi bilo v oddelku največ 36 upencev, po drugi pa 32. Taka sprememba pa bi pomenila, da bi morali predvsem v razvitih središčih na novo odpreti okrog 230 oddelkov. Ob poprečni ceni oddelka, ki znaša 280 tisoč dinarjev, pa pomeni to 80 milijonov din na leto. Gre torej za odločitev, o kateri naj bi v javni razpravi demokratično povedali svoje mnenje uporabniki in izvajalci.

Javna razprava naj bi odgovorila tudi na vprašanje, kdo naj določa šolski koledar. In spet predlaga osnutek dve možnosti: po prvi naj določi šolski koledar šola sama v soglasju z občinsko skupščino, po drugi pa naj bi ga še naprej predpisoval Republiški komite za vzgojo in izobraževanje.

Žgoča tema razprav bodo prav gotovo opredelitve iz poglavja, ki ureja družbenoekonomske odnose. Predvideno je, da uporabniki in izvajalci zagotavljajo dejavnost osnovnih šol v svobodni menjavi dela v občinski izobraževalni skupnosti in po njej, v krajevni skupnosti in ne-

posredno. Nikjer pa ni zapisano, kako naj se to uresničuje npr. v krajevni skupnosti? Program storitev, kot piše v osnutku, je sicer temelj za svobodno menjava, prav pa bi bilo, da bi v zakonu opredelili tudi enotno metodologijo načrtovanja. Če tega ne bo — so poudarjali razpravljalci — se lahko zgodi, da bodo šole zaradi različne metodologije in programiranja v neenakopravnem položaju.

V tretjem poglavju, ki govori o življenju in delu osnovne šole, skuša zakon še najbolj zagotoviti napredek in razvoj osnovne šole. Poudarjena je zasnova celodnevne osnovne šole, vsestranska skrb za učenčev telesni razvoj ter zdravstvena in socialna skrb zanj. Če bomo hoteli dosledno izvajati tako vsebino, pa bo treba vzgojnoizobraževalno delo izredno skrbno načrtovati.

Veliko vprašanj se pojavlja tudi ob določilih, ki zadevajo delavce osnovne šole. Osnutek predvideva, da opravi učitelj v 42-urni tedenski delovni obveznosti 20 ur pouka in 5 ur drugega vzgojnoizobraževalnega dela neposredno z učenci.

Osnovna šola lahko poveča učitelju učno obveznost za največ 3 ure na teden in mu ustrezno zmanjša obseg drugega dela. Poleg tega opravlja učitelj še drugo delo, povezano z vzgojnoizobraževalnim delom, zlasti: sodelovanje v strokovnih organizacijah šole, razredništvu, različna administrativna opravila, mentorstvo učencem in pripravnikom, urejanje kabinetov, zbirke, delo s starši, organiziranje različnih akcij učencev itd. Razpravljalci so menili, da bi moral zakon dovoljevati različno obremenitev učiteljev v posameznih obdobjih šolskega leta — glede na naravo vzgojnoizobraževalnega dela. Zakonodajalec se je izognil vprašanju o različnosti predmetov in temu, da zahtevajo eni več priprav in dodatnega dela. Prav gotovo bo najboljko spora tudi normiranje drugih del, ki so naštetja kot učiteljeva delovna obveznost.

MARJANA KUNEJ

Združeno delo o usmerjenem izobraževanju

Prav je, da smo posvetili razpravam in oblikovanju novega zakona o usmerjenem izobraževanju veliko časa, so poudarili na seji predsedstva republiških sindikatov, letošnjega 15. marca in ob tem dodali, da bo potreben čas tudi za uveljavljanje zakona. Določiti bo treba neko prehodno obdobje, v katerem bodo izobraževalne in druge organizacije zagotovile in ustvarile vse tiste možnosti, ki so potrebne za uresničevanje novega zakona.

Čeprav je bilo doslej v navadi, da so o šolski zakonodaji razpravljali povečini »izvajalci«, družbenopolitične organizacije in ustanove, ki se strokovno ukvarjajo s šolstvom, se je ob javni razpravi o osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju vendarle zatreslo v temeljih: svoja mnenja so povedali ne samo občani, temveč tudi delavci v proizvodnih organizacijah združenega

dela. K temu je veliko pripomogla zveza slovenskih sindikatov, ki je načrtno pripravila potek javne razprave v občinskih svetih in osnovnih organizacijah ZSS. Skupaj z RK SZDL Slovenije in RK SZMS so organizirali štiri območna posvetovanja z občinskimi sveti ZSS. Javne razprave so pripravili v republiških odborih sindikata ob sodelovanju s posebnimi izobraževalnimi

skupnostmi in splošnimi združenji pri Gospodarski zbornici Slovenije. Po dogovoru z republiškimi odbori sindikata, občinskimi sindikalnimi sveti ZSS in osnovnimi organizacijami sindikatov so organizirali javno razpravo v 55 večjih delovnih organizacijah z različnih območij in iz različnih panog.

Zdaj ugotavljajo, da so delovni ljudje in občani pri obravnavi osnutka sprejeli temeljna načela novega vzgojnoizobraževalnega sistema, kritično pa so ocenili tudi svoje dosedanje delo in slabosti. Zavedajo se, da so do zdaj morda premalo zavzeto razpravljali o nalogah, ki jih bodo morali opraviti skupaj s prosvetnimi delavci, da bo preobrazba vzgoje in izobraževanja v resnici zaživela. Kritično so ocenjevali dosedanje ne dovolj premišljeno načrtovanje kadrov, ki je vplivalo na poklicno usmerjanje, štipendiranje in zaposlovanje. Opozarjali so na neprimerno razlikovanje med strokovnim usposabljanjem in strokovnim izobraževanjem in hkrati vpraševali, kako bo zagotovljena prehodnost med strokovnim usposabljanjem za preprsta in manj zahtevna dela in srednjim strokovnim izobraževanjem.

Veliko vprašanj zadeva proizvodno prakso, ki mnogokrat ni bila primerna. In kakšna naj bo, da bo dosegla svoj namen? Pri njenem načrtovanju, oblikovanju in izvedbi morata sodelovati šola in OZD, kjer bo praksa potekala. Prav zato je treba natančno določiti naloge in nosilce posameznih delov vzgojnoizobraževalnega procesa, predvsem pa poudariti nujnost enotnega in tesnega sodelovanja med vzgojnoizobraževalnimi in drugimi delovnimi organizacijami. Zakon bo moral tudi določno

urediti organizacijska, finančna in kadrovska vprašanja v zvezi s prakso. Razpravljalci so opozarjali tudi na določbo, ki govori, da lahko uporabniki in izvajalci s samoupravnim sporazumom določajo merila za ugotavljanje deleža, ki so ga izvajalci prispevali k rasti produktivnosti in k povečanju dohodka temeljnih organizacij uporabnikov. Pojavlja se vprašanje, kako oblikovati ta merila, saj je dosežke vzgojnoizobraževalnih organizacij mogoče »meriti« le na daljše obdobje. Osnutek zakona ne opredeljuje virov in osnov za pridobivanje dohodka ter enote storitve.

Veliko organizacijskih vprašanj in takih, ki zadevajo vsebojna razmerja, nastaja v zvezi z izobraževanjem ob delu in iz dela, glede vzgojnoizobraževalnih programov pa ostaja problem gimnazija. Zakon mora natančneje opredeliti, za katera dela in naloge bodo podlagla družbeno-jezikovni, naravoslovnomatematični in pedagoški vzgojnoizobraževalni programi in kakšna praktična znanja bodo vsebovali. Odgovoriti bo treba tudi na vprašanje, ali naj se učencec po srednjem izobraževanju za poklic vedno najprej vključi v delo in šele nato v visoko izobraževanje. Večina meni, da bi tako izgubili kar precej ljudi, sposobnih za nadaljnji študij.

Še veliko vprašanj, ki so življenjskega pomena za vso družbo, nam je odkrilo to poročilo o povzetku javne razprave, ki ga je pripravil svet za izobraževanje in kulturo pri RSZSS po poročilih 35 občinskih svetov Zveze sindikatov Slovenije. Lahko rečemo, da smo z njim dobili celosten pregled problemov, ki zavirajo hitrejšo preobrazbo v zgoje in izobraževanja na Slovenskem. M. K.

Veliko nejasnosti

Svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL Slovenije je razpravljal o osnutkih zakonov o osnovni šoli, o vzgoji in varstvu predšolskih otrok in o izobraževalnih skupnostih. Pokazalo se je, da je povsod še precej nejasnosti, zato bo treba v javni razpravi še marsikaj prečistiti.

Zanimiva je bila zamisel, da bi bilo potrebno pedagoškim delavcem, ki uspešno delajo že več kot dvajset let, omogočiti, da bi po skrajšanem postopku lahko preprosto opravljali diplomu na pedagoški akademiji ali kako drugače uveljavili svoje izkušnje v primerjavi z mladim diplomantom, ki vsega tega še nima. Pomisliti bomo morali tudi na drugačno izobrazbeno pot, ne samo po »mladostnem« sistemu v rednem šolanju.

Prav tako bo treba jasno opredeliti malo šolo, v kateri praviloma dela vzgojitelj, vendar je v takem primeru treba izenačiti delo, da ne bo razlike z učiteljem, ki opravlja naloge v mali šoli, obvezni pripravnici za šolo. Pri tem pa je treba prerasti intelektualistične nazore o mali šoli, ki ne more biti le pripravnica za šolo, temveč je v resnici širša pomoč otroku, da lahko čimbolj razvije vse dispozicije svoje osebnosti. Gotovo ne bo vseeno, kako bodo opredeljeni programi take šole.

Dobro bo potrebno premisliti, kako bi opredelili ocenjevanje. Ponokod v svetu se zavzemajo celo za popolno odpravo ocenjevanja v nižjih razredih osnovne šole. Vsekakor bo treba poskrbeti, da ocene ne bodo več sredstvo za vzdrževanje discipline, temveč resnično spodbuda za boljše učenčev ustvarjalno delo.

Ravnatelj šole pogosto nima več stika z učenci, ker je oproščen učne obveznosti. To ni dobro, ker se odtujuje pedagoški praksi in se spreminja v poklicnega ravnatelja. Treba bo torej jasno reči, kako naj se ravnatelj

vključi v vzgojnoizobraževalni proces, da bo živo sodeloval in ostal poklicno vzgojnoizobraževalni delavec, ne pa kaj drugega.

O vseh zadevah bo treba temeljito razglabljati, saj gre za globoke spremembe v družbenoekonomskih odnosih in uveljavljanju vzgoje kot sestavine združenega dela.

Prav tako se bo treba dobro dogovoriti, kako bo s strokovnimi službami posebnih in drugih izobraževalnih skupnosti, ker bi se režijski aparat lahko pretirano razbohotil, to pa je treba pravočasno preprečiti. Tudi to je področje, kjer si združeno delo lahko medsebojno učinkovito pomaga, saj imajo mnoge organizacije združenega dela že zvezite strokovne in tehnične službe, ki so lahko na voljo tudi posebnim izobraževalnim skupnostim.

Razpravljalci so razmišljali še o otrokovem zdravstvenem varstvu, ki ni dovolj opredeljeno, o položaju vzgojnih domov, o katerih je le malo besed, o odnosu do tujih jezikov, o zagotovitvi ustavne pravice, da je učenec zagotovljen pouk v materinščini o vzgojnoizobraževalnih organizacijah v občinah, ki jih bo treba še dobro proučiti, o usklajenem delovanju izobraževalne skupnosti in skupnosti otroškega varstva, posebej še pri uresničevanju malih šol in tako naprej.

Dogovorili so se, da bo javna razprava o osnutku zakonov o osnovni šoli in o vzgoji in varstvu predšolskih otrok sklenjena najpozneje do konca septembra, medtem ko je treba pospešiti razpravo o osnutku zakona o izobraževalnih skupnostih in usmerjenem izobraževanju do sredine julija.

Na koncu pa so opozorili še na koordinacijske odbore za razvoj celodnevni šol, ki so nekako opešali, pa bi morali prav zdaj večjo zagnanostjo delovati. R. L.

30 let

Glasilo združenega dela

V prizadevanjih za samoupravno preobnovo vzgoje in izobraževanja imajo sredstva javnega obveščanja izredno pomembno in odgovorno vlogo. Že doslej je tudi Prosvetni delavec pomembno prispeval k razčiščenju vprašanj in dilem v zvezi z zasnovo reforme, še zlasti k poudarjenju družbene akcije za reformo usmerjenega izobraževanja. Postavlja se vprašanje, kako naj bi se Prosvetni delavec oblikoval in dograjeval v prihodnje, da bi postal učinkovit dejavnik reformne akcije, dejaven sooblikovalec izpeljav reforme v naši republiki. Nekatere dosedanje spremembe v uredniški zasnovi že kažejo spodbudno iskanje odgovora na to vprašanje.

Tako kot se s sedanjo družbeno preobnovo celotna vzgojnoizobraževalna dejavnost vrašča v enoten sistem samoupravnega organiziranega združenega dela, tako v tem procesu tudi Prosvetni delavec izgublja naravo stanovskega prosvetnega lista. Njegove strani se na stežaj odpirajo združenemu delu, vzgojnoizobraževalni politiki, interesom, potrebam, izobraževalnim programom organizacij združenega dela, vsebinskim vprašanjem samoupravnega načrtovanja izobraževanja, usmerjanja in drugim elementom svobodne menjave dela. S takšno vsebinsko usmerjenostjo se bo tudi Prosvetni delavec uveljavil kot aktiven dejavnik samoupravne preobnove šolstva v združeno delo, hitreje bo pomagal rušiti ostanke kitajskega zidu med vzgojnoizobraževalnimi dejavnostmi in materialno proizvodnjo.

S takšno usmeritvijo se bo krepila tudi vloga vzgojnoizobraževalnih dejavnosti kot dejavne produktivne sile dela, kot pospeševalke družbenoekonomskega razvoja in kot nepogrešljive sestavine samoupravnega družbenega načrtovanja na vseh področjih družbene reprodukcije.

Prosvetni delavec bo moral potemtakem v prihodnje še bolj kritično odbirati med temami, da bo širše osvetljeval vzgojo in izobraževanje v združenem delu. Sodobna programska usmeritev tega glasila si mora prizadevati za večjo ustvarjalno polemiko, za diskusijsko in manj resolucijsko obravnavo problemov in ne pretežno poročevalskim zapisom. Prosvetni delavec bi moral spodbujati k polemiki v tistih okoljih združenega dela, ki se še vedno slabo odziva na reformo ter dramiti in ostriti odgovornost zanj. Kritično in brezkompromisno naj bi obravnaval odnose in pojave v vzgojnoizobraževalnih in drugih organizacijah združenega dela, se spopadal s togim pedagoškim tradicionalizmom v teoriji in praksi vzgoje in izobraževanja, z odporom in lagodnostjo, posebno kadar gre za nove metode, vsebino in družbenoekonomski razmerja, ki jih želimo uresničevati z reformo.

S takšno usmeritvijo bo Prosvetni delavec kot glasilo združenega dela pomagal v organizacijah združenega dela ustvarjati ustrezno pripravljenost za reformo. Od ustvarjanja takšnega ozračja pripravljenosti odgovornih samoupravnih, strokovnih in družbenopolitičnih dejavnikov na vsebinske spremembe v vzgoji in izobraževanju, tako v vzgojnoizobraževalnih kot dru-

gih organizacijah združenega dela je odvisen uspeh naših nadaljnjih reformnih korakov.

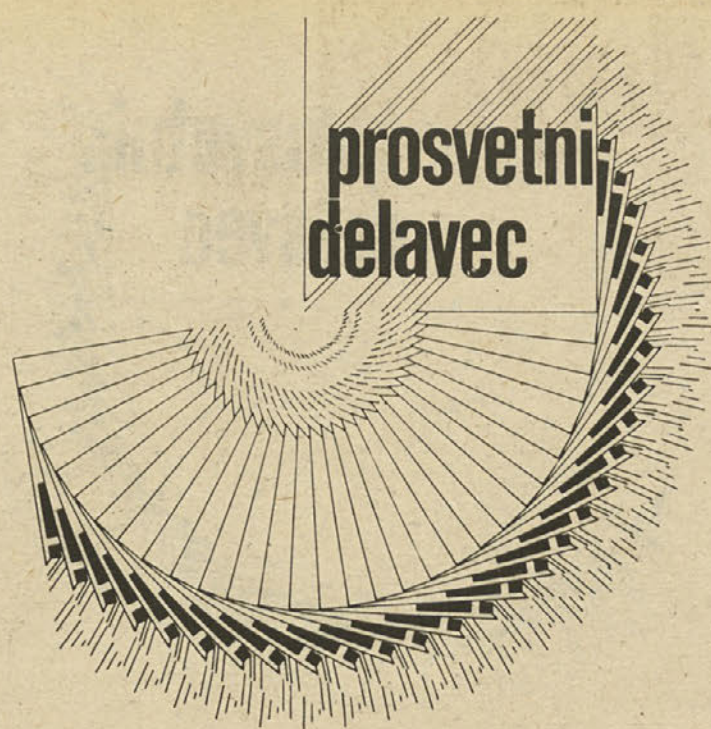
Prosvetni delavec lahko prispeva pri tem največ, če bo čim bolj verodostojno in neposredno spremljal vse smeje korake, poskuse iskanja novega v uresničevanju samoupravne izobraževalne politike v organizacijah združenega dela in opozarjal na tiste dosežke v procesu reforme, ki so najbližji njenim družbeno dogovorjenim načelom. V njem mora najti svoje mesto pozitivna izkušnja pa tudi kritičen odnos do stranpoti, ovinkov in sprenevedanj v nedoslednem uresničevanju teh načel.

Kateri vsebinski poudarki v Prosvetnem delavcu bi v prihodnje kar najbolj prispevali k pospešitvi utripa reformne akcije v združenem delu? Zlasti naj bi se uveljavile delegatske vezi med vzgojnoizobraževalnimi in uporabniškimi organizacijami združenega dela. Gre predvsem za popularizacijo tistih dobrih izkušenj, ki kažejo na širino vseh možnih poti odpiranje šole navzven v krajevno skupnost in združeno delo, kakor tudi približevanje vseh področij združenega dela vzgojnoizobraževalnim dejavnostim.

Druge njegova usmeritev naj bi nakazovala pot odločnejših prodorov v uveljavljanju novih družbenoekonomskih odnosov. Od primerov skupnega načrtovanja, usmerjanja in dogovarjanja o vsebini vzgojnoizobraževalnih programov, do sporazumevanja o ceni vzgojnoizobraževalnih storitev med šolami in uporabniškimi organizacijami združenega dela, naj bi se nizale izkušnje in predlogi za hitrejšo odpravljanje preživelih družbenoekonomskih temeljev izobraževanja. Le po tej poti se bo izenačeval družbenoekonomski položaj prosvetnega delavca z drugimi delavci v združenem delu. In nazadnje, Prosvetni delavec naj bi še bolj pogosto predstavljaj najprodornejše poskuse posodabljanja vsebine, metod in odnosov v vzgojnoizobraževalnem delu.

Zlasti uveljavljanje vsebinske zasnove celodnevne osnovne šole terja nenehno skrbno spremljanje sprememb v samoupravnem življenjskem in delovnem utripu šole. Prosvetni delavec naj bi kritično pokazal na nekatere osnovne šole, ki so si nadele samo novo ime, notranjega življenja ter odnosov s krajevnim okoljem in združenim delom pa niso razvile v skladu z zahtevami celodnevne šole. Nasploh bi morali tudi v Prosvetnem delavcu skrbeti za usmeritev, ki bi spodbudila slehernega prosvetnega delavca k iskanju sodobnih samoupravnih metod pedagoškega dela, k modernizaciji pouka in smelem opuščanju preživelih oblik ter poti vzgojnoizobraževalnega dela. Ne le novi družbenoekonomski procesi zunaj šole, tudi na videz drobne, a didaktično pomembne spremembe v organizaciji notranjega šolskega dela, ki so odvisne od ustvarjalnosti vsakega učitelja in vzgojitelja, so nepogrešljivi del sedanjega reformnega procesa. Tudi o njih naj bi Prosvetni delavec pisal še več in pri tem upošteval dobre izkušnje naših ustvarjalnih pedagogov praktikov.

EMIL ROJC,
Republiški svet za
vzgojo in izobraževanje SRS

Njegovih trideset let

Trideset let v zgodovini ne pomeni veliko, res pa je, da je tudi v tako kratkem obdobju mogoče narediti pomembno razvojno pot in doseči zavidljive uspehe. S ponosom lahko trdimo, da je tudi naše glasilo Prosvetni delavec, v tem, da zgodovino v kratkem obdobju na svoji poti razvija precej napredno. Težko je predstaviti bogato vsebino, ki jo je namenil Prosvetni delavec v tridesetih letih svojim bralcem. Ugotoviti pa moramo, da je po vsebini in obsegu nenehno raste in se bogatil. S svojo napredno in revolucionarno vsebino je spodbujal, usmerjal in bodril svojo napredno in revolucionarno vsebino vse prosvetne delavce, da bi laže in uspešneje vzgajali mladi rod. Neusahljiv vir, iz katerega je nenehno črpal moči za to svojo odgovorno družbeno nalogo je bila bogata revolucionarna preteklost našega naroda. Vzgoja mladega rodu v naprednem revolucionarnem duhu na tradicijah narodnoosvobodilnega boja je bila in je še zdaj družbeni smoter, ki ga je Prosvetni delavec zapisal v svojo programske usmeritve in si zanj nenehno prizadeval. Nestvarna bi bila podoba tridesetletne razvojne poti Prosvetnega delavca, če bi si jo predstavljali samo kot premočrtno rast, brez težav in nihanj. Bila so tudi obdobja, ko se je naše glasilo bojevalo s težavami materialne in zavoljo tega tudi vsebinske narave. Bilo je pač odsev razmer svojega časa. Zato ni čudno, če je kdaj

pa kdaj korak zastal, da bi Prosvetni delavec zajel novih moči in se še bolj zagrizeno prebijal skozi težave in probleme, ki so ga spremljali ob uresničevanju njegovega poslanstva. Ne glede na težave in zavoljo tega po obsegu in vsebini morebitno skromnejšo podobo je Prosvetni delavec vselej ostal prijatelj delavcev v vzgoji in izobraževanju. Učitelji in vzgojitelji se mu niso nikoli odpovedali. V njem so vselej našli oporo za svoje pedagoške in širše družbeno poslanstvo. V Prosvetnem delavcu so učitelji — vzgojitelji mladega rodu objavljali svoje poglede in izkušnje in si tako med seboj pomagali, ter prispevali k napredku pedagoške prakse. Mnogi učitelji pedagoške osebnosti so v Prosvetnem delavcu uspešno uveljavljali svoje pedagoške izkušnje v vzgojnoizobraževalnem delu.

Bogat, povojni, družbeni razvoj je prinesel s seboj tudi pestro problematiko v vzgojnoizobraževalni dejavnosti. Mnoge težave pa smo uspešneje reševali prav s pomočjo našega Prosvetnega delavca. Prepričan sem, da je mnogokrat po krivici ostal skromno v ozadju, neopazen bolj, kot bi zaslužil. Tovariš Tito je odlikoval Prosvetnega delavca za njegovo revolucionarno in družbenopolitično ter vselej angažirano vlogo z redom dela s srebrnim vencem. To veliko priznanje je dalo listu novih moči in še bolj je strnilo delavce v vzgoji in izobraževanju okrog

njega in ga vsebinsko bogatilo.

Razvoj samoupravne družbene ureditve je prinesel nove naloge. Delavci v vzgojnoizobraževalni dejavnosti so se morali spoprijemati s tradicionalizmom v vselej etatično usmerjeni vzgojnoizobraževalni dejavnosti. Etatično usmerjanje in vodenje vzgojnoizobraževalne dejavnosti je bilo močno zakoreninjeno, zato ga je bilo tudi težko premagovati. Glede tega je pred Prosvetnim delavcem in njegovo programsko usmeritvijo še vedno zahtevna in odgovorna naloga. Premagati moramo še veliko ovir, da se bomo lahko resnično enakovredno vključili v združeno delo.

Prosvetni delavec je resnično list delavcev v vzgojnoizobraževalni dejavnosti. Vendar to ni nikoli pomenilo in ne pomeni zaprtosti lista v lastni krog. Časopis je bil vedno odprt najširšemu krogu sodelavcev ne glede na to, če niso poklicni vzgojitelji. Za vse, ki so želeli in hoteli pomagati s svojimi nasveti in usmeritvami pri vzgoji mladega rodu. Menim, da se mu je to v veliki meri tudi posrečilo, to pričajo mnogi članki najbolj odgovornih družbenopolitičnih delavcev in delavcev iz združenega dela, ki so s svojimi prispevki bogatili vsebino Prosvetnega delavca. Preskromno bi predstavili vsebino Prosvetnega delavca v preteklosti, če bi jo označili samo kot informativno. Čeprav nas je vsebina lista resnično informirala o posebnih vprašanjih in problemih, sočasno pa tudi mobilizirala za določene naloge in usmerjala našo dejavnost, tako je bila mnogo več kot samo informacija.

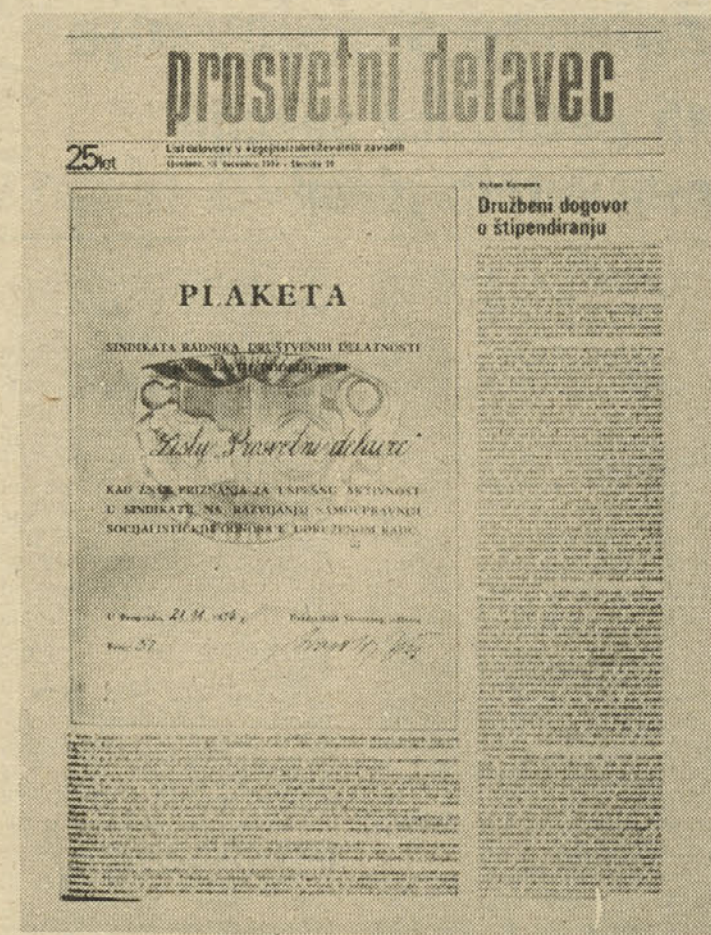
Težko si predstavljamo življenje in delo v vzgojnoizobraževalni dejavnosti brez Prosvetnega delavca, saj bi to pomenilo nepremostljivo vrzel. Čeprav je tudi res, da nismo bili vselej popolnoma zadovoljni z njegovo vsebino pa je bilo prav to nezadovoljstvo tista sila, ki je prispevala k nenehni vsebinski rasti. Naša želja je bila: in ostaja, da bi Prosvetni delavec še bolj spodbujal in usmerjal vzgojnoizobraževalno delo in mnogo bolj kot doslej razvoj usmerjenega izobraževanja. Družbeni razvoj in razvoj vzgojnoizobraževalne

dejavnosti terjata vedno bogatejšo vsebino lista, ki bo pripomogla k hitrejšemu in uspešnejšemu premagovanju težav ki nastajajo pri vsebinski preobrazbi vzgoje in izobraževanja. Tega, da bo družba še bolj vplivala na Vzgojnoizobraževalno dejavnost, ni mogoče doseči le s splošnimi zahtevami in gesli. Podružbljanje vzgojnoizobraževalne dejavnosti terja temeljito in vsestransko družbenopolitično in strokovno aktivnost. Mobilizator takšne aktivnosti pa mora ostati Prosvetni delavec. Zlasti sedaj, ko potrebujemo bogatejšo vsebino vzgojnoizobraževalnega dela v predšolski vzgoji, osnovni šoli s celodnevnim programom dela in usmerjenem izobraževanju, nam je bolj kot kdaj koli potrebno napredno revolucionarno glasilo, ki bo zagotavljalo družbeni vpliv in spodbujalo večjo k bolj kakovostnemu vzgojnoizobraževalnemu delu. Kaj naj zaželimo Prosvetnemu delavcu ob njegovem jubileju? Predvsem to, da bi ohranil svojo napredno in revolucionarno podobo in se vsebinsko nenehno bogatil. Tak pa bo le, če bo v resnici zrcalo življenja in dela vzgojnoizobraževalne dejavnosti. To je naloga nas vseh. Vsi ga moramo oblikovati. Prikazovati moramo prav podobo samoupravnega življenja in dela ter tako bogatiti in usmerjati vzgojo prihodnjih samoupravljalcev.

Bogastvo vzgojnoizobraževalne prakse, uspešnih metod in oblik dela mora najti svoj prostor v Prosvetnem delavcu. Še bolj pogumno moramo odkrivati pomanjkljivosti in napake na našem področju in odločno upirati nesodobnim in nedemokracijskim, včasih vse preveč v preteklost zaverovanim pogledom in vzgojnimi prijemom. Vse to bo naš časnik nenehno bogatilo, predvsem pa zagotavljalo, da bo zadovoljeval njegovo revolucionarno pot. Želimo si, da bi bil Prosvetni delavec nenehno sredi življenja in boja za napredek, sredi dogajanja družbe, ki si prizadeva za boljše in naprednejše.

GEZA ČAHUK

Sindikat delavcev vzgoje,
izobraževanja in znanosti
Slovenije

Slovo od pedagoškega trikotnika

Kmalu bo minilo trideset let, kar je izšla prva številka Prosvetnega delavca, glasila Sindikata prosvetnih delavcev Slovenije. V programski predstavitvi v prvi številki je bil zapisan dvojni namen časnika: obravnavanje in seznanjanje učiteljev z idejnimi, strokovnimi in organizacijskimi vprašanji vzgoje in izobraževanja ter medsebojno informiranje učiteljev o pedagoški, strokovni, znanstveni, prosvetno kulturni in družbeni dejavnosti. Časnik je ostal vseh trideset let zvest temeljni usmeritvi, čeprav je tu in tam dajal večje vsebinske poudarke le ozko pedagoškim vprašanjem ali problemom, ki so spremljali osnovno šolo in njene učitelje. Prav gotovo pa je na njegovo vsebino in glasnost vplival razvoj naših družbenih odnosov in položaja vzgojnoizobraževalne dejavnosti v njih. Kljub temu pa je vedno v pravem času znal spregovoriti o aktualnih

vprašanjih na področju vzgoje in izobraževanja in tako ostal vedno aktualen glasnik novih prizadevanj. Tako je po letu 1950 nakazoval poti za uvajanje šolskih svetov in kasneje šolskih odborov v naših šolah kot prvih glasnikov samoupravljanja. Med učitelji je pomagal oblikovati zavest o pomenu prve povojne šolske reforme ob ukinjanju nižje gimnazije in oblikovanju enotne osemletne obvezne osnovne šole. Pred dvajsetimi leti je časnik sodeloval pri družbenem utemeljevanju izobraževanja odraslih, sprememb v glashenih šolah, zasadil je potrebe po skrbnejšem načrtovanju in razvoju predšolske vzgoje, izražal pa je tudi prizadevanja pri razvijanju srednjega in visokega šolstva. V tem okviru je predstavljaj javnosti dejavnost univerze, prvih šolskih cen-

(nadaljevanje na 4. strani)

(nadaljevanje s 3. strani)

trov v delovnih organizacijah in strokovnega šolstva. Tako kot so se v šestdesetih letih naše šole začele umikati iz neposrednega družbenega dogajanja, tako se je Prosvetni delavec v drugem desetletju svojega izhajanja vse bolj omejeval na obravnavanje ožjih pedagoško strokovnih vprašanj, povezanih le z izobraževalno funkcijo osnovnih in srednjih šol. Ker se je v tem času podcenjevala vzgojna funkcija šole, so v Prosvetnem delavcu vse bolj izgubljali svoje mesto vzgojitelji v dijaških domovih, interesne dejavnosti in vzgojna funkcija učitelja. Tako kot številni učitelji se je ukvarjal s problemi znanstveno tehnološke revolucije in skupaj z njimi razmišljal o potrebi po nenehnem spreminjanju in dopolnjevanju predmetnikov, učnih načrtov in uvajanju nove učne tehnologije, ki naj bi izrinjala faktografijo in pozitivizem.

Družbeni dokumenti o idejni zasnovanosti vzgoje in izobraževanja, ki so bili sprejeti po letu 1970, in prva razmišljanja, kako šola in vzgojo bolj povezati z revolucionarno akcijo delavcev in delovnih ljudi, so zdramili prosvetne delavce in njihovo glasilo, da je odločno stopilo v ospredje družbenega dogajanja. Zlasti nova ustava je krepila vlogo in položaja delavskega razreda neposredno povezovala z znanjem in delom kot tistimi pogoji, ki omogočajo delavcu uveljaviti pravice in zagotavljajo hitrejši družbeni razvoj in blagostanje.

Vseh trideset let se je časnik zavzemal za uveljavljanje ustreznega družbenoekonomskega položaja učitelja. Včasih je idealiziral njegovo delo in terjal zanj poseben družbeni položaj. Vedno bolj pa je jasno, da se učiteljev družbenoekonomski položaj uveljavlja v odvisnosti od procesa vključevanja vzgojnoizobraževalne dejavnosti v združeno delo. In ker se svobodna menjava kot temeljni produkcijski odnos na področju vzgoje in izobraževanja uveljavlja prepočasno, se z njo tudi prepočasno uveljavlja enak družbenoekonomski položaj učitelja z drugimi delavci v združenem delu.

Predmet svobodne menjave — vzgojnoizobraževalni program — kot vsebinska podlaga za zagotovitev povračila za opravljeno delo, se še ni uveljavil. Prav zato naj Prosvetni delavec ne odpira le vprašanj o prenikalnih osebnih dohodkih tako kot da stopa v polemiko s tistimi uporabniki v TOZD, ki govore o previsokih vzgojnoizobraževalnega dela med uporabniki in učitelji lahko postavi trdnejše temelje za združevanje sredstev in vpliva tudi na izboljšanje učiteljevega družbenoekonomskega položaja. Časnik Prosvetni delavec naj se vključi v prizadevanja za uveljavljanje takega dogovarjanja, ki je temelj za preobrazbo vzgoje in izobraževanja od predšolske vzgoje, osnovne in srednje šole ter univerze do permanentnega izobraževanja, ki bo spremljalo človeka vse življenje. Zato mora Prosvetni delavec povezovati prizadevanja vseh učiteljev in vzgojiteljev in naj bi v četrtem desetletju svo-

jega delovanja prihajal v vsak naš vrtec, šolo, dom za učence, na univerzo in v druge organizacije združenega dela in skupnosti, ki prevzemajo pomembne vzgojnoizobraževalne naloge. Le tako bodo učitelji in vzgojitelji na vseh ravneh seznanjeni s celotno preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

Cepav učitelj ni več edini nosilec reformnih prizadevanj, je pomembno, da zna utemeljevati smisel njenih revolucionarnih sprememb. Ker sta področje njegovega dela vzgoja in izobraževanje, ker dela z ljudmi in imajo ti zaupanje vanj, so njegova pozitivna stališča do reforme pomemben prispevek k oblikovanju razpoloženja med delovnimi ljudmi, starši in učenci. Učitelj pa bo lahko vplival na oblikovanje prizadevanj za preobrazbo vzgojnoizobraževalnega sistema v prvi vrsti tedaj in takrat, ko je sam prepričan o utemeljenosti in pomenu preobrazbe.

In ker nam gre pri reformi za večje povezovanje učenja in dela, za vzgojo mladine, ki bo s svojo aktivnostjo oblikovala osebnost, se že današnji, še bolj pa jutrišnji učitelj poslavja od tradicionalnega pedagoškega trikotnika šola — učenec in starši. Pri pedagoškem delu se vse bolj povezuje s krajinami v krajevni skupnosti, delovnimi organizacijami, društvi, športnimi klubi, knjižnico.

V usmerjenem izobraževanju pa učitelj sam ne more več uredničevati vseh vzgojnoizobraževalnih nalog, zlasti proizvodne ali delovne prakse. Zunanji sodelavci bodo vse bolj pogosti učiteljevi pomočniki v vzgoji. Prav zato bi moral Prosvetni delavec od tradicionalne poti, ki jo je doslej ubiral do šole ali vrtca, zaviti tudi v tovarno, kmetijsko zadružno in delovne organizacije. Nova vsebinska zasnova šole, ki povezuje učenje in delo, se bo hitreje uveljavila, če bo časnik pokazal na spodbudne oblike vzajemnega sodelovanja vzgojnoizobraževalnih organizacij z drugimi organizacijami združenega dela.

Šola se poslavja od koncepcije, naj bi dajala dokončno znanje in da so v njenih klopih le mladi. Izobraževanje ob delu in iz dela bo prevladalo. To nalaga časniku veliko novo nalogo: ob pedagogiki bo morala kot sopotnica stopati andragogika in ob didaktiki in metodiki za mladino tudi didaktika in metodika za odrasle. Spodbude in obvestila o novostih bodo motivirale učitelja, da se bo tudi sam ob delu nenehno izobraževal.

Po tridesetih letih, še posebno pa zaradi revolucionarnih sprememb na področju vzgoje in izobraževanja postajajo zahteve prosvetnih delavcev do svojega glasila večje kot so bile doslej. Pa tudi družbena skupnost pričakuje od glasila prosvetnih delavcev širšo vsebinsko zasnovo, močnejšo akcijsko usmerjenost in tvorno vključevanje v procese preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

MAJDA POLJANŠEK
Republiške komite za vzgojo in izobraževanje SRS

dosedanjo statusno usmeritev Prosvetnega delavca, ki je bil glasilo delavcev vzgoje in izobraževanja. Res je, da je vsebinska stran raziskovanja Pedagoškega instituta pri Univerzi v Ljubljani povsem usmerjena na vzgojo in izobraževanje, ki sta predmet našega raziskovanja in razvijanja. Problemi, ki se rojevajo na tem področju in odsevajo njegovo nenehno spreminjanje, so hkrati tudi pobude za raziskovalno dejavnost, ki po vsebinski plati ne sme biti odmaknjena od vzgojnoizobraževalne prakse. V tem pomenu je Prosvetni delavec že doslej vplival na povezanost vzgojnoizobraževalnega dela z raziskovalno dejavnostjo.

Gre pa za to, da bi v prihodnje Prosvetni delavec postal glasilo, ki bi bolj načrtno zrcalilo problematiko, ki pomeni vsebino raziskovalnega dela, pa tudi tiste probleme, ki zadevajo družbenoekonomski položaj raziskovalnega dela in raziskovalcev v družbi, uveljavljanje samoupravnih odnosov med uporabniki in izvajalci raziskovalnega dela in še posebej položaj raziskovalnega dela v združenem delu.

Prav gotovo je koristno tako za raziskovalno dejavnost kakor tudi za vzgojnoizobraževalno prakso, njene strokovne službe ter za samoupravno organiziranje delavcev vzgoje in izobraževanje, da iščemo skupne poti tako za pospešen in kakovosten razvoj vzgoje in izobraževanja kakor tudi za boljši in vrednejši položaj vzgoje in izobraževanja v združenem delu. Problematika raziskovalnega dela na vzgojnoizobraževalnem področju v sedanjih razmerah kaže poleg uspehov tudi razdrobljenost, ne do-

volj trdno in organiziranost, nedomiselnost zasnovanost, ozkost in zaprtost, omejenost na razreševanje tradicionalno šolskih vprašanj in na drugo. Vse to vpliva, da raziskovalna problematika ni dobila širših razsežnosti pri proučevanju sedanjega stanja tradicionalne vzgoje in izobraževanja. Prizadevanje, konflikti in problemi, uspehi in kritične ocene tega stanja naj bi bile v prihodnje tudi vsebina časnika Prosvetni delavec. Tako bo postal bolj glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti. Seveda bo Prosvetni delavec to vlogo lahko opravljal le, če bodo delavci tega področja začutili, da lahko tudi po tej poti rešujejo vprašanja, ki zadevajo položaj raziskovalne dejavnosti. Spoznali bodo, da bo Prosvetni delavec tak lahko tedaj, ko se bodo tudi sami aktivneje vključili v oblikovanje njegove vsebine.

Prosvetni delavec mi omogoča, da spremljam utrip življenja in dela pedagoških delavcev, uspehe in neuspehe, težavnost dela vzgoje in izobraževanja. Celotna informacija o vzgojnoizobraževalnem delu na vseh ravneh mi daje občutek zaokrožene celote te dejavnosti, občutek medsebojne povezanosti. Ta naj bi bila v prihodnje še večja, tako da bo usmerjeno izobraževanje bolj vključeno v celoto vzgojnoizobraževalnega dela. Kot tako naj bi se predstavilo tudi v Prosvetnem delavcu, ki bo po naravi svojega dela vzbujal potrebo po povezanosti in pripadnosti k celotnemu vzgojnoizobraževalnemu delu.

mag. Veljko Troha
Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani

Zgledno sodelovanje ali petletnica sekcije prosvetnih glasil

Prosvetni časniki kot posebna strokovno-politična glasila imajo že tri desetletja pomembno vlogo pri razvoju in ustvarjanju vzgojnoizobraževalnega sistema in obveščanju prosvetnih delavcev o vseh pomembnejših strokovno-pedagoških, metodskih, družbeno-ekonomskih, samoupravnih in drugih nalogah. S tem svojim delovanjem predstavljajo doseženo raven razvoja vzgojnoizobraževalnega sistema naši samoupravni socialistični skupnosti. So dokaz narodnostne enakopravnosti saj izhajajo v devetih jezikih narodov in narodnosti. Ker objavljajo občasno sestavke iz drugih republik in pokrajin, seznanjajo prosvetni časniki svoje bralce s problemi vzgoje in izobraževanja različnih okolij.

V sedemdesetih letih pa je začelo sodelovanje v krizo. Nekatera glasila so objavljala celo več prispevkov iz tujine kot

pa iz sosednjih republik. Postajalo je nevarno, da se bo nit vzajemnega obveščanja in sodelovanja pretrgala. V Jugoslaviji smo imeli tedaj devet prosvetnih glasil v nakladi 100 tisoč izvodov, ki so izhajali tedensko ali štirinajstredno v devetih jezikih. Nekatera glasila so obravnavala tudi probleme s področja znanosti in kulture. Imeli smo razvit sistem strokovno političnega obveščanja, ki pa ni dajal zaokrožene podobe položaja vzgoje in izobraževanja v Jugoslaviji.

Nekako leta 1973 se je v zveznem odboru Sindikata rodila zamisel o povezovanju uredništev teh glasil, ki je bila soglasno sprejeta odbor je delal skoraj leto dni. Pripravil je samoupravni sporazum, ki so ga podpisala vsa uredništva in zvezni odbor. Sporazum natančneje določa način sodelovanja, obveznosti v medsebojnem

obveščanju in mednarodno sodelovanje sekcije. Tako je bila junija 1974 na skupščini vseh novinarjev ustanovljena sekcija uredništev prosvetnih glasil republik in pokrajin pri zveznem odboru.

To pomeni, da slavi sekcija letos mali jubilej — petletnico svojega obstoja in dela. Čeprav je to kratko obdobje lahko brez pridržka ugotavljamo, da je sekcija povsem upravičila svoj obstoj. Razčlemba kaže, da je bilo v teh petih letih objavljenih več sestavkov (ocen, analiz, informacij ipd.) Iz drugih republik in pokrajin kot v desetih letih pred tem. Posebej je treba poudariti, da so uredništva objavljala te sestavke redno, in jih načrtno organizirala.

Izdanih je bilo pet skupnih števk (ob 30-letnici osvoboditve, ob 10. in 11. kongresu ZKJ, 40-letnici Titovega vodenja KPJ, 60-letnici ustanovitve KPJ, SKOJ in sindikatov).

Zelo se je izboljšala kakovost glasil, postala so bolj aktualna, obravnavajo bogatejšo tematiko imajo višjo naklado in delajo v

boljših materialnih razmerah. Tudi sodelovanje z dejavniki javnega obveščanja se je izboljšalo, pa tudi s sindikati, samoupravnimi interesnimi skupnostmi in z drugimi.

V preteklem obdobju je organizirala sekcija uspešno mednarodno sodelovanje. Poleg izmenjave obiskov s sodelavci prosvetnih glasil Poljske, Romunije in Sovjetske zveze je sekcija priredila tri balkanska srečanja urednikov prosvetnih glasil. Prvo srečanje je bilo v Hrvaški, drugo v Sloveniji, tretje pa v Makedoniji. Poleg pedagoških in strokovnih tem so člani uredništev na zadnjem srečanju v Skopju obravnavali temo: Vloga prosvetnih časnikov v razvoju aktivnega in mirnega sodelovanja med narodnimi državami.

Skratka, sekcija je povsem upravičila svoj obstoj, oblikovala, vzajemno razumevanje dogovarjanje pa so lep zgled podobno sodelovanje drugih glasil in sredstev javnega obveščanja.

VASKO RAIČEVIĆ

Za povezavo in pedagoško rast

Ob 30-letnici Prosvetnega delavca smo dolžni zahvalo vsem tistim, ki so ustanovili glasilo slovenskih učiteljev, in še posebno vsem nekdanjim in sedanjim sodelavcem tega lista, ki je prispeval k večji medsebojni povezanosti ter pedagoški rasti učiteljev in vzgojiteljev.

Časnik Prosvetni delavec je bil ustanovljen v času intenzivne obnove in načrtne gospodarske graditve naše dežele, ko je v revolucionarnih družbenih spremembah vedno bolj dozorevalo spoznanje, kako pomembni sta vloga učitelja in vzgojnoizobraževalnega dela za hitrejši gospodarski, družbeni in kulturni razvoj. V tistih časih, ko so bili časniki najbolj množično sredstvo javnega obveščanja, je bila vloga Prosvetnega delavca še posebno pomembna. Koristno bi bilo, da bi to obdobje naše šolske preteklosti in vlogo pedagoške tiska natančneje proučili naši zgodovinarji.

Tudi danes, v povsem drugačnih družbenih, gospodarskih in kulturnih razmerah, kot so bile ob njegovi ustanovitvi, ima Prosvetni delavec pomembne naloge. Zdaj je časnik, ki mora upoštevati množico komunikacijskih sredstev splošne in strokovne narave v našem slovenskem jeziku pa tudi v drugih jezikih. Toda kljub številnim možnostim obveščanja je Prosvetni delavec nepogrešljiv. V socialistični samoupravni demokraciji, ko postajata vzgoja in izobraževanje vedno bolj pomemben sestavni del združenega dela, je prav gotovo funkcija časnika predvsem v tem, da s svojimi informacijami, poročili, analizami in prikazi omogoča prosvetnim delavcem, da se lažje uveljavljajo kot samoupravljalci.

Sestavni del revolucionarnih sprememb v naši družbi je tudi preobrazba vzgojnoizobraževalnega sistema in odnosov v njem ter vsebine, oblik, organizacije in metod vzgojnoizobraževalnega dela. Več kot dvajset let Prosvetni delavec aktivno spodbuja reformo osnovne šole in je pričr njenih velikih uspehov. Že več let se tudi v Prosvetnem delavcu izmenjavajo mišljenja, predlogi, kritični pogledi ter ustvarjalne

zamisli o preobrazbi srednjega in visokega šolstva usmerjeno izobraževanje. Struktura Prosvetnega delavca so bile bodo namenjene tudi vzgoji varstvu predšolskih otrok, ki se posebno v zadnjih letih napolnilo ne le po številu vključenih otrok, temveč tudi v kakovosti vzgojnega dela.

Na vseh treh stopnjah vzgojnoizobraževalne dejavnosti, predšolski vzgoji, v osnovni šoli in še zlasti v usmerjenem izobraževanju smo pred velikimi spremembami, ki so bile zastavane na kongresih Zveze komunistov, konkretizirajo pa osnutki zakonov za vsa tri področja. Celotni proces praktičnih izvedb bo zahteval veliko ustvarjalnega dela v prihodnjih letih, pri katerem bo tudi funkcija Prosvetnega delavca izredno pomembna.

Prosvetni delavec ni le informator in poročevalec, temveč tudi kritični komentator, ki v začetju nove poti tudi na pedagoškem področju. Ob hitrih spremembah bo tudi v prihodnosti Prosvetni delavec tisti, bo lahko veliko pripomogel nenehnemu strokovnemu izpopolnjevanju in usposabljanju učiteljev in vzgojiteljev. Poleg tega da izmenjava izkušenj, jih že več let objavlja na svoji strani, naj Prosvetni delavec bolj kot do zdaj posreduje priporočila in dognanja strokovnih in znanstvenih delavcev vzgojnoizobraževalnega področja. S tem bi lahko usmerjal sbralce v poglobljen študij strokovne in pedagoške literature tako še bolj kot doslej pripomogel, da bodo nova znanstvena strokovna spoznanja postala stvarni del praktičnega dela življenja v vzgojnoizobraževalni dejavnosti. Z vključevanjem večjega števila zunanjih strokovnjakov, izvajalcev in uporabnikov pa bi Prosvetni delavec spaval, da se tudi na tem področju uveljavijo načela o družbljanju vzgojnoizobraževalne dejavnosti, ki je eden temeljnih pogojev za njeno kakovost.

mag. JANEZ SUŠNIK
Zavod SRS za šolstvo

V novi vlogi

Časnik Prosvetni delavec je formalno razmeroma malo časa namenjen tudi raziskovalni dejavnosti, zato ni bilo mogoče v njem najti vsebine, ki bi nas na-

črtno seznanjala s problematiko s tega področja in spodbujala razmišljanja o raziskovalni dejavnosti na področju vzgoje in izobraževanja. Vendar velja to le za

Sodelavec in prijatelj

Glasilo Prosvetni delavec je naš sodelavec in prijatelj, zato njegov jubilej ni samo praznik prosvetnih delavcev sosedne SR Slovenije, uredništva in izdajateljskega sveta, temveč tudi dan, ki smo si ga z veseljem zapisali v svoj koledar tudi mi, prosvetni delavci Hrvaške.

Sindikat delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Hrvaške, ki izdaja Školske novine, uspešno sodeluje s sorodnim sindikatom Slovenije, pred nedavnim pa so navezale stike tudi mestne organizacije Zagreba in Ljubljane. V tem sosedskem sodelovanju sta naši glasili zelo pomembni, v prihodnje pa bosta še pomembnejši zato da se bodo naši prosvetni delavci čim bolje spoznali.

Naši bratski republiko imata veliko podobnih problemov, ki jih je mogoče reševati le z ozaveščenostjo in organizirano samoupravno akcijo združenih delavcev in njihovih organizacij. Takih skcij pa ni brez dobrega obveščanja. Zato imajo naši glasili podobne naloge in morata še bolj in uspešneje sodelovati, si izmenjevati informacije o bogatih izkušnjah prosvetnih delavcev o njihovih naporih pri urejanju in preobrazbi vzgoje in izobraževanja, o boju za ustrežnejši materialni položaj, o strokovnem izobraževanju in usposabljanju in drugih nalogah, ki jih moramo izpeljati.

Dosedanje sodelovanje vseh naših prosvetnih glasil je bilo zgledno in zelo uspešno. O tem govore skupne številke, na stotine objavljenih sestavkov iz drugih republik in pokrajin, naša skupna srečanja, seminarji, naši skupni nastopi na mednarodnih srečanjih, naši iskreni, prijateljski, človeški stiki, ki bogatijo življenje, človeka osrečujejo in ravneljujejo in nam pomagajo uspešno prebroditi težave.

Slavljenec Prosvetni delavec je doslej veliko prispeval k sodelovanju prosvetnih glasil. To pomeni, da je pomagal uresničevati naloge, ki sta nam jih zadala 10. in kasneje 11. kongres ZKJ. Bil je del velikega kolektiva naših uredništev, ki si je prizadeval, da bi čim bolj obveščal vse jugoslovanske prosvetne delavce o skupnih problemih in posebnostih vsake republike in pokrajine.

Razgledi po slovenskem šolstvu

Tri desetletja izhajanja glasila Prosvetni delavec je pomemben jubilej vsega slovenskega šolstva in znanosti, slovenskega novinarstva in k temu naj dodam: naše male skupnosti devetih prosvetnih časnikov, ki so že pet let združeni v Sekciji prosvetnih glasil republik in pokrajin.

Prosvetni delavec, glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti SR Slovenije, je odigral v svojem dolgoletnem izhajanju zelo pomembno vlogo: prosvetno, znanstveno pa tudi širšo javnost je seznanjal z dogodki na področjih, ki jih spremlja, še pomembnejši pa so njegova vloga in uspehi v boju za graditev nove socialistične šole; s tem je dal dragocen prispevek v zakladnico socialističnega razvoja slovenske in jugoslovanske družbe.

Že več let spremljam strani Prosvetnega delavca, ki predstavlja, vsaj zame, razvejeno podobo slovenskega šolstva. Menim, da je poleg prej omenjenih vlog informativno političnega glasila opravil Prosvetni delavec pomembno nalogo tudi s tem, da je objavljati na svojih straneh številne dragocene sestavke iz prakse samoupravne skupnosti narodov in narodnosti.

Izredno dragoceno je tudi sodelovanje med uredništvii jugoslovanskih prosvetnih glasil, izmenjava člankov pri pripravljanju skupnih števil, pa tudi sicer, pri organiziranju medna-

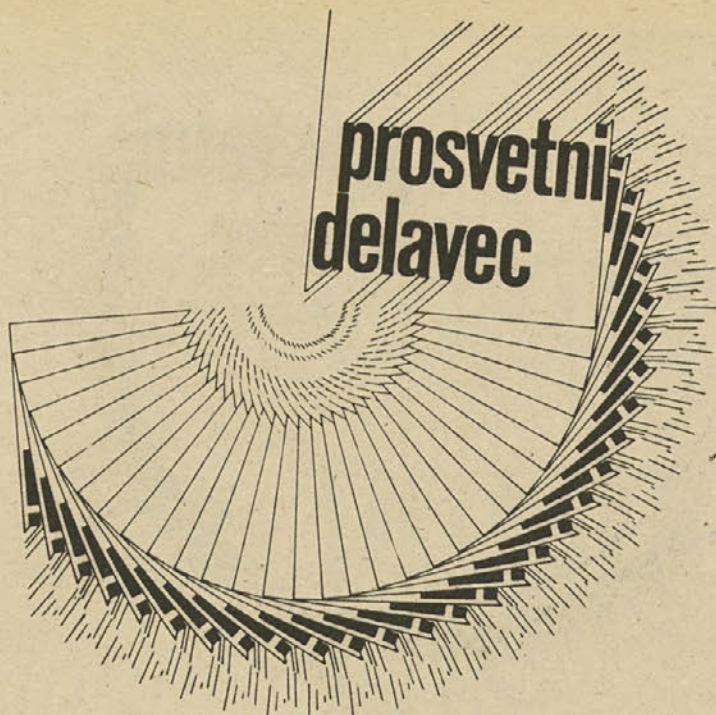
Školske novine, ki bodo slavile svojo tridesetletnico prihodnje leto so skupaj s kolektivom Prosvetnega delavca organizirale drugo srečanje urednikov prosvetnih glasil balkanskih dežel. V tej veliki in odgovorni mednarodni akciji je bil mali kolektiv Prosvetnega delavca izvrsten organizator in zgleden gostitelj, karavana prijateljstva pa je bila na poti po lepi slovenski deželi navdušena nad dosežki naše republike, nad organiziranostjo naših šol in otroških vrtcev. Uredniki iz Romunije, Bolgarije, Cipra ter iz vseh naših republik in pokrajin ne bodo nikdar pozabili — naj navedem samo en zgled — ustvarjalnosti in pedagoškega entuziazma v kolektivu Osnovne šole Podčetrtek. Za vse nas je bilo to pravo odkritje šole prihodnosti.

Sodelovanje med našimi uredništvii postaja vsako leto bogatejše. Pričakujemo še boljše dosežke in še več člankov iz bratske Slovenije, ki ima v svojem šolstvu veliko pomembnih zgledov. Upamo, da bo imel v prihodnjem obdobju vaš časnik več novinarjev, več strani in da bo izhajal vsak teden. Tedaj bo imelo uredništvo več možnosti, da v Školskih novinah in drugih bratskih glasilih objavlja še več informacij iz Slovenije.

Slavljenec je naš sodelavec in prijatelj, dragemu sodelavcu in prijatelju pa lahko zaželi človek vse najlepše: veliko uspeha pri delu, pri resničnem samoupravnem obveščanju naših tovarišev, slovenskih prosvetnih delavcev, boljše delovne razmere, več novinarjev, več denarja in tedensko izhajanje, ki je — v to trdno verjamem — velika potreba slovenske vzgoje in izobraževanja.

Ob iskrenih čestitkah izdajatelju, izdajateljskemu svetu in delovnemu kolektivu Prosvetnega delavca ter vsem slovenskim prosvetnim delavcem in novinarjem želimo še bolj bogato in uspešno sodelovanje z vsemi našimi glasili, ki pomeni tudi boj za napredek naše dežele in za nadaljnje utrjevanje bratstva in enotnosti vseh naših narodov in narodnosti.

DJORDJE DJURIĆ
Školske novine, Zagreb

30 let

Po poti navzgor

Prosvetni delavec proslavlja svojo 30-letnico v času, ko se vzgoja in izobraževanje na Slovenskem in v vsej Jugoslaviji korenito spreminjata. To nalaga tudi temu časniku — tako kot vsem prosvetnim glasilom, ki izhajajo v naših republikah in pokrajinah, odgovorne naloge. Prosvetne delavce morajo seznanjati z reformno vzgojo, izobraževanja, odpreti svoje strani za razpravo o vseh spremembah na tem področju in objavljati izkušnje vzgojnoizobraževalnih organizacij o reformi. Poleg tega da obveščajo, imajo prosvetna glasila pomembno vlogo tudi pri strokovnem usposabljanju učiteljev. Zato so teme, ki govorijo o šolskem in zunanješolskem delu tako zelo pomembne. Razumljivo je, da je obseg vsebine prosvetnih glasil še širši in bogatejši, saj obravnavajo poleg informativno-strokovne problematike tudi vsa pomembna vprašanja, ki se pojavljajo pri delu v šoli, pri dejavnosti in življenju prosvetnih delavcev, in najširše — v vzgoji in izobraževanju kot delu združenega dela.

Posebej je treba poudariti, kako pomembne so tiste teme, ki govorijo o dogodkih na področju izobraževanja v naših republikah in pokrajinah. Prosvetne delavce

spoznavajo z dosežki in izkušnjami drugih republik in pokrajin in jih tako zblizujejo. Zato tudi ni pretirano, če rečemo, da so naša prosvetna glasila pravi most bratstva in enotnosti vseh jugoslovanskih prosvetnih delavcev.

Vsa prosvetna glasila si prizadevajo, da bi svoje naloge kar najbolje opravila. Koliko se jim to posreči, je odvisno od njihovih materialnih in kadrovskih možnosti. Povedano na kratko: njihov materialni in kadrovski položaj ni najboljši. Ker jim manjka denarja, izhajajo ta glasila povečini štirinajstdnevno namesto tedensko, uredništva nimajo dovolj novinarjev niti ustreznih prostorov. Ta položaj se sicer počasi, toda vendarle popravlja. Tudi Prosvetni delavec, je dobil pred nedavnim prostore, ki mu omogočajo normalno delo.

Čestitamo Prosvetnemu delavcu k njegovemu jubileju, hkrati pa izražamo želje uredništva Prosvetnega pregleda: Naj glasilo slovenskih prosvetnih delavcev nadaljuje svojo razvojno pot navzgor ter s tem pomaga ustvarjati novo slovensko šolo v prid delovnih ljudi in izobraževanja.

RUŽICA PETROVIĆ
Prosvetni pregled, Beograd

Djordje Djurić, Školske novine

Josip Varga, Misao

Ružica Petrović, Prosvetni pregled

Mišo Kitanoski, Prosveten rabotnik

Zrcalo življenja in dela

Ni treba posebej poudarjati, kako pomembno mesto bi morala imeti kultura v glasilih, namenjenih predvsem bralcem, ki delajo v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Dati bi ji morali prav toliko prostora, koliko več pozornosti, je prav gotovo Prosvetni delavec.

Posebno pomembno je, da objavlja Prosvetni delavec poleg knjižnih ocen, panorame kulturnih dogodkov, zapisov, črtic in drugih oblik informacij tudi poročila o kulturnih akcijah, ki navdušujejo mladino za tekmovanja za bralno značko, za srečanja mladih literatov, zbujačo veselje do lepe knjige in ustvarjalnosti. S predstavljanjem likovnega izraza umetnikov se ustvarjajo v mladih temelji za lastno umetniško doživljanje na eni strani, na drugi pa reproduktivne možnosti, ki so lahko odločilne pri izbiri poklica.

Tudi druge oblike kulturne

ustvarjalnosti so našle v Prosvetnem delavcu svoje mesto, vse pa ne samo izobražujejo, temveč tudi zbujačo željo po kulturi in tisti duhovnih lepota, ki so potrebne človeku.

Spodbudna je rubrika Mladi danes, ki je hkrati lep dosežek prizadevanj Prosvetnega delavca za spodbujanje ustvarjalnosti mladine.

Omenili smo le dve rubriki, ki se zdita nam še posebno zanimivi zato, ker sta lahko dober zgled uredništvom drugih prosvetnih glasil, saj zrcalita življenje in delo v vzgojnoizobraževalnih organizacijah, kjer imata doberšen delež tudi kultura in umetnost. To nazirno razberemo skoraj iz vsake številke Prosvetnega delavca. In tega smo veseli vsi, ne samo njegovi bralci temveč tudi mi, ki redno spremljamo delo tega časnika starega trideset let.

MIROSLAV AVRAM
Prosvetni list, Sarajevo

Odmev časa

Stara resnica je, da živijo časniki od ene do druge številke, od enega do drugega srečanja s svojimi bralci. Ne samo iz vpludnosti in ne samo zaradi jubileja pa lahko t.dimo, da živi Prosvetni delavec med svojimi bralci dlje.

Slovenski prosvetni delavci proslavljajo enega izmed redkih jubilejev, tridesetletnico svojega glasila, ki je iz leta v leto bolj kakovostno, ki nenehno raste in dosega vidne uspehe tudi s sprotnim obveščanjem. Vrednost tega našega glasila je tudi v njegovem nenehnem prizadevanju, da seznanja svoje bralce z novostmi pri pouku z najnovejšimi znanstvenimi (teoretičnimi in praktičnimi) dosežki pedagogike, metode in didaktike; to pa pomeni, da si vedno prizadeva za novo in napredno, moderno in samoupravno. Prosvetni delavec zasluži pozornost tudi zaradi kakovostnega družbenopolitičnega obveščanja o vsem, kar se dogaja na področju izobraževanja, znanosti in kulture, torej pri uresničevanju politike ZKJ in ZKS na vseh področjih našega življenja, posebno pa na področju vzgoje in izobraževanja. Predstavlja delo učiteljev in vzgojiteljev te naše republike in je v resnici — to moramo odkrito povedati — vez uspeha, upanj in ciljev njenih prosvetnih delavcev.

Prosvetni delavec je pomemben tudi zato, ker zrcali zgodovino slovenskega šolstva v minulih treh desetletjih in tudi v daljni preteklosti. Slovenski prosvetni

delavci imajo v njem glasnika svojih uspehov in naporov, pa čeprav se je časnik razvijal v slabih materialnih, kadrovskih in prostorskih razmerah, ki pa se sčasoma izboljšujejo.

Ob njegovem jubileju naj poudarimo še to, kako dragoceno je sodelovanje Prosvetnega delavca z našim glasilom Prosveten rabotnik. Izkušnje slovenskih prosvetnih delavcev so zelo pomembne za prosvetne delavce naše republike, to prispeva k utrjevanju bratstva, enotnosti in vzajemnega sodelovanja ter k uresničevanju politike ZKJ na tem področju. Poudarimo naj še to, da ima prosvetni delavec pomembno vlogo tudi v sekciji prosvetnih časnikov naše dežele, saj sodeluje v vseh njenih akcijah.

Na koncu povejmo še to, da je pričakal Prosvetni delavec ta svoj jubilej v novi zunanji podobi, s številnimi novimi zanimivimi rubrikami, obogaten s sodobno vsebino in z novimi sodelavci. Skratka, veliko novega za tako pomemben jubilej.

Ob naših iskrenih in bratskih čestitkah dodajmo: Prosvetni delavec je prava vez šolstva na Slovenskem. Ker že dolgo sodelujemo, se vedno bolj spoznavamo in si postajamo vedno boljši prijatelji. Prepričani smo, da so slovenski prosvetni delavci ponosni na ta jubilej in svoje glasilo.

MIŠO KITANSKI
Prosveten rabotnik, Skopje

Od Šolskega prijatelja do Prosvetnega delavca

Periodični šolski listi so se pojavili v prvi polovici 19. stoletja. Po marčni revoluciji v Avstriji (1848) je izšel v Novicah leta 1849 predlog, naj bi dobili učitelji svoj časopis. Učiteljskih strokovnih društev takrat še ni bilo in celovški profesor Andrej Einspieler je začel izdajati prvi šolski list na južnoslovenskem ozemlju ŠOLSKI PRIJATELJ (1852–1858). Po letu 1858 je bil namenjen duhovnikom in ni več poročal o šolstvu. Prvi srbski šolski časopis ŠKOLSKI LIST (1858) je izhajal v Somboru, prvi hrvaški — NAPREDAK (1859) pa v Zagrebu.

Med slovenskimi učitelji te dobe, ki je znana pod imenom konkordatska, je bil zelo razgledan Andrej Praprotnik iz Ljubljane. Že leta 1855 je ustanovil učiteljsko bravnico (knjižnico), ker je želel, da bi si učitelji s samoisobraževanjem izpolnili svoje znanje.

V knjižnici so si izposojali pedagoški in drug tisk. Po zlomu absolutizma se je opogumil ter začel urejati in izdajati glasilo UČITELJSKI TOVARIŠ (1861–1941). Prvo leto je imel ta časnik 500 naročnikov, med njimi je bilo 245 učiteljev, ki so kljub slabim dohodkom postali naročniki. Med Slovenci je v tej dobi oživilo politično delovanje, med prebivalstvom se je prebujala narodna zavest. Slovensčina se je počasi začela uveljavljati na osnovnih šolah kot učni jezik, na gimnazijah pa je bila uvedena kot učni predmet na slovenskem ozemlju. Številni takratni učitelji so bili med budilci narodne zavesti in so začeli ustanavljati kulturna in gospodarska društva. Zasluge za to, da so učitelji opravljali svoje kulturno poslanstvo, je imel tudi šolski tisk. V tem času niso vsi spoštovali našega jezika, kajti to je doba nacionalnega in političnega razlikovanja med slovenskim prebivalstvom. To gibanje je imelo odziv tudi med učiteljstvom po izidu novega osnovnošolskega zakona v letu 1869. S tem zakonom so šole postale samostojne ustanove in upravitelji šol učitelji. Ti so tudi sodelovali v krajevnih, okrajnih in deželnih šolskih svetih, kjer so imeli zastopnike. Veliko slovenskih učiteljev se ni strinjalo po tem letu s pisanjem Učiteljskega tovariša, ki je zagovarjal načela konkordatske šole.

Leta 1866 je bilo ustanovljeno v Velikovecu prvo učiteljsko društvo, sledila so mu druga na Štajerskem, Kranjskem in Primorskem. Na Kranjskem je z reorganizacijo Kranjskega učiteljskega društva v Slovensko učiteljsko društvo, nastal prelom. Učitelji, ki so že prej menili, da je treba pospeševati učenje nemščine tudi v osnovni šoli, so se ločili in obdržali ime starega društva, tj. Kranjsko učiteljsko društvo, seveda v našem jeziku. Leta 1873 je začelo to društvo izdajati svoje glasilo LAIBACHER SCHULZEITUNG (Ljubljanski šolski list, ki je izhajal do razpada Avstrije v letu 1918. Tako je nastopilo nacionalno razlikovanje na Kranjskem. Štajerski slovenski učitelji so bili naročniki nemških šolskih in pedagoških listov. Učitelj Ivan Lapajne je dosegel, da je slovensko učiteljsko društvo za slovenski štajer leta 1872 začelo izdajati šolski časopis SLOVENSKI UČITELJ, ki ga je urejal Lapajne. Pisan je bil v narodnem duhu, zagovarjal je novi šolski zakon, seznanjal učitelje z naprednimi dognanji in vplival, da so postali samostojnejši in samozavestnejši. Z ustanovitvijo štiriletnih učiteljskih je bilo poskrbljeno tudi za njihovo boljše izobraževanje. Slovenska učiteljska društva so imela tako svoje glasilo na Štajerskem, ki je bilo izpostavljeno močnemu raznarodovalnemu pritisku ne le v mestih in trgih, temveč tudi na podeželju.

Leta 1877, ko je odšel Ivan Lapajne v Krško za ravnatelja meščanske šole, je Slovenski učiteljski prenehal izhajati. Vse do leta

1880 je bil Učiteljski tovariš edino glasilo za slovensko zavodno učiteljstvo. Bil je ideološko in politično konservativen list in so ga zaničljivo nazivali tudi mežnarski listič, čeprav je v tisti dobi zbujaal narodno zavest in dajal tudi napotke za pedagoško delo.

Leta 1880 je začel izhajati v Celju nov šolski list POPOTNIK (1880–1941, 1945–1949). Pobudo za to je dal prof. Mihael Žolgar, urejal ga je Jakob Lopan, oba v Celju. Iz Celja se je leta 1883 preselil list v Maribor, kjer ga je urejal do leta 1918 Miha Nerat. Popotnik je postal glasilo učiteljstva za slovensko Štajersko. Leta 1891 ga je prevzela Zaveza slovenskih učiteljskih društev. Postal je predvsem znanstvena pedagoška revija, kajti takrat je bil Tovariš že glasilo Zaveze. Kot tak je zagovarjal in posredoval sodobna načela o vzgoji mladine in zagovarjal napredna politična načela pod novim uredništvom.

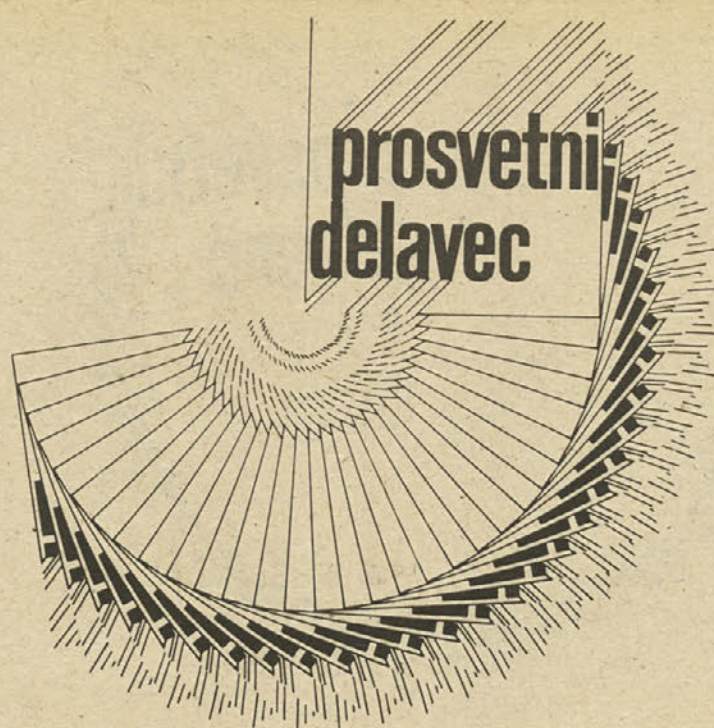
Naš namen je prikazati glasila učiteljskih društev, ki so izhajala na slovenskem ozemlju. V avstro-ogrski monarhiji so bila društva okrajna in ta združena v deželna. Slovenska društva pa so se z ustanovitvijo Zaveze vsa združila (1889). Kot deželno je delovalo nekaj časa le Slovensko učiteljsko društvo. Na Goriškem je leta 1880 začel izhajati šolski časopis ŠOLA (1880–1885) kot glasilo goriških učiteljev. Urejal ga je učitelj Vinko Černic.

Tedaj, ko sta se spremenila uredništvo in lastništvo Učiteljskega tovariša leta 1891, ko je postal glasilo Slovenskega učiteljskega društva in strokovno organizacijski list naprednih učiteljev Zaveze, so se učitelji — somišljeniki katoliške stranke tedaj združili v SLOMSKOVO DRUŽBO, ki je zastopala načela verske šole. Leta 1900 je to društvo začelo izdajati tudi svoje glasilo SLOVENSKI UČITELJ, (1900–1944). Ta časopis je zagovarjal nasprotno idejo, kot Lapajnetov Slovenski učitelj. Z ustanovitvijo Slomškove družbe se je zaostrišlo ideološko-politično razlikovanje med slovenskim učiteljstvom. Velika večina slovenskega učiteljstva je bila napredna. Da bi pomnožili svoje vrste, je deželna šolska oblast, ki jo je vodila katoliška večinska stranka, delala razlike celo pri osebnih dohodkih učiteljev. V brošuri Dejanja govore je objavljeno gradivo, ki priča o veliki nestrpnosti, ki je takrat vladala na katoliški strani.

Oris obdobja avstro-ogrske monarhije dokazuje, da so se učitelji zavedali svojega poslanstva, čeprav so bili na družbeni lestvici takratne družbe na skoraj najnižji stopnji, idealizem je pomagal učiteljem, ki so zagovarjali in širili napredne ideje, da so vztrajali na svojih delovnih mestih. Bojevali so se morali za uveljavitev slovensčine v šolah in za dovoljenja, da so smeli ustanavljati slovenska kulturna in druga društva. Šolski časniki te dobe so dajali napotke in oporo učiteljstvu pri njegovem delu.

Po razpadu avstro-ogrske monarhije leta 1918 se je spremenil tudi položaj materinega jezika v šolah. Člani Zaveze so se združili leta 1920 v Udruženje jugoslovanskega učiteljstva (UJU) — poverjeništvu Ljubljana. Leta 1931 pa se je preimenovala zveza v Jugoslovansko učiteljsko udruženje ali kratko JUJ. To je delovalo do okupacije aprila 1941.

Slovensko poverjeništvu UJU je leta 1926 sprejelo v Celju posebno izjavo — DEKLARACIJO — s katero je bilo sklenjeno, da naj učiteljska organizacija ne bo več privesek demokratske stranke. Ta sklep je bil posledica vedno večjega vpliva levo usmerjenih učiteljev. Potem ko so sprejeli to deklaracijo, so učitelji, člani Slomškove družbe, vstopili v UJU. Slomškova družba je ostala kot kulturno društvo, ki je še nadalje izdajalo

svoje glasilo Slovenski učitelj. S tem sklepom pa se niso strinjali vsi napredni učitelji, zato je majhen del ustanovil društvo EDINSTVO, ki je izdajalo glasilo z istim imenom (1926–1927). Po poldrugem letu je večina članov Edinstva prestopila v UJU.

Na Primorskem je z italijansko okupacijo leta 1918 nastal nov položaj. Učitelji so ustanovili Zvezo slovenskih učiteljskih društev, ki je začela izdajati glasilo UČITELJSKI LIST (1920–1926). Ta časopis je objavljal napredne vesti tudi iz Sovjetske zveze, ki jih Tovariš ni mogel. Urejal ga je učitelj Jože Pahor in za hrvaški del Vinko Šepić.

Z okupacijo slovenskega ozemlja je zamrl slovenski šolski tisk z izjemo Slovenskega učitelja, ki ga je izdajala Slomškova družba, ki se je prilagodila za-

htevam okupatorja in ni odobraval narodnoosvobodilnega boja. Med učitelji na šolah na osvobojenem ozemlju so bili mnogi absolventi pedagoških tečajev in ti so potrebovali napotke za pouk. Odsek za prosveto pri SNOS je začel izdajati PROSVETO (1944) in izšlo so tri številke. Na Primorskem je izšel najprej UČITELJSKI LIST (1944) in zatem UČITELJSKI SVETOVALEC (1944–1945).

Prosvetni delavci se že na osvobojenem ozemlju ustanovili svojo organizacijo na skupščini v Črnomlju 13. in 14. novembra 1944. Po osvoboditvi se je ta odbor dopolnil s predstavniki vseh šol in začel izdajati kot prilogo pedagoški reviji POPOTNI PROSVETNI DELAVEC, ki je postal samostojen list leta 1950.

FRANCE OSTANEK

Jože Zorn, rojen 1907, umrl 1977, učitelj, novinar in publicist. Urednik Prosvetnega delavca od 1. 1. 1950 do decembra 1958

Drago Ham, rojen 1925, profesor in novinar, urednik Prosvetnega delavca od januarja 1959 do novembra 1970. Sedaj dela v oddelku za učbenike in spremljačo literaturo pri Založbi Mladinska knjiga

Iz starih listov

Nobena vednost ne sega tako globoko v človeško življenje, kakor nauk od zrejanja. Šolska odreja stvari po učiteljih naš prihodnji narod, in učiteljska služba postaja tedaj vedno bolj imenitna in težavna. Učenik velikrat potrebuje, da bi mu kdo kaj svetoval, razjasnjeval in pomagal, pa tudi da bi ga tolažil in spodbujal pri njegovem trudnem delu. Kje bi iskal priden učenik pomoči? Kje drugod, kakor v tem, da se pogovarja s svojimi skušenimi brati in tovarši, in da bere dobre spise, kateri mu govorijo o obdelovanju njegovega obširnega polja, in mu kažejo, kako bi lahko svoje učence naravnost in nemudoma vodil do pravega namena, in kako bi se sploh obnašal, da bi s časom vedno napredoval in bogatel v svojem dušnem in telesnem stanu. »Učiteljski tovariš« je prevzel to težavno službo, da bo zajemal iz mnogih studencov šolskih skušenj in potem rosil rodovitne kaplje na naše šolsko polje. Učiteljski tovariš 1861 str. 1–2

Nisem si namenila pisati o plači ljudskih učiteljev, temuč govorim tu o plači ljudskih učiteljic, kajti o tem še nisem nič brala, in vendar mislim: enako delo, trud in vseh, tudi zahteva enako pravico in plačo. Zakaj se o plači

imamo učitelji še silno malo. To smo pa zakrivali največ sami, ker smo se premalo zavedali svojega važnega poklica, ker smo le predradi hlapčevali ter pravice, ki nam gredo, prepuščali drugim. Ker so nekateri krogi mislili, da smo učitelji namenjeni le za delo za pokorne sluga brez vseh pravic, zato jim nikakor ne more v glavo, kako se drzne glasilo naš zoperstavljati tej stari, nam škodljivi navadi.

Učiteljski tovariš 1896, str. 419

Nam manjka edinosti, manjka sloge in kolegialnosti. Vsi smo slovenski učitelji in učiteljice, vsi imamo enaka dela in opravila in bomo plačilo. Za poglobljeno imamo trpljenje in trpljenje. Nekateri so se zatekli v liberalizem, drugi pa v klerikalni tabor, nado, da jim katera teh strank zmanjša gorje. Nekateri pa se spoznavajo, ostali pa bodo pri ali slej spoznali, da smo se varali zakaj od omenjenih strank ne bomo za nas kruha. Klerikalci so nam očitni nasprotniki, liberalci sicer priznavajo naše težnje, a na vedno pitajo le z obljubami. Zgolj obljube nam ne izboljšajo položaja. Od samih idealov se ne more živeti. Kdor — se upanjem pita, mora gladu pogledati. Za pustimo tedaj gori om

Neža Maurer, r. 1931, novinarka in pesnica, piše predvsem za otroke. Urednica Prosvetnega delavca od 20. novembra 1970 do oktobra 1977. Sedaj dela na sekretariatu za informacije pri IS SRS

Rudi Lešnik, r. 1931, novinar, publicist, magister pedagogike, predava pedagogiko prostot časa na PZE za pedagogiko Filozofske fakultete v Ljubljani. Urednik Prosvetnega delavca od decembra 1977

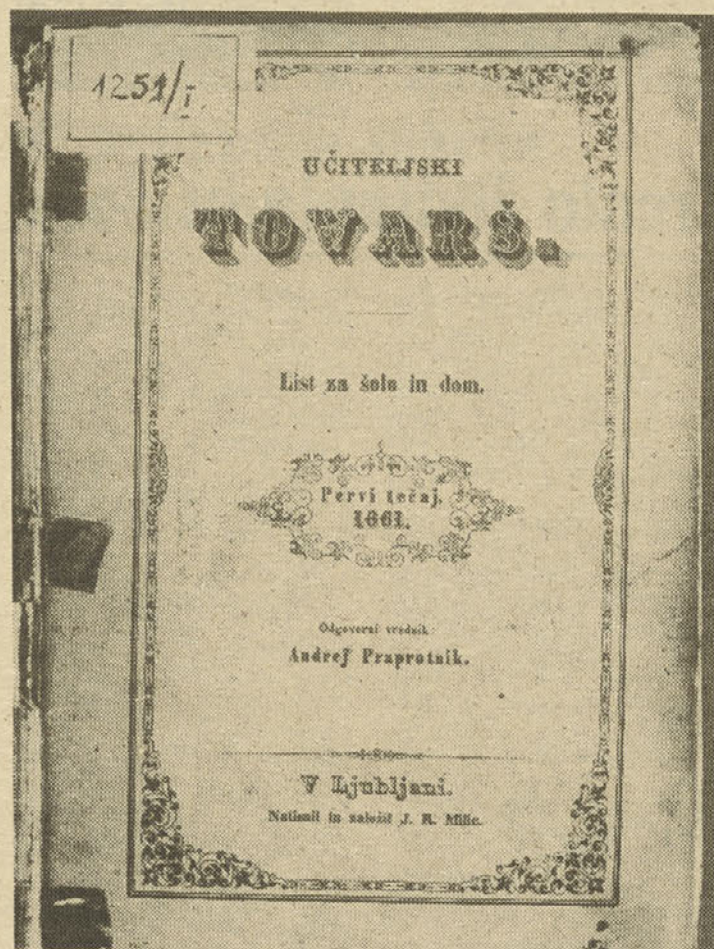
učiteljic tako malo govori, in če se govori, se omenjajo le odstotki, zakaj so učiteljice o tem za učitelji? Prevdarimo! Ali učiteljice niso za odgojo mladine pripravljene, ali imajo manj opravka, ali niso tega zmogljive? Na prvo odgovorim, da odgoja učiteljic je enaka učiteljem. Tudi ne priznava se jim nič. Ravno toliko opravka imajo s šolskimi nauki; verh tega pa še enkrat toliko zaradi ročnih del, tako, da jim nič časa ne ostaja. Nekateri pedagogi ne pripuščajo radi odgojo mladine učiteljicam. Zakaj neki ne? Skušnja uči, da so učiteljice ne le v naši deželi, temuč tudi drugod že mnogo ženske mladine dobro odgojile. Zakaj bi se tedaj učiteljicam plača kratila? Učiteljski tovariš 1872, str. 205

Na koncu leta smo. Če prelistujemo posamezne letošnje številke našega glasila, vidimo, da »Učiteljski tovariš« letos ni imel lahkega stališča. To pa zaradi tega, ker smo si postavili kot glavno nalogo, potegovati se za pravice našega stanu ter za veljavo in ugled učiteljstva. Pravice

njena tabora ter oprimo se go »Vsi za enega, eden za vse«.

Učiteljski tovariš 1907 str. 71–72

Slovenski učitelji hočemo v vsak čas na svojih mestih. Zavedamo se, da nas ljudstvo in zlasti njegov naraščaj, ki nam je izročil v vzgojo in poučevanje, potrebuje in zreta z zaupanjem naše delo in pomoč. Nikar ne mizem ne sme ovirati naše volje, da bi ohranili v svojem plemenem prizadevanju. Ni krivo ljudstvo samo, če se je naša zagrebnost čisto stopnjevala v obupno razpoloženje ter nam je bilo za vedno in vedno nujno premag same sebe z zadnjim naporom svojega življenjskega optimizma, da smo vztrajali pri svojem nemučnem delu. To smer boja vzdržali še nadalje. Poleg svojega dela med štirimi stenami naš učilnic smo imeli vedno razumne vanje za nešteto drugih ljudskih potreb, ki rastejo iz dneva v dan. Svojega izvenskolskega dela učitelji nimamo sramovati, ve vsa naklonjena javnost, tvori prav to delo častno str našega stana, in da ga ni stan, bi se mogel v tem pogledu postaviti ob stran učiteljstvu. Učiteljski tovariš 1941, str. 3 (3. 4.) str. 1

30 let

Vzgoja prosti čas

Priloga sekcije pedagogike prostega časa Slovenije

Zdaj ko slavi Prosvetni delavec tridesetletnico svojega izhajanja, mineva tudi pet let, odkar je sodelovanje med uredništvom prosvetnih glasil v Jugoslaviji dobilo organizirano obliko. Od takrat se vsako leto in vse pogostejše srečujejo novinarji teh glasil, in zanimivi članki pa najdejo prostor v vseh prosvetnih glasilih. Zvezni odbor Sindikata delavcev v dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti in kulture je mnogokrat pobudnik srečanj, različnih posvetovanj in posebnih publikacij.

Glavni uredniki prosvetnih glasil so tokrat spregovorili o našem slovenskem prosvetnem časniku, o tem, kako ga spremljajo in doživljajo. Prav to pove, da je Prosvetni delavec član složne družine prosvetnih glasil jugoslovanskih narodov in narodnosti, pomembne in zglede, ki se zaveda, se se krepi predvsem s skupnim delom. To pa je tisto, kar povezuje delavce na področju vzgoje in izobraževanja, znanosti in kulture v Jugoslaviji, ter jih ozavešča, da zaslužitjo živo sodelovanje in enotnost, potrebno za dobro vzgojo. Ponosni smo na to. In tokrat: Hvala kolegom za spodbudne misli, ki osvetlujejo našo nadaljnjo pot.

Družbeno organiziran prosti čas mladih v Sloveniji

organizaciji je potrebno med drugim posvetiti večjo družbeno skrb.

Resolucija slovenskega IV. plenuma CK KPS še konkretnije opozarja na naloge partije in drugih organizacij v zvezi z vrednotenjem vzgoje in mladine. Med drugim v točki 2. poudarja, da je treba skrbeti za vsestransko vzgojo mladine, »boriti se moramo proti vsem pojavom organizacijskega centralizma, komandiranja in dušitve iniciativnosti«. (9, str. 129) Namesto tega je potrebno mladini nuditi več razvedrila in zdrave zabave ter je ne utesnjevati v diktirane organizacijske oblike. Razvedrilo naj bo združeno z veseljem pri spoznavanju naravnih lepote naše dežele in njenih uspehov.

Spremembi se torej odnos do mladine, spremeni se njen položaj. Mladina, posebno otroci, niso več tisti, ki naj le pomagajo graditi socialistično družbo, niso več dejavniki, od katerega družba lahko le zahteva, temveč jim mora pomagati, jih učiti. Spoznavati mora probleme mladine in le-te tudi analizirati. Prevladalo je spoznanje, da ni prav, če... vzgojo mladine utesnjujemo s predpisanimi programi, jo spravljamo v predpisane organizacijske forme, v čvrsta in diktirana navodila, ki naj jih mladina sprejme disciplinirano in brez ugovora in tudi s tem dokaže svojo visoko politično zavest in socialistični patriotizem«. (10, str. 133)

Spremenjeno družbenopolitično ozračje povzroči konkretne akcije v zvezi s spreminjanjem vsebine, oblike in organizacije dela v pionirski organizaciji. Le-ta postaja **zabavno-vzgojna** organizacija otrok in se tako začne ločevati od šolske tudi s tem, da vnaša v svojo organizacijo zabavo, razvedrilo, sproščenost, veselje. Nastanejo spremembe, da jih navdušeni delavci s pionirji izrazi kar v enem stavku: »Torej od dela k zabavi po načelu: čimveč sonca, zraka,

vode, zabave in radosti!« (5, str. 148)

Spremenjen odnos do otroka — pionirja v prostem času se kaže v naslednjih značilnostih:

1. **K delu s pionirji so pritegnili tudi predstavnike javnega in družbenega življenja** in ne le prosvetne delavce in organizacijo LMS. Vsi ti sestavljajo pionirske svete, ki imajo vlogo starešinstva nad pionirsko organizacijo. Naloga teh svetov je bila, da dopolnijo delo s pionirji z novo vzgojno-zabavno vsebino, preprečujejo pa tudi nevarnosti, da bi pionirska organizacija ostala še naprej šolska organizacija. Predstavniki javnega in kulturnega življenja bi naj bili ljudje z bogatimi izkušnjami v delu z mladino in bi tudi po tej plati zagotavljali uresničevanje novega duha pri delu.

2. **Uveljavlja se stališče, da ni pravilno**, če bi pionirska organizacija obdržala monopol nad vso šoloobvezno mladino, zato naj bo le ena od šolskih organizacij in naj se otroci prostovoljno vključujejo bodisi v pionirsko organizacijo, bodisi v podmladke raznih društev« (11, str. 77, 80); to doslej ni bilo mogoče. Demokracija družbenega življenja je namreč omogočila tudi dejavnost raznih društev in klubov. V ta društva naj bi se otroci vključevali kot društveni podmladek. Da pa bi bilo delo z mladino v pionirski organizaciji in v društvi prilagojeno doživljanju otrok, naj pionirski sveti pomagajo vsem društvom in organizacijam pri metodah dela z mladino.

S tem, veliko bolj sproščenim vključevanjem mladine v najrazličnejše dejavnosti ne le v pionirsko organizacijo temveč tudi drugim, je bilo mogoče zahtevati po prostovoljni vključitvi in interesu dela lažje uresničiti, sproščale pa so se tudi razmeroma toge oblike dela. Življenje pionirjev v prostem času se je približevalo kraju in prostoru zunaj šole, to je povzročilo, da se je

praviloma dejavnost pionirske organizacije v šolah zmanjševala, ker še posebno velja za mesta in večja središča, povečevala pa se je klubska in društvena dejavnost pionirjev.

Takega razvoja pa ni bilo opaziti na vaseh, kjer klubska in društveno življenje ni bilo razvito do take mere, zato pa se je povečala dejavnost krožkov v okviru pionirske organizacije. Kljub temu pa je v tem času za delo pionirske organizacije na podeželju značilno

— da je imela dejavnost še vedno značaj šolskega dela (kot pouk),

— to dejavnost vodijo prosvetni delavci,

— je v šolskih prostorih in

— še vedno rabi bolj kot sredstvo pri ustvarjanju discipline, reda, pri doseganju boljših učnih uspehov. (11, str. 81)

3. **Zato da bi pritegnili širši krog družbenih organizacij** k delu z mladino, razširili otrokove dejavnosti tudi v društvi in klubih, reorganizacije življenja otrok in drugih vprašanj predvsem socialne in zdravstvene narave, ki so povezana s problematiko mladine, se pojavi potreba po drugačni organizaciji, ki naj bi skrbela za:

— mladino in njeno vzgojo zunaj šole,

— vzgojo staršev in vseh, ki delajo z mladino,

— usklajevanje naporov vseh vzgojnih dejavnikov,

— skrb za zdravstveno in socialno varstvo otrok in družine.

Tako nastane potreba, da se tudi v Sloveniji in drugih republikah ustanovi Društvo prijateljev mladine, ki se organizira na pobudo Pionirske zveze Jugoslavije v letu 1952. Ta organizacija, ki je vključevala v svoje vrste vse družbenopolitične, kulturne in strokovne organizacije, starše, prosvetne, zdravstvene in socialne delavce, naj bi skrbela za vsa temeljna vprašanja vzgoje otrok v prostem času.

4. **Nastale spremembe po 1950. letu so terjale strokovno glasil**, katerega vsebina naj bo problematika zunaj šolske vzgoje, v katero so bila vključena tale področja: družinska vzgoja, predšolska vzgoja v vrtcih, pionirska in mladinska organizacija, šolarski, dijaški in vajenski domovi, društvena in klubska dejavnost, počitniška letovanja, cibernovski koticiki, otroške sobe, otroška igrišča, parki, ulica itd. (12, str. 2—5) Pojem zunajšolske vzgoje je bil zajet kar najširše, merilo zanj pa je bil čas, v katerem poteka vsa dejavnost vzgojnega, organizacijskega in vsebinskega značaja zunaj šole. Pobudo za nastanek revije Mladi svet je dala sekcija za zunajšolsko vzgojo pri Pedagoškem društvu Slovenije. Zahtevala je, da se ustanovi poljudnoznanstveni časopis. List naj bi bil v pomoč vzgojiteljem, pionirskim in šolskim svetom. Vsebinsko bi moral biti na dostojni ravni, vendar toliko poljuben, da bi ga s pridom uporabljali tudi starši. S tem so bile dane širše možnosti populariziranja skrbi za otroka, za njegove dejavnosti. Zaradi izrazite poljubnosti pa seveda ni bilo mogoče pričakovati tudi strokovno teoretičnih osvetlitev vprašanj, ki so se porajala v procesu dela z mladino v organizirani obliki. Kljub temu je revija opozarjala na probleme otrok v zvezi z vzgojo v prostem času, na letovanjih, o delu pionirske organizacije itd., o vzgoji v družini itd.

Revija je bila torej odsev stanja in prizadevanj za delo z mladino v tedanjem času. Kot taka je lahko merilo za oceno družbene skrbi za izvenšolsko vzgojo v času od 1951. leta dalje.

5. **Nastajajoči problemi v zvezi z delom otrok zunajšolskega življenja** so našli po letu 1950 pota tudi na strokovno pedagoško področje. Problematika zunajšolske vzgoje, in še po-

sebnost vzgojno delo s pionirji je dobilo na I. pedagoškem kongresu na Bledu nove razsežnosti najprej v referatu dr. Ive Šegula o pomenu psihologije za vzgojno in učno delo, ko poudarja, da smo pri delu z mladino in s pionirji videli doslej predvsem smotre, oblike dela in načrte, »le mladina in pionirja mnogokrat nismo videli, videli smo družbene potrebe, nismo pa videli in poznali otrokovih razvojnih posebnosti. (13, str. 99—141)

Če so bile te ugotovitve pomembne za vrednotenje otrokovega razvoja in njegovih psihičnih posebnosti pri delu v šoli, potem so pomenile za delo otroka v zunajšolskem času toliko bolj, če pojmuje njegovo delovanje v tem času kot prostovoljno in usklajeno z njegovim interesom. Brez resničnega poznavanja otrokovih interesov in drugih psihičnih značilnosti na eni strani in poznavanja družbenih potreb na drugi strani ni mogoče ugotoviti, do kolike mere se otrokovi interesi že skladajo z družbenimi; zato tudi nimamo dovolj jasne in učinkovite usmeritve za delo z mladino v zunajšolskem času.

Med zelo učinkovite teoretične posege tedanjega časa na področju dela s pionirji sodi prav gotovo prispevek dr. Vlada Schmidta Stil vzgojnega dela z učenci in s pionirji, ki ima še danes neprecenljivo vrednost za delo otrok v prostem času. To je bil teoretično utemeljen odgovor na vprašanje, zakaj je pionirska organizacija šolska organizacija. Kje so vzroki za tako naravo te organizacije? Po avtorjevem mnenju je razlog v tem, ker pedagoška teorija ni dovolj upoštevala specifičnih nalog pionirske organizacije, ki zahtevajo tudi spremenjen, drugačen stil vzgojnega dela. (14, str. 143) Drugačen stil dela narekuje že sama narava te organizacije, ki je vzgojno-zabavne narave, to pa pomeni, da je treba delo organizirati tako, da pri tem izhajamo iz otrokovega interesa (otrok si izbere dejavnost glede na svoje zanimanje), in na ta interes navezuje naše vzgojno delo tako, da se bodo pionirji sami upravljali, ker je to samostojna organizacija. Izhajanja iz otrokovih interesov in »naše vodstvo pionirjev prek njih samih« (samouprava pionirjev) sta dve pomembni značilnosti posebnega vzgojnega dela s pionirji. (14, str. 152) S tem, ko je pedagoški kongres ustanovil tudi posebno sekcijo za vprašanja zunajšolske vzgoje, je sprejel kot svojo nalogo, spremljati pedagoška, psihološka in druga strokovna vprašanja, ki se porajajo pri otrokovem delu v prostem času. Žal pa je pedagoško društvo to svojo nalogo le preložilo na Zvezo prijateljev mladine in na njeno glasil, ki pa je bilo poljudno-znanstvene narave in ni objavljalo prispevkov, ki bi s teoretičnega vidika obravnavali vprašanja izvenšolske vzgoje.

Pomembno je, da se v tem času srečamo tudi s poskusom prvič na Slovenskem opredeliti celoten otrokov zunajšolski čas, čas, ki ga otrok tveja štiri sestavine, in sicer: čas za domače vaje in učenje, čas za pomoč pri delu v družini ali vzgojnem zavodu, čas za igro in zabavo in čas za zdrav in zadosten počitek. (15, str. 259) Posebej je potreba poudariti zelo značilno izhodišče, na katerem gradi avtorica to porazdelitev otrokovega zunajšolskega časa, saj izhaja iz otrokove **duševne potrebe po igri in dejavnosti po svojem nagnjenju**, kar je pravo nasprotje šole, kot pravi, ki temelji na zahtevah in podrejanju otrokove individualnosti, ne pa na upoštevanju spoznanja, da ima tudi otrok »svoje lastne osebne težnje in svoja posebna

Nadaljevanje na 8. strani

1. UVOD

Prispevati k jasnejši podobi družbenega prizadevanja po organiziranem prostem času v Sloveniji, pomeni predvsem pokazati na vlogo pionirske organizacije in njenih pobudnikov in voditeljev, ki so jo imeli pri tem. Neizpodbitno je, da je pionirska organizacija tista, ki izvaja svoje dejavnosti predvsem v prostem času. S tem pa seveda ne mislimo, da se je njena vloga v prostem času tudi povsem izčrpala. Vse akcije pionirske organizacije povojni Sloveniji so bile organizirane v prostem času mladih, se pravi predvsem v času, ki je ostal mladini zunaj obveznosti v šoli. Pri tem delu gre predvsem zato, da bi prikazali, kako je nastajala in se razvijala družbena skrb za organiziran prosti čas osnovnošolcev v Sloveniji. Pri tem prikazu nas predvsem zanima, kako se je uveljavljala v našem družbenem razvoju zamišl o pomembnosti organizacije otrokovega prostega časa z vidika naših družbenih razmer in družbenih vzgojnih smotrov in kako je prav organizirana dejavnost otrok v prostem času vplivala na podružbljanje in demokratizacijo šole, pa tudi na spreminjanje pogleda na otroka in tako prispevala k bolj celostnemu pojmovanju smotra vsestranske razvite osebnosti našega otroka.

2. PIONIRSKA ORGANIZACIJA — NOSITELJICA DEJAVNOSTI OTROK V PROSTEM ČASU

V skladu s celotnim družbenim prizadevanjem, ki se je kazalo pri obnovi porušene dežele in v boju za graditev novih družbenih odnosov, se je izražala tudi skrb za družbeno vzgojo mladine. Tedaj seveda ni bilo časa niti možnosti za razmišljanje o načinih vzgoje, posameznik pa je tudi kot otrok pomenil le toliko, kolikor je prispeval k družbenim prizadevanjem. Ker je šlo tudi za spremembo celotnega sistema družbenega življenja, za druge vrednote, predvsem tiste, ki so nastajale in nastale v narodnoosvobodilnem boju in revoluciji, je šlo tudi v vzgoji za to, da z njo družba ohrani in razvija pridobitve revolucije. Zato je bilo treba spremeniti ves vzgojni sistem in ne samo šolo kot organizirano izobraževalno vzgojno ustanovo. Družbeni interes se zato usmeri ne le na šolo, temveč tudi na družino in na otrokov prosti čas. (1)

Vse vzgojne dejavnosti je bilo treba usmeriti v enovito vzgojno prizadevanje; zato je dobila pionirska organizacija kot edina organizacija otrok v Jugoslaviji poseben pomen in postala poleg šole najučinkovitejši vzgojni dejavnik. »Pionirska organizacija hoče vzgojiti iniciativnega, telesno zdravega državljana, ki je prežet z globokim patriotizmom. Organizacija vzgaja poštenje, razumevajočo disciplino, čut dolžnosti, ljubezen in pravi odnos do dela.« (2, stran 168) Pionir naj bo torej vzgojen tako, da bo zadostil potrebam življenja in dolžnostim v družbi. Vzgoja za družbo, za dobroga in zvestega državljana je temeljna naloga pionirske organizacije. In ne samo nje. Pionirsko organizacijo je vodila organizacija Ljudske mladine, ki je imela veliko vlogo pri graditvi porušene domovine; to je vsak dan dokazovala s svojim delom, manj učinkovita pa je bila pri vzgoji pionirjev, zlasti pri pozitivni delu pionirske organizacije, češ da so pionirji preslabotni za premagovanje naporov pri obnovi dežele.

Gre torej za nerazumevanje temeljne vloge, ki jo ima Ljudska mladina pri vzgoji pionirjev. To pomeni, da je treba delo s pionirji organizirati tako, »da bo učeča se mladina bolj koristno izrabila svoj prosti čas« (3, str. 175), ta čas pa je dolžna mladinska organizacija pravilno organi-

Nadaljevanje s 7. strani

nagnjenja», svoje potrebe pa otrok najlažje izraža v igri in pri zabavi, »pri udeleževanju po svojih lastnih nagnjenjih«, kar pa otroku omogoča le prosti čas.

Tako razmišljanje je prav tako otrok družbenopolitičnega ozračja, ki je sproščalo svobodnejše ideje tudi glede otrokovega življenja v prostem času.

S tem postanejo deklarirana določila o razvedrilo, zabavi in veselju v življenju pionirjev tudi v praksi bolj uresničljiva. Še zlasti, ker se tudi pedagoška znanost začne strokovno teoretično ukvarjati z metodami in oblikami dela s pionirji. Te metode in oblike naj se zaradi specifičnega položaja otrok v pionirski organizaciji, ki dobiva svojo utemeljitev v življenju v prostem času, razlikujejo od tistih, ki so značilne za obvezno delo v šoli. Družbeni pogled na otroke in njihovo življenje v organizaciji upošteva tudi otrokove individualne posebnosti, njegove potrebe. Seveda pa so bili to šele začetki teoretičnega proučevanja otrokove vloge v procesu vzgojnega dela z njimi, saj je bilo potrebno prav tu najti vrednost in vlogo spoznatih otrokovih potreb in njihovo razmerje do družbenih smotrov. Očitno pa je, da v tem času še ni bilo mogoče in tudi ni bilo rešeno temeljno protislovje odnosa med družbo in posameznikom tudi v razmerju pionir — socialistična družba. Zato poskuša pedagoška znanost ob predpostavki, da so družbeni in vzgojni smotri že oblikovani in predstavljajo vzgojni cilj, najti s pomočjo psihologije zakonitosti vzgojnega dela, po katerih bi otrok sodeloval pri svojih interesih, razvijal samostojnost, moralno vrednotenje, skratka: za delo v pionirski organizaciji naj bi se otrok odločal zaradi lastne motivacije. Eden izmed referatov na kongresu pedagoških delavcev na Bledu je skušal opredeliti motiviranost otrok za delo in razčlenil pionirjeve dejavnosti pri vzgojnem delu. (16, str. 59—74)

Temu razmeroma pomembnemu obdobju skrbi za organizirano življenje otrok in mladine, ki je v resnici zajelo vsa področja družbenega življenja, sledi obdobje sorazmernega zatišja. Praksa je preverjala načrtovane smeri organiziranega prizadevanja in skrbi za zunajšolske dejavnosti mladine. Splošno družbeno in še posebno pedagoško javnost je povsem zaposlilo prizadevanje in načrtovanje šolske reforme in v sklopu reformnih prizadevanj je tudi vprašanje »zunajšolske, zunajrazredne vzgoje, pionirske in mladinske organizacije zavzemalo vidno mesto, posebno ob razmišljanjih o družbenem upravljanju šolstva.

Spoznali smo torej, da sta za razmeroma kratko povojno obdobje (od leta 1945 do 1951) značilni dve kakovostno različni značilnosti družbenega vrednotenja otroka in mladine. Neposredno po vojni naj bi bil otrok predvsem uresničevalec revolucionarnih idej v svojem življenju, ki naj ima tudi v prostem času razmeroma toge organizacijske oblike in v vsebino dejavnosti, ki je imela značaj dolžnosti, trde odgovornosti pred kolektivom, podrejanja lastnih interesov kolektivnim in družbenim. Inicijativnost je bila vsebovana sicer kot pomembna pionirjeva lastnost, vendar le kot izraz lastnih spodbud pri uresničevanju družbenih, boljše državnih potreb, ne pa otroško individualnih.

Značilnost drugega obdobja razvoja v družbenem odnosu do otrok in mladine, ki jo je nakazal III. plenum CK KPJ, pa je začetek deatizacije vrednotenja otrok in mladine in njihovih organizacij. Začetni proces preraščanja otroške organizacije in otrokovega življenja v prostem času iz državno organizirane in vertikalno vodene organizacije v organizacijo, za katero naj skrbijo družbene organizacije (Zveza prijateljev mladine, razna društva za telesno vzgojo, kulturo, tehniko in razvedrilo), sprošča pretežno usmerjenost na obliko in organiziranost pionirjev tako, da postajajo otroške organizacije zabavno vzgojne.

LE SPREMENJENA ŠOLA JE LAHKO ŽARIŠČE ZA ORGANIZACIJO DEJAVNOSTI V PROSTEM ČASU MLADIH

Neposredno po vojni je vrednotenje otrokovega življenja v zunajšolskem času temeljilo na odnosu družbenih organizacij, ki so skrbele za organizirano otroško življenje do osnovne šole. Na eni strani ugotavljamo, da je bila pionirska organizacija tako ali drugače vezana na šolo. Ta ji je dajala prostor in sredstva, prosvetni delavci pa so bili neposredni delavci tudi v otroški organizaciji. Pionirje je sicer vodila organizacija Ljudske mladine Slovenije, vendar svoje neposredne voditeljske vloge pri raznih dejavnostih pionirjev ni mogla uresničevati, ker tudi mladinski voditelji niso bili dovolj usposobljeni za pedagoško delo s pionirji. Tudi za reorganizacijo pionirske organizacije, ko naj bi bil središče združevanja pionirjev teren in ne šola, je šola zaradi razmeroma najustrežnejših možnosti ostala tista, ki je otrokom in njihovi organizaciji lahko največ dajala pri njihovih dejavnostih. Vendar pa je smel biti na šoli organiziran pionirski odred z vsemi svojimi dejavnostmi le, če drugod ni bilo prostora; tako je bil odred v šoli le začasne narave. Tudi v ta odred na šoli se morajo vključiti vsi otroci tega kraja ne glede na to, ali hodijo v to šolo ali ne. (7, str. 2)

Nastane pomembno vprašanje: Zakaj je treba kljub vsemu šolo ločiti od organiziranega življenja otrok v prostem času? Je razlog v »šolskosti« te organizacije? Odgovor na to vprašanje najdemo med drugim tudi v naravi tedanje osnovne šole. Če si pomagamo pri pojasnjevanju take narave osnovne šole z razlogi, ki jih navaja dokument Prijedlog sistema obrazovanja i odgoja u Federativnoj narodnoj republici Jugoslaviji in ki pomenijo vzroke, da je treba naravo šole bistveno spremeniti, tvegamo poskus, da navajamo predvsem negativno stran dela naših šol do reforme in bo tako naš prikaz nujno navidez nedialektičen. V našem prispevku nam gre predvsem za tiste pomanjkljivosti, ki bi jih morala osnovna šola pri svojem delu odpravljati, da bi lahko prevzemala tudi nalogo organiziranega prostega časa učencev in druge naloge, ki pomenijo podružbljanje osnovne šole.

Po našem mnenju so te objektivne okoliščine preprečevale osnovni šoli, da bi bila tudi žarišče družbene vzgoje, predvsem pa nositeljica organiziranega prostega časa otrok:

1. Šola je imela naravo zavoda — učilnice. Usmerjena je bila predvsem na posredovanje količine znanja. Uresničevala je izobraževalno stran vzgojnoizobraževalnega procesa. Učenca je hotela naučiti čimveč, pri tem pa je zanemarjala tiste metode dela, s katerimi je mogoče usposabljaliti učence za samoučnega učenca. Tako šola posreduje gotova dejstva, pojme in zakonitosti, to pa onemogoča proces aktiviranja učencevih sposobnosti mišljenja, kritičnega presojanja virov, je torej glede formalne funkcije neučinkovita. V tem je tudi vzrok, da taka šola zanemarljivo vzgojno funkcijo pouka.

Šola s tako usmerjenim poukom zanemarljivo druge vrednote, s katerimi tvori izobrazba celosten pojem vsestranske razvitosti mladega človeka. Osrednji problem dela v šoli je učni načrt. Ta absorbira vso učiteljevo in učenčevo energijo, pogojuje obseg drugih dejavnosti, določa šolski režim in je hkrati merilo vrednotenja učenčevega in učiteljevega dela.

2. Pomen znanja v povojnem obdobju narašča, poudarjanje tega pomena in vrednosti znanja je bilo sestavni del opravljanja dolžnosti vsakega našega državljan in tudi otroka, pri tem pa se ni razlikovalo med ekstenzitetom in intenzitetom znanja. Poudarjanje kvantitativne strani izobrazbe je povzročalo prenatrpanost učnih programov. Če so hoteli učitelji te programe zadovoljivo uresničiti, niso imeli časa za druge vzgojne dejavnosti na šoli, hkrati pa so jih najlažje uresničevali tako, da so snov docirali, da se jo frontalno posredovali in da so učenci to snov reproducirali.

Družbeno organiziran prosti čas mladih v Sloveniji

li. V takih razmerah znotraj pouka in organizacije šolskega dela seveda ne moremo iskati zadovoljevanja nekaterih temeljnih nalog, ki izhajajo iz učenčevih in družbenih potreb, katerih razreševanje bi notranjo naravo šole učilnice spreminjalo v šolo, ki s svojim delom zagotavlja vsestranski razvoj učencev (17, str. 11)

Taka usmerjenost šole — učilnice tudi temu primerno spodbuja učence, za katero je značilno pasivno sprejemanje že ugotovljenih in posredovanih dejstev in ugotovitev. Rezultati take dejavnosti učencev namreč pomenijo tudi merilo učenčevega uspeha. Prizadevanost, discipliniranost, marljivost učencev, so vzgojne vrednote le toliko, kolikor se kažejo v reproduciranju prej posredovanega gradiva.

3. Učitelj v taki šoli kaže je prevladujoči subjekt vzgoje. Ta vloga je odvisna od temeljnega načina njegovega dela.

Ker je učitelj enostransko usmerjen v uresničevanje izobraževalne funkcije pouka, postaja pri tem rutinski, neprožen, monoton; to pa seveda niso lastnosti, ki bi spontano zbujale zavestno aktivnost učenca, pač pa lastnosti, ki se izražajo kot nediscipliniranost učencev. V razmerah take šole pa je le to mogoče brzdati z močjo učiteljeve zunanje avtoritete. Taka učiteljeva vloga duši iniciativnost in ustvarjalnost učencev, spodbuja pa oblikovanje drugih lastnosti, ki so v nasprotju s smotrom po vsestransko razvitem socialističnem človeku.

4. Učenec je torej objekt vzgoje. Tak pouk objektivno ne spodbuja k aktivnejši vlogi učenca, ker ne izhaja iz otrokovih potreb po ustvarjanju, po odkrivanju resnic, ne streže torej njegovi vedoželjnosti, po sodelovanju o svojem lastnem delu in drugem. Zato učenec ni v aktivnem odnosu do virov izobraževanja in ni sodelujoč pri poteh osvajanja znanja. Učenec ostaja torej pasiven objekt do vzgojnoizobraževalnih zahtev šole. Ustanova, za katero je značilno, da se njeni učenci izražajo le pod zunanji motivacijski dejavniki, disciplinski ukrepi, le v metodah in oblikah dela, ki ne vključujejo učenca in njegovih lastnih potreb, ne more biti privlačna za otroke, ne more navduševati in spodbujati otrokovih notranjih sil, ki tako ostajajo v njem neizkoriščene in zavrtje. V takšnih učnovzgojnih razmerah šola dejansko obstaja v zavesti otrok in odraslih kot dolžnost, obveza, katero se da z več ali manj volje premagovati in nič več. (18, str. 84)

Tako je notranje šolsko življenje, ki se je pod vplivom šolske tradicije vleklo še v povojni čas, v taki ali drugačni obliki pa se z njim srečujemo še danes, zbujalo v organizacijah družbene skrbi za otroka in njegovo vzgojo nezaupanje do nje. Šolsko delo, ki je usmerjeno pretežno k izpolnjevanju zahtev, izraženih v vzgojnih ciljih, ki niso vsebovani v otrokovih potrebah po dinamičnosti, zabavnosti, vedrosti, po odkrivanju, raziskovanju, uveljavljanju, po samostojnosti in drugih atributih otrokove individualnosti, ni zagotavljalo možnosti za uresničevanje tistega dela smotrov pionirske organizacije za življenje otrok v prostem času, ki poudarja zado-

voljevanje potrebe po ustvarjalnem delu, po igri in razvedrilo. (19, str. 13)

5. Šola kot državna ustanova pa ni bila tudi dovolj občutljiva za obsežne in dinamične družbene premike. Demokratizacija družbenega življenja, še bolj spodbudne s procesom delavskega in družbenega samoupravljanja si je le prepočasno utirala pot v notranje šolsko življenje. Šola je še nadalje ohranjala etatistični način dela, ki se je izražal v tem, da je bil vpliv neposrednega družbenega in političnega okolja oviran na eni strani s šolsko zakonodajo, z učnimi programi in predpisi, temelječimi na etatističnih družbenih izhodiščih, na drugi strani pa na miselnosti prosvetnega kadra. Tako so šle mnoge ideje o bolj sproščeni in humanejšem pogledu na otroka in o podružbljanju šole mimo nje same. To pa je onemogočalo povezovanje in zraščanje šole z njenim družbenim okoljem.

Glede na to, da se je z demokratizacijo družbenega življenja povečala pobuda delovnih ljudi, se je med življenjskimi interesi delovnega človeka pokazalo tudi njegovo zanimanje za vzgojo mladega rodu tako v šoli kot tudi zunaj nje. To zanimanje naj bi se izražalo preko organizacij družbene skrbi za vzgojo mladih, med drugim tako, da bi skrbeli za povezovanje šolskega in zunajšolskega življenja in pri tem širili obseg in kakovost dela tudi drugih ustanov, v katerih bi mladina lahko preživljala in tako izpolnjevala svoj prosti čas. Treba je bilo torej spremeniti šolo tudi v tem pomenu, da bi »stalno, neposredno povezovanje delovnih ljudi, naprednih družbenih sil in družbenih organizacij komunalne skupnosti s šolo, organsko vključevanje in zraščanje šole in vzgoje oziroma šolske in vzgojne problematike z življenjem družbene skupnosti« postalo »eden od vodilnih principov, iz katerega je potrebno izhajati v določanju in uveljavljanju novega družbenega položaja šole in upravljanja v prosveti sploh«. (18, str. 101)

Del smotrov vzgoje otrok in mladine, ki izraža družben interes (vzgoja domoljubja, socialistični družbeni odnosi, samoupravnost otrokovega življenja, povezovanje njegovih dejavnosti s proizvodnim delom, razvijanje kulturnih, estetskih, moralnih in drugih vrednot) **pa lahko uresničujemo le v šoli, ki bo družbena ustanova z vsemi atributi, ki omogočajo družbeni vpliv na njeno delo in življenje.** V tako spremenjeni šoli bi bili ustvarjeni tudi pogoji za »stopnjevanje vpliva šole kot centra za vse dejavnosti«. (20, str. 5) torej tudi tistih, ki potekajo zunaj šole (v klubih, društvih, sekcijah raznih društev, pri tabornikih, planincih itd.).

Vsa ta protislovja med tradicionalno, zaprto šolo in šolo kot družbeno ustanovo, med šolo z etatistično urejenimi notranjimi odnosi in med odnosi, ki sproščajo učenčevo in učiteljevo individualnost, med represijo in permisijo in drugimi dobijo polno umeležbo v prizadevanjih za šolsko reformo. V njej se posebno dejavno sodelujejo vse organizacije in posamezni strokovnjaki, ki so poklicni dolžnosti ali kot družbeni delavci skrbe za zdrav vsestranski razvoj in za zdravo življenje otrok. Prav to prizadevanje postavlja odnose

med šolo in otrokovim življenjem v prostem času, med dejavnostmi otroške in mladinske organizacije in šolsko institucijo v kakovostno drugačna razmerja, ki dobivajo z njihovim pravnim sankcioniranjem tudi pravno veljavo. Zahteve po reformi vzgojno izobraževalnega sistema, še posebno tiste, ki se nanašajo na podružbljanje prosvetnih ustanov z vidika vloge otrokove dejavnosti v prostem času v lastnih organizacijah ali pa v dejavnostih organizacij odraslih, postajajo prevladujoči problemi družbenega zanimanja.

V tretjem delu »prijedloga sistema«, ki ima naslov Šola, vzgoja in občina med drugim zapisano: Družbena skrb za otroke se je v povojnem obdobju znatno razširila za izobraževanje in vzgojo ne skrbimo več samo z razvijanjem šolstva. Današnja skrb se vse bolj razširja na področje otrokovega življenja v prostem času. Zrasla je družbena zavest o velikem pomenu zunajšolskega in družinskega življenja kot sestavnega dela celotnega vzgojnega sistema. (18, str. 109)

Zato je treba v prizadevanjih za preobrazbo šolstva nameniti posebno pozornost organizaciji in društvu, ki so odgovorna za organizacijo dejavnosti v otrokovem prostem času. To so predvsem pionirska in mladinska organizacija, društvo Partizan, taborniki, društvo Ljudske tehnike, planinsko društvo in drugi.

Potrebno je zbrisati meje med razrednim in zunajrazrednim ter zunajšolskim delom. Vse to delo je organski del vzgoje v širšem pomenu besede. Potematakem sodijo v pojem »šolanja« vse tiste organizirane dejavnosti, vzgojne možnosti in vplivi, ki jih dajejo in jih bodo vedno več dajale organizacije družbenega življenja mladine. (18, str. 86) **Vse te dejavnosti naj povezujejo življenje šole z družbeno skupnostjo in predstavljajo tako imenovane »svobodne dejavnosti učencev«.** (18, str. 107)

Svobodne dejavnosti so torej nastale v procesu reformnih prizadevanj za spremembo šolskega sistema, ta pa je zahteval tako notranjo organizacijo šolskega življenja kot tudi dotedanjo nepovezanost šole z družbenim okoljem. Eden bistvenih znakov povezovanja šole z družbenim okoljem (komuno) in njenim vključevanjem, je bila tudi spremenjena organiziranost otrokovega prostega časa.

Glede na podružbljanje šole zasledimo torej v tem procesu tele značilnosti:

1. Otroci naj s svojimi dejavnostmi, organiziranimi v okviru otroških in mladinskih organizacij, društev in klubov ter sekcij predstavljajo neposredno vez med šolo in družbenim okoljem. Zato naj bo vsebina teh dejavnosti takšna, da bo mladino v prostem času pripravljala za družbeno življenje (domoljubno usmerjena vsebina dela, idejnost, vključevanje otrok v proizvodno delo; s tem zagotavljamo, da se bo mladina oblikovala v poznejše proizvajalce; razvijanje kulturnih tradicij kraja — s tem naj bi se otrok vključeval v kulturno življenje kraja; tehnična dejavnost otrok naj sledi tehničnemu napredku, ki ga prinaša življenje itd.).

2. Ker šola ne more zaradi narave svojega dela omogočiti, da bi se otrok po svoje izražal, da bi zadostil svojim potrebam — to zahteva drugačen način dela, kot je šolski — morajo v teh dejavnostih imeti svoj vpliv tiste organizacije, ki bodo predstavljale družbeni interes po vsestranski razvitosti otrok bolj kot šola in njeni strokovnjaki. Zato naj v dejavnostih otrok v prostem času sodelujejo strokovnjaki iz najrazličnejših društev, klubov kot voditelji otroških dejavnosti, vsi, ki so močno zainteresirani za delo z otroki, pa naj bodo vključeni v organe pri šoli ali v njej, da bodo nakup zagotavljali družbeni interes (šolski odbori, ZPM, pionirski starejšinski sveti itd.).

3. Dotedanje pozitivne izkušnje v organiziranem delu z mladino, ki so si jih pridobile nekatere družbene organizacije, posebno ZPM, vnašajo v šolsko življenje novo kvaliteto odnosa do otrokovih dejavnosti in tako šolo notranje spreminjajo do take mere, da je tudi šoli mogoče

zaupati tudi neposredne naloge v zvezi z organiziranim delom otrok ne le v šoli, ampak tudi zunaj nje same.

Tako so bili z reformnim prizadevanjem dana tudi možnosti za kakovostno nov način skrbi za organizirano življenje otrok v prostem času. Svobodne dejavnosti pomenijo na tej stopnji samo besedni izraz nastalih sprememb za organizirano življenje otrok v prostem času.

4. DRUŽBENA SKRBE ZA ORGANIZIRAN PROSTI ČAS MLADIH V REFORMIRANI OSNOVNI ŠOLI (PO LETU 1958)

Ugotovili smo, da je imel proces podružbljanja osnovne šole pomembno vlogo skrb za zdrav in duhovno bogat razvoj otrok v prostem času. Na drugi strani pa so bile naloge v zvezi z organizacijo prostega časa otrok za osnovno šolo preveliko bremeno glede na možnosti, ki so jih šole tedaj imele. Vse to je povzročilo pri neposrednem uresničevanju reforme osnovno šolo tako organizacijske, kadrovske, materialne kot družbene težave. Ker se v šestdesetih letih pojavljajo še nove družbenopolitične spremembe (ustava 1963), ki povzročajo družbenoekonomski in gospodarski razvoj, se porajajo tem času tudi nove zahteve družbene skrbi za otroke.

Za področje, ki ga zasledujemo, je še posebno pomembno tisto, ki je povzročilo spremembe v statusu in vzgojnih možnostih družine, (21, str. 165—178) ki je mogla več v taki meri opravljati nekaterih bistvenih funkcij, med temi je posebno pomembna skrb za otrokov prosti čas. (22, str. 234)

Kot ugotavlja Maca Joganov se v tem času močno čuti »razmik med relativno avtonomnim delovanjem oziroma med socialistično idejno usmeritvijo družin in med realno vsebino odnosov (podrčtala avtorica). Kljub drugačnim idejnim in družbenim zahtevam dobivajo realna razmerja v družbi značaj socialnega razlikovanja; to se še posebno pozna na družbeni skrbi za otroke. Kmečki in delavski otroci, zlasti tisti v nerazvitih kmečkih predelih, so bili prikrašeni celo pri osnovnem izobraževanju in vzgoji; to je resno ogrožalo koncept enotnosti osnovnega šolanja v Jugoslaviji. Neizenačene možnosti šolanja so se kazale tako v materialnem stanju opremljenosti šol kot v številu usposobljenosti učiteljev. Ni bili urejeni prevozovi učencev oddaljenih šol, prehrana učencev je bila organizirana predvsem v večjih razvitejših šolah mest nekaterih industrijskih središč. Vse te razlike na drugih področjih so povzročale izredno velike osip učencev osnovne šole, kar je bila premošna zmerna z nerazvitostjo kraja, katerem je bival učenec. Tak položaj šol in otrok ter učiteljev njih je povzročal tudi način nanciranja, ki je zrcalil, kot dr. Franc Strmičnik, mehanič aplikacijo materialistične zakonitosti, da je »šola odvisna stopnje tehnologije, razvito proizvajalnih sredstev in družbenih odnosov v celoti«, s tem je to zakonitost uporabil na kulturno in gospodarsko omejen politično-teritorialnih enotah občinah. To je povzročalo neposredno razvijanje šol tako glede posameznih občin v Sloveniji, tudi znotraj njih. (23, str. 77—98)

V takih razmerah dela osnovnih šol pa so bile še posebno neugodne možnosti za razvoj in nadaljnje organiziranje prostega časa učencev. To je postala naloga osnovnih šol, poleg tega pa je raznovrstnost dejavnosti organiziranih po otrokovih interesih zahtevala še posebno skrb za ustvarjanje materialnih možnosti za opremljanje prostorov, telovadnic, delavnic, raznih laboratorijev. Zaradi takih potreb je financiranje dejavnosti šole skušale zagotavljati iz proračuna tistega programa do šol, ki je izhajal iz predmetne in učnega načrta. Tako se je pred sprejetjem zakona (o izobraževalnih skupnostih 1967) oblikovala ideja o — neje imenovanem — A in B programu, pri čemer je bilo tudi omenjenem zakonu to delo dela mogoče razlagati tako, da

Nadaljevanje s 8. strani

v delovnih razmerah osnovne šole potrebno najprej uresničiti program A in šele nato tudi program B, če seveda še kaj sredstev za to ostane. Seveda je tudi to razlikovanje med A in B programom ostalo kljub na novo urejenim odnosom, ki so jih prinesle izobraževalne skupnosti, saj je tudi po njih ostalo financiranje osnovnega šolstva na občinskih ravneh, republiška izobraževalna skupnost pa je tako ali drugače pomagala premagovati nerazvitost na področju osnovnega šolstva s posebnim načinom sofinanciranja manj razvitih občin v Sloveniji. Vendar se je proti koncu šestdesetih let materialno stanje šol močnejše izboljševalo. Tako je v tem času nastalo na Slovenskem mnogo novih šol, ob njih pa nastajajo tudi telovadnice, igrišča in celo bazeni. Tudi družbena zavest o potrebnosti izobraževanja se je zvišala. Ta se kaže med drugim tudi v odločanju občanov za samoprispevek, s katerim so skoraj v vseh slovenskih občinah začeli graditi šolska in vzgojnovarstvena poslopja.

S spreminjanjem družbenoekonomskih osnov vzgoje in izobraževanja se izboljšuje vrednotenje celotne dejavnosti osnovne šole, to pomeni, da postajajo programi osnovnih šol bolj kot prej osnova za družbeno dogovarjanje, ki postane z novo ustavo temeljni način družbene menjave dela v odnosu šola – družba. V teh programih dobivajo pomembnejše mesto tudi tiste dejavnosti, ki so jih družbene organizacije za skrb v otrokovem prostem času navadno imenovali »vzgojne dejavnosti« v nasprotju z dejavnostjo, ki je bila usmerjena v zadovoljevanje zahtev predmetnika, ki je bila izobraževalna dejavnost.

Vse te družbenoekonomske pogoje težje dobijo tudi svoj izraz v teoretičnih spoznanjih v začetku sedemdesetih let, ki nakažejo bistveno drugačno vlogo človeka v samoupravnem socializmu kot pa v etatično urejenem družbenem sistemu. V tem drugačnem pogledu na človeka se kaže človekov prosti čas kot ena bistvenih humanizirajočih komponent vrednotenja človeka kot individualnosti. Ta in druga spoznanja o pomenu dejavnosti v prostem času so prispevala k intenzivni družbenopolitični dejavnosti do take mere, da je tudi slovenska skupščina sprejela ustrezna priporočila za uveljavljanje zahtev za ustreznejše možnosti organiziranja otrokovega prostega časa. Tako dokument o idejni usmerjenosti vzgoje in izobraževanja priporoča: (25. str. 131–134)

— vzgojnoizobraževalni zavodi naj »dajo spodbudo za čim bolj načrtno preživljanje prostega časa mladine in se pri tem tesneje povezujejo z okoljem; — izobraževalne skupnosti naj podpirajo z ustreznim materialno spodbudo že doslej uspešne, pa tudi nove oblike mentorkega dela z mladino v njenem prostem času tako v vzgojnoizobraževalnih zavodih kot v okviru kulturnih in telesnokulturnih organizacij, ki se ukvarjajo z znanstvenimi dejavnostmi mladim, pa tudi tistih, ki se ukvarjajo z razvojem tehnične kulture;

— skupščine občin naj usklajujejo težnje in pobude vzgojnoizobraževalnih zavodov, krajevnih skupnosti, temeljnih organizacij združenega dela, družbenopolitičnih in drugih organizacij ter društev, občanov in drugih dejavnikov za organiziranje in usmerjeno preživljanje prostega časa mladim. (podčrtaj V. T.); — tudi družbenopolitične organizacije naj s sodelovanjem organizacij združenega dela in s krajevnimi skupnostmi prevzamejo večjo funkcijo in odgovornost za načrtno preživljanje prostega časa mladim, pri čemer so posebnega pomena dejavnosti kulturnih, telesnokulturnih organizacij in tistih, »ki skrbijo za tehnično kulturo mladim.«

Tako se družbeno prizadevanje po organiziranem otrokovem prostem času usmerja v šestdesetih letih bolj na zagotavljanje družbenoekonomskih možnosti šolam, ki naj zavzeto sodelujejo pri dejavnostih otrok v tem času, niso pa še imele ustvarjenih možnosti za to, medtem ko je

bilo za družbeno prizadevanje za otrokove dejavnosti v prostem času nekako do 1958. leta značilno prepričevanje o potrebni pozornosti temu času in osmišljanju njegovih kvalitet glede na vzgojni smoter. Tak odnos družbe do ustvarjanja možnosti za organiziran prosti čas otrok ne pomeni še sam po sebi zadostnega pogoja, da se dejavnosti tudi v resnici uspešno in kakovostno razvijejo, je pa vsekakor potreben pogoj za to, da sprošča na eni strani tako aktivnost šol, ki skupajo slediti družbenim zahtevam po organiziranem prostem času, na drugi pa zato, da se začno ustvarjati druge vsebinske, kadrovske, vzgojne, materialne možnosti za notranje spreminjanje življenja in dela šole. S tem se ustvarjajo vezi med šolo in njenim družbenim okoljem, in to takim, kakršnega želimo za uresničevanje koncepta celodnevne šole.

Prizadevanja za družbeno organiziran prosti čas mladim pa karakterizirajo tudi družbene in pedagoške kvalitete, ki so nastajale med dejavnostmi otrok v prostem času. Te kažejo, da ideja samoupravljanja, samostojnosti, ustvarjalnosti, iniciativnosti niso, zgolj besede, temveč lastnosti, ki jih je treba uresničiti v življenju pionirjev.

VELJKO TROHA

OPOMBE

1. Prosti čas za sedaj pojmujejo kot tisti del časa, ki ga otroci preživijo potem, ko opravijo svoje obveznosti v šoli in doma.

2. Bertonec Ivan: Kako naj se učitelj vključi v pionirsko organizacijo? Popotnik, XIII, 6–8

3. Vipotnik Janez: O delu mladine izven šole — Popotnik, XII, 6–8

4. Rudolf Vida: Šola in svobodne aktivnosti. Didaktični prispevki za plodnejši pouk — Maribor, Obzorja 1963

5. Kolar Vilko: Nekaj o vzgoji in skrbi za otroka v Jugoslaviji — Mladi svet, V, 5–6, 1955

6. Čopić Vencelav: Nekaj misli o letovanjih, taborjenjih in dnevnih letovanjih — Prosvetni delavec, 15., 16, 1951. Avtor meni: »Prva in glavna oblika zaposlitve je ročno produktivno delo, ki črpa otrokove telesne sile in ne samo igranje, ki odvajajo otroka od resničnega dela (str. 3). Gre za to, da naj tudi otroci spoznavajo napore za petletko (str. 4).«

7. V publikaciji Nekaj misli o organizaciji in delu odrednih pionirskih svetov, pionirskih odredov, skupin in štabov, izdal Inicijativni svet Zveze pionirjev Slovenije (verjetno 1950. leta) beremo: Pionirji lahko delajo v klubu, društvu kot podmladek, vendar morajo biti vezani na svoj pionirski odred. V primeru, da otrok ni član Zveze pionirjev, se ne sme okoriščati s klubskimi prostori in napravami.

Primerjaj o tem: dr. Franc Strmičnik: Mesto in vloga pionirske organizacije v osnovni šoli. Priročnik za delo s pionirji. Ljubljana, Zveza prijateljev mladine 1978, str. 86–90.

8. Resolucija III. plenarnega zasedanja CK KPJ o nalogah v šolstvu — Sodobna pedagogika, Ljubljana, 1–2, 1950

9. Resolucija IV. plenuma CK KPS o vzgoji mladine — Sodobna pedagogika, Ljubljana, 5–6, 1950

10. Kavčič Stane: O vzgoji mladine — Sodobna pedagogika, Ljubljana, 5–6, 1950

11. Krivic Ada: Delo pionirskih svetov in društev prijateljev mladine — Mladi svet, Ljubljana, 3, 1953

12. Vrtačnik Milan: Izvenšolska vzgoja, eno osrednjih vprašanj našega časa — Mladi svet, Ljubljana, 1, 1951

13. dr. Šegula Iva: Pomen psihologije za vzgojno delo — Kongres pedagoških delavcev LRS na Bledu I, Ljubljana, DZS 1950

14. dr. Schmidt Vlado: Stil vzgojnega dela z učenci in s pionirji — Kongres pedagoških delavcev LRS na Bledu I, Ljubljana, DZS 1950

15. Puhar Helena: Kako naj šolar preživi svoj izvenšolski čas? — Mladi svet, Ljubljana, 9–10, 1952

16. Gosteničnik Lojzka: Psihološka analiza pionirjeve aktivnosti — Kongres pedagoških delavcev LRS III, Ljubljana, DZS 1951

17. Strmičnik Franc: O nekaterih posebnostih pubertetnika, Ljudska mladina v osnovni šoli — Centralni komite LMS, Ljubljana 1959

V zvezi s tem piše: »Šola je preveč uniformna, enostranska, uradna in nesposobna, da bi lahko zadovoljila vsestranski vitalnosti pubertetnika, zato so organizacije, klubi, krožki, seminarji in druge oblike združevanja mladim njeno dragoceno dopolnilo (podčrtaj V. T.)«

18. Prijedlog sistema obravnavanja i odgoja u Federativnoj narodnoj republici Jugoslaviji, Beograd 1957

19. Pravila in programska izhodišča Zveze pionirjev Jugoslavije — Zveza prijateljev mladine Slovenije, Ljubljana 1974

20. Zierkelbach Miran: Naloge ZPM v novih pogojih varstva in vzgoje otrok — Glasilo ZPM, Ljubljana, 10-04, 1962

21. Jogan Maca: Posebno organizirano interesno združenje: Zveza prijateljev mladine — VI. skupščina Zveze prijateljev mladine Slovenije, 1974

22. dr. Bergant Milica: Razmerje med družbeno in družinsko vzgojo v socialistični družbi — Sodobna pedagogika, Ljubljana, 9–10, 1961

23. dr. Strmičnik Franc: Enotna osnovna šola je bistven element socialističnih družbenih odnosov — Sodobna pedagogika, Ljubljana, 3–4, 1965

24. Kot npr.: dr. Schmidt Vlado: Socialistična pedagogika med etatizmom in samoupravljanjem — Teorija in praksa, Ljubljana, 1, 1970 in Vzgoja samoupravljalcev — Teorija in praksa, Ljubljana, 2, 1970

25. Skupščinski dokument O idejni usmerjenosti vzgoje in izobraževanja — Vzgoja in izobraževanje, Ljubljana, 3, 1973

Pred letovanji

Težave — odmev vzgoje

Pred durmi so kolonije, taborjenja in druga letovanja. Ponekod otroci že preživljajo brezskrbne dni na morju ali v gorah. Brezskrbne? Tako pač pravimo, a vemo, da tu-li otrokom ni vedno prijetno, vzgojitelji pa imajo tako ali tako polno skrb. Kadar se pogovarjamo o letovanjih, se izkaže, da je še veliko nepjasnega glede načina vzgoje med počitnicami. Čutimo, da bi moral biti naš način vzgoje na letovanju drugačen kot v šoli, a ne vemo dobro, kako naj bi se tega lotili. Kaj naj naredimo z obiski staršev? Naj jih dovolimo ali prepovemo. Kaj naj storimo, če hoče otrok po vsej sili domov? Ali je red pomembna stvar? Kako naj bodo sestavljene vzgojne skupine; naj bodo starostno homogene ali heterogene? Kako preprečiti nezgode? In še in še.

V neki skupini vzgojiteljev smo se ustavili ob vprašanju: koliko žepnine naj vzame otrok s seboj na letovanje. To vprašanje ni eno od najpomembnejših vzgojnih vprašanj, vendar pa so se ob njem razkrile nekatere značilnosti vzgojnega stila na letovanjih, stila, o katerem bi veljalo razmisliti.

Starši dajo otrokom s seboj manjše pa tudi večje vsote de-

ga ne moreš vzeti, ga ne moreš nadzorovati.

Kaj v zvezi z žepnino nas pravzaprav moti? Motita predvsem dve reči. Prvič, da so med otroci razlike; eni imajo več denarja, drugi manj. Prvi se bahajo, in zavravljajo, druge tare zavist. Ponavadi gre to kolonijsko socialno razlikovanje z roko v roki s pravo, zunajkolonijsko, ni pa vedno tako. So premožnejši, a preudarni in gospodarni starši, ki otroka ne zasipajo z denarjem, pa spet drugi, za katere je otrokov odhod kolonijo neke vrste javni nastop, kjer se je treba izkazati, ne nazadnje z višino žepnine. Drugič, moti nas otrok, ki nesmiselno zapravi veliko denarja; za slaščice, spominke in drugo šaro, ki si s tortami pokvari želodec, ki izgubi 500 din, organizira hazard in si kupuje priljubljenost.

Zakaj nekateri starši pretiravajo z žepnino? Dajanje in jemanje denarja je neke vrste jezik, način izražanja določenih čustev in stališč. Starši se morda čutijo krive, češ da se premalo posvečajo otroku, ali pa se jim ne zdi čisto prav, da ga samega puščajo na letovanje, medtem ko se bodo oni »odpočili od otroka«. S pretirano žepnino se nekako odkupijo in poravnajo ta svoj »greh«. Morda skušajo kupiti otrokovo naklonjenost in ljubezen, kot bi se bali, da jo bodo zgubili, ko se bo srečal z novimi, morda prijaznejšimi ljudmi, kot so sami. Kot bi hoteli reči:

»Zapomni si, da smo mi tvoja »banka«. Mi smo ti vse to omogočili in ne bi bilo prav, ko bi se odvrnil od nas.« Spet tretji starši ne prenesejo misli, da bi lahko njihov ljubljeneček česa pogrešal in se moral čemu odpovedati in bi pri tem z jezo pomislil na mamico, ki je bila tako grda, da mu ni dala dosti denarja. Velikokrat tudi otroci sami izsilijo preveliko žepnino in pri tem z veliko intencijo pritiskajo na najbolj občutljive točke. »Saj vem, zakaj mi nočeš dati več denarja. Zato, ker me nimaš rada.« — »Meni boš dal samo deset jurjev, sosedov Janez jih bo imel pa dvajset.« Svoje prispevajo tudi sorodniki in znanci, ki menijo da se bodo tako otroku najbolj vtisnili v spomin, ali pa pač podlegajo navadi, da se z denarjem izraža in kupuje naklonjenost.

Podobno tudi otrok izraža veliko čustev z načinom, kako troši denar, ali kaj z njim počne. S tem povezano otrokovo vedenje lahko vzgojitelj marsikaj pove o otrokovih potrebah pa tudi o tem, kako se v koloniji počuti in kje je prikrajan. Se baha z denarjem? Rad bi se uveljavil, si pridobil ugled med drugimi. Omogočimo mu, da si ga pridobi drugače. Si kupuje naklonjenost? Potrebuje ljubezni in simpatije. Pokažimo mu, da ga ne zavračamo; da ga upoštevamo, ga imamo radi. Si kar naprej kupuje slaščice in druge priboljške? Tudi ta izraža neko čustveno pomanjkanje in išče nadomestnih zadovoljitev. Vprašajmo se: kakšno je ozračje v koloniji? Je prijazno, toplo, smo ljubeznivi drug z drugim, so se otroci razživeli? Je morda zoprno, preveč sitnarimo, ocenjujemo, kar naprej zapovedujemo, prepovedujemo?

Kaj storiti v zvezi z žepnino? Naj povem naprej, kako smo to obravnavali na taborjenju, ki sem ga vodil. Na sestanku s starši smo na njihovo vprašanje odgovorili, da je dobro dati otroku nekaj žepnine, nato pa smo se skupaj z njimi dogovorili za približno vsoto. Dobro smo se zavedali, da ne bomo tega dogovora upoštevali vsi. Nekaterih ni bilo na sestanku, drugi bodo kljub dogovoru naredili pač po svoje. Vendar nas to ni preveč vznemirjalo. Če bodo nastale kakšne težave, jih bomo obravnavali, ko se bodo pojavile. Življenja ni mogoče postaviti pred vrata. Nismo postavili določenega pravila in nismo se trudili preverjati, ali se pravilo spoštuje. Nekateri otroci so res imeli več denarja kot drugi, o nekaterih so govorili, da ga imajo še posebno veliko. Tudi zapravljali so ga. Navsezadnje je bil to njihov denar, ki so ga dobili prav zato, da bi ga zapravili za priboljške, spominke in druge ničevosti. Težav nismo imeli, zdi se, da zato, ker jih nismo sami ustvarili s pretogimi pravili in preveliko sitnostjo.

A kaj kaže prej omenjeni pogovor med vzgojitelji? Prvič, kaže težnjo, da bi z neko zapovedjo, ki ji lahko lepše rečemo tudi »priporočilo« staršem, enkrat za vselej opravili z nečim, kar nas kot vzgojitelje moti, čeprav gre za pojav, ki ni usodnega pomena, se pa vztrajno ponavlja in pri katerem so zelo majhne možnosti, da bi se dalo zapoved izvajati. To je težnja, da bi prav vsako malenkost podredili svojim idealnim predstavam. Je neke vrste pedagoški perfekcionizem. Poleg tega mislimo, da se da to storiti s preprostim ukazom. V Saint Exuperyjevem Malem princu nastopa modri kralj, ki je pred sončnim vzhodom stopil na morskobrežje in ukazal Soncu: Vzidi! Mi se večkrat vedemo kot nespametni kralj, ki bi pred sončnim vzhodom ukazal Soncu Zaidi! Tako stališče razkrija, torej pretirano zaupanje v moč pedagoške avtoritete nad življenjem, bolje v moč avtoritativnega ukaza.

Drugič, prizadevamo si, da bi pravilo ali zapoved veljala enotno za vsa letovanja, postala naj bi splošno veljavno pravilo. Tedaj bi ga lahko bolj nepopustljivo in neosebno zagovarjali pred otroci in pred starši, saj bi nastal vtis, kot da gre za neke vrste naravno pravilo. To razkriva naše v bistvu obrambno stališče pred otroki in starši. Kot bi čutili, da je za zapoved samo malo stvarnih razlogov, pa jih skušamo nadomestiti s sklenitvijo »obrambnega pakta«.

Tretjič, — nadzorovanju izvajanja take zapovedi bi morali posvetiti več truda in časa, kot bi ga zapravili za obravnavanje posledic nezaželenega pojava, če ga sploh ne bi skušali nadzorovati. Še več: z izvajanjem zapovedi in nadzorovanjem izvajanja bi lahko povzročili več neprijetnosti in zmede, kot jo povzroča pojav sam. Ustvarili bi pedagoško bolj neustrezno ozračje, kot ga povzročajo sami ti pojavi; ozračje strahu, sumničenja, zalezovanja, tožarjenja... Preiskovanje osebne opreme in ga derobe, pa naj bo še tako »diskretno« izvedeno, ne sodi na letovanja. Zasliševanja, poziva je na »raport«, vohunjenje med gojenci ali izkoriščanje otroške naivnosti in zaupljivosti so postopki, ki povzročijo večjo pedagoško škodo kot otrok, ki zapravi 500 din.

Četrtič, težnja po tem, da bi vse vnaprej uravnavali s pravili, razkriva precejšen strah in negotovost vzgojiteljev pred možnimi nepredvidenimi dogodki na letovanju. Kot bi hoteli iz letovanja napraviti sterilen pedagoški laboratorij, v katerem vzgojitelj z vrtenjem dobro znanih gumbov dosega dobro znane učinke brez vsakega tveganja, da bi se moral spopasti z novimi situacijami in s svojimi lastnimi mejami.

Petič. Vedemo se tako, kot da je samo stvar vzgojiteljeve, poklicnih pedagogov, da postavljajo pravila »hišnega reda« v kolonijah in drugih letovanjih — ker pač oni odgovarjajo za otroke. Na starše pozabljamo. Kot vodja tabora odgovorjam za otroka štirinajst dni, starši odgovarjajo zanj, dokler se ne osamosvoji. Zato bi morali sodelovati pri takih dogovorih.

Šestič. Strah pred neprijetnimi platmi življenja na letovanju nas ovira, da ne znamo teh neprijetnosti izkoristiti za doseganje vzgojnih smotrov, ampak jih skušamo vnaprej izključiti iz dogajanja. Že prej smo omenili, da je otrokov odnos do denarja, posebno takrat, kadar z njim vzbujamo pozornost, kazalnik njegovih težav, stisk in potreb. Njegovanje v zvezi z denarjem lahko izkoristimo za pogovor, ki ozavešča otroka in nas.

Podobno, kot v zvezi z žepnino, ravnamo tudi v zvezi z drugimi vprašanji. Sprašujemo se: »Ali naj staršem dovolimo obiske ali ne?« Njihovi obiski zares včasih motijo. Z obiskom nereditno podrejo prizadevanja vzgojiteljev, uporabijo situacijo kot cenen dokaz, da bolje vzgajajo kot kolonijski vzgojitelji, ker si otrok pač zaželi domov ipd. A vendar jim ne moremo kar prepovedati obiskov! Imajo pravico, da se neposredno zanimajo za svojega otroka; imajo pravico do nezaupanja! Poleg tega so

Nadaljevanje na 10. strani

Nadaljevanje s 9. strani

njihove kritične pripombe lahko zares upravičene. Čemu bi si zapirali vrata in bi zapirali oči pred pomanjkljivostmi naše vzgoje?

Naj ob koncu omenim še nezgode. Posvetili bi jim lahko poseben prispevek, zato tu le na kratko. Možnost nezgod nas sili, da pretirano omejujemo otroke, to pa prav verjetno poveča možnost nezgod, namesto da bi jo zmanjšalo. Na neki šoli se je dogajalo, da so otroci v opoldanskem odmoru zahajali v trgovino ali celo domov. Potem so to strogo prepovedali, da bi se izognili nesreči, kajti v bližini je bila prometna ulica. Nek učenec je že po tej prepovedi med odmorom

skočil v trgovino. Ker se je bal, da bodo njegovo odsotnost opazili in da bo potem kaznovan, je želel čim hitreje tja in nazaj. Stekel je čez cesto — in nesreča je bila tu. Ne moremo soditi, ali je bila prepoved v tem primeru upravičena ali ne, lahko pa razumemo, da je na tega učenca delovala tako, da je zmanjšala njegovo sposobnost treznega in varnega vedenja. **Strah ob skrivnem in prepovedanem početju poveča nevarnost nezgod.** To nevarnost bomo na letovanju skušali preprečevati bolj z budno navzočnostjo vzgojiteljev ob otrocih kot s pretiranimi omejitvami in prepovedmi.

BLAŽ MESEČ

Otroci si lahko na znano melodijo izmišljajo besedila s priljubljeno počitniško tematiko. Lahko ji dodajajo ritmične variacije. Lahko si omisliso zborček, ki bo brez melodijske uporabljal svoje telo kot instrument (ploskanje, tleskanje, udarjanje, topotanje ipd.) tako, da bo več skupin otrok hkrati produciralo več ritmov.

Predvsem pa naj si otroci poiščejo v okolju, ki jih obdaja, glasbila. Najpreprostejša so npr. tolčenje kamna ob kamen, drgnjenje dveh polovic orehovitih lupin, rožljanje s platininimi plodovi, raskanje dveh strožev. Otroke spodbujamo, da iščejo različne zvoke, ki jih povzročajo različni materiali in načini ravnanja z njimi. Tem naravnim zvokom dodajamo zvoke narejenih sredstev: razne ropotuljice v škatalah, pločevinkah ipd. Otroci si lahko izdelajo tudi bolj zapletena glasbila. Več o tem, kakor tudi o duhovitih glasbenih didaktičnih igrah, ki jih lahko izvajamo na prostem, glej v knjigi Mire Voglar *Otrok in glasba* (DZS 1978).

V naši skupini otrok gojimo petje solistov, dvojic, manjših skupin, ki potem odidejo v sosednjo skupino otrok z majhnim programom. Povabimo nekoga, da jih bo spremljal s kitaro. Skupno muziciranje je vir globokih doživetij in vzpostavljanja pristnih odnosov prijateljstva v skupini.

V kraju, kjer smo na počitnicah, poiščimo amaterski ansam-

Druge oblike plesnih dejavnosti so ljudski plesi, zlasti kola (Lepa Anka kolo vodi), kjer se otroci drže za roke, ko plešejo. — Čutijo pripadnost skupnosti, kot jo čutijo pevci v zboru. Prepusti ljudski plesi so lepi, otrok se ob plesu čuti povzdignjenega. Seveda ne kaže otroka med počitnicami po vsej sili učiti nekega zaporedja gibov, prepletov parov in zapletenih prostorskih premenjav plesnih skupin, ki so značilne za koreografije folklornih skupin odraslih. Pogosto vidimo, kako se otroci, našemljeni v ljudske noše odraslih, nena ravno vedejo, si pod živopisanim ličilom grizejo ustnice in si štejejo gibe in korake, o spontanem otroškem plesu pa ni sledu. Ponudimo otroku, česar je sam zmožen, da bo začutil veselje do plesa, do lastnega gibalnega izražanja, ne pa cenene dresure!

Najbližje otrokovemu doživljanju in njegovim gibalnim zmognostim je svobodno gibalno izražanje. Večina otrok ga prinese iz vrtcev, kjer imajo redne ritmično gibalne zaposlitve. V šoli se ta utečena oblika sodobne plesne vzgoje ne nadaljuje, razen pod vodstvom mentorjev izraznega ali svobodnega plesa. Nekaj zgledov bomo našli v knjižicah Marte Pavlinove Vrti, vrti mladi ples! Suči, suči kolobar! (izd. ZŠ SRS) in v Čirulah čarulah Voglarjeve, Pavlinove in Osterčeve (DZS 1975, knjiga s ploščo).

Tu bi želeli opozoriti na dve obliki gibalnega raziskovanja, ki

dino itd. ter vse zvrsti glasbe za otroke, ki je zelo ritmična (Župančič) ali tista sodobna, ki ima slikovit zvočni sloj. Uporabimo zbirko poezije za otroke Sončnica na rami (MK 1975, ured. Niko Grafenauer). Odlično nam bodo uspeli dejavnosti, v katerih pleše otrok z glasbilo v roki (navadno gre za ritmične instrumente), ali pa je okrašen z ropotajočimi, šumečimi in zvončkljajočimi nizi za vratom, pasom, zapetjem, na gležnjih ipd.

Zelo učinkovita spodbuda gibanju so razni rekviziti. Valovanje lahnih rutic, žvižganje celofanskih trakov, šumljanje vejic, šelestenje trav, vzgibi orlove praprati ipd. povzročajo v otrocih, ki se podijo po travniku, pravi plesni opoj. Naj nas zanese z njimi!

In ne pozabimo si ogledati skupaj z otroki folklornih prireditve, ki jih je poleti povsod dovolj, kakega nastopa kotalkarjev in na televiziji kako obliko zabavnega ali umetniškega plesa, da bomo potem razpravljali.

5. GLEDALIŠKA VZGOJA

Kaj vse lahko počnemo na tem področju estetske vzgoje? Saj še za naštevane ne bo dovolj prostora! Lahko izvajamo pantomimo, plesno pantomimo, dramatisacijo ali plesno dramatisacijo pravljice, zgodbe ali pa si vse skupaj izmislimo kar sami. Lahko uprizorimo svojo opero, cirkus, musical, happening.

Lahko se gremo lutke: iz papirja ali drugačne ploske lutke z odrom ali brez njega uprizorimo namizno dramatisacijo, uporabimo lutke iz plastenk, škatic, prstne lutke. Lutke si lahko naredimo iz cvetic in jih oblečemo v oblekice iz listov. Naberemo nekaj gob, si jih ogledamo, pomislimo na kaj ali na koga nas spominjajo in že lahko uprizarjamo.

Tudi ob dežniku in pelerini lahko spletemo za celo knjigo dramatičnih dogodkov.

Važno je vedeti, da je otroška domišljija neizmerna, samo zbuditi jo je treba. Če želimo, da si bodo izmislili svojo dramo, komedijo ipd., jih je treba samo dramaturško voditi skozi tok gledališkega dogajanja: pomagamo jim ustvariti nek dogodek, zaplet, konflikt, določiti značaje nastopajočih oseb, predmetov ipd. in že bo dramatisacija potekala sama od sebe. Potrudimo se le, da bomo delali z več skupinami z malim številom otrok (5 do 6), da bodo kovalle svoje zamisli vse skupine hkrati in da bodo na koncu vse skupine pokazale svoj izdelek. Pri gledališki, plesni vzgoji in vseh drugih vrstah estetske vzgoje velja, da imajo vsi otroci možnost, da se izkažejo. Vse te gledališke dejavnosti počnemo improvizirano: izmislimo si, poskusimo in uprizorimo. Vsako posnavljanje vodi v osiromašenje invencije, v stereotipnost in nenaravnost, če jih mentor še naprej ne izdeluje. Zato take uprizoritve navadno niso primerne za kak resnejši nastop pred izbranim občinstvom. Mimoidoče pa le povabimo, in kdaj pa kdaj tudi starše in stare starše.

Pri naši gledališki vzgoji nam bosta v iskro spodbudo dve knjižici: Mladina na odru Drage Ahačičeve (MK 1969) ter Dijete i scenska umjetnost Zvezdane Ladike (Školska knjiga 1970).

6. KAJ PA FILMSKA IN TELEVIZIJSKA VZGOJA?

O aktivni, ustvarjalni tovrstni vzgoji je težko govoriti, dokler nimajo otroci sami v rokah fotoaparata in kamere. Tudi diaprojektorji in projektorji utegnejo biti velik finančni in tehnični problem. In vendar: ob gledanju filmov in televizijskih oddaj se lahko otroci nanje odzivajo skozi različno sredstvo ustvarjalnega izražanja: filmsko dogajanje lahko ponazorijo v obliki stripa (zaporedja in vzporedja filmskih dogodkov!), lahko ga dramatisirajo, izpovedo v obliki improvizirane glasbene misli (npr. na metalofonu). Televizijske in radijske oddaje so zlasti primerne kot spodbuda otroških dejavnosti v istih oblikah: npr. reportaže s športnih in kul-

turnih gostovanj v sosednjem taobru, igrišču, na delovni akciji; potopis z izletov v gore, z ogleda tovarne ipd.; intervjuji z borci, udarniki, predstniki krajevnih kulturnih skupnosti, predstniki sindikatov v delovni organizaciji, ki smo jo obiskali ipd.; igran televizijski dnevnik s poročili o počitnikovanju, razne oddaje »v živo«, »kar bo, pa bo«; uprizoritve risanke (npr. samo z glasovi) ipd.

Če imamo možnosti uporabe diapozitivov in kratkih filmov, si preberimo knjižico Mire Voglarjeve Mali kino (Prosvetni servis 1966, zbirka Sedma umetnost) ter Emila Paravine Mali kino (Savez DND SRH 1978), za aktivno filmsko vzgojo pa še Toneta Račkega Filmska ustvarjalnost mladih, 10. zvezek dopisne filmske in TV šole pri DDU Univerzum 1977. Uporabimo serije diapozitivov znanih pravljic ter S-8 zvočne risanke, ki jih prav tako izdaja DDUU.

O različnih estetskovzgojnih dejavnostih: glasbenih, lutkovnih, plesnih in še drugih po malem glej v knjižici Pojmo, plešimo, ustvarjamo (urednik Dora Gobec, več avtorjev, ZPMŠ 1978).

IN ZA KONEC ŠE O CELOSTNI ESTETSKI VZGOJI

Čeprav smo v prejšnjih odstavkih nizali domislice za posamezna področja estetske vzgoje, menimo, da je najpomembnejši celosten pristop k otroku, z vsemi vrstami estetske vzgoje nedeljivo. Otrok je celostna osebnost, ki dojemata svet sinestetično, z vsemi čutili, mislimi, čustvi naenkrat. Tudi izraža se spontano in neizumetničeno, kadar ga nasilno ne utirjamo. Navsezadnje so počitnice namenjene reintegraciji njegove duševnosti po »koščkanju« (parcializiranju) v obliki učnih predmetov med dolgim šolskim letom.

Kako uresničevati estetsko vzgojo v celoti? To pomeni npr. da se otroci na neko pravljico, pesem ali ogledani film odzovejo s tem, da po vsebini slikajo, plešejo, dramatisirajo. Na različne medije, v katerih so otrokom posredovane različne umetnostne zvrsti, se otroci izražajo v izraznih sredstvih vseh umetnosti: enkrat skupine hkrati dramatisirajo in drugič slikajo, drugič vzporedno ena skupina ob isti spodbudi muzicira in druga hkrati pleše ipd.

Drug vidik kompleksnosti, na katero želimo opozoriti, pa je poseben del estetske vzgoje — kulturna vzgoja. Otroku na počitnicah omogočamo obisk kulturnih prireditve, ustanov ter srečanja z umetniki, ustvarjalci na poklicni in ljubiteljski ravni. Poleg tega pa otroci tudi sami prirejajo majhne kulturne prireditve, ki niso namenjene širši javnosti. Njihov cilj je sproti in po malem navduševati otroke za prikaz njihovih lastnih stvaritev ter jim zbuditi kulturne potrebe in navade, da postanejo sami amaterski ustvarjalci in navdušeni obiskovalci. Spodbujamo otrokovo zavest o lastnih ustvarjalnih zmognostih in krepijo otrokovo samozavest. Otroci uvajajo v svet umetnosti in kulture.

Čeprav so počitnice sproščene in zabavne kot življenja, menimo, da bi otroci lahko poleg uživanja v zabavnih prireditvah tipa »pokaži kaj znaš« in »igre bre mej« ter raznih kvizih »modni revijah«, volitvah najsmešnejših najbolj nenavadnih ipd. zmogli sprejemati in ustvarjati tudi kulturne prireditve umetniške narave.

Globoko jih lahko prevzamemo izbrane komorne prireditve: v hoti galerije bi lahko imeli recitacijo pesmic naših malih pesnikov; na gozdni jasi bi miže poslušali pripovedke in glasbo studenca. V muzeju bi lahko dramatisirali lovsko zgodbo, ki jo prikaže tamkajšnji gobelin. V kapeli gradu bi otroški glas zvončkljal... V viteški dvorani bi lahko ob renesančni ali baročni glasbi s plošč uprizorili dvoranski ples. Seveda naj bo taka prireditev kratka, saj se otroci težko življajo v otroke-avtorje. Najrajši bi bili kar vedno »oni vrsti«. Doživetje pa naj v otrocih izveneva še, ko ga je že zdavnaj konec.

DORA GOBEC

Estetska vzgoja na počitnicah

Otroci gredo na počitnice, učitelji gredo skoro na počitnice, pouk zapremo v prazno šolo — estetsko vzgojo pa vzemimo s seboj. Knjige zatlačimo pod pazduho, pa še nekaj barvic in glasbil. Kostume si bomo naredili iz zelenja, lutke iz gozdnih plodov, iz obrane koruze pa poljsko hišico. Zapeli in zaplesali bomo okoli nje.

Dejavnost otrok na počitnicah navadno obsegajo njihove običajne spontane igre, pogovore in branje. Odrasli, ki vodimo ali spodbujamo počitniško dejavnost otrok na igrišču, taborjenju in drugod, pa jim najrajši ponudimo razvedrilne, razgibalne in športne igre ter izlete. Zakaj jim ne bi počitnic obogatili tudi z estetsko-vzgojnimi dejavnostmi?

1. KNJIŽNA IN LITERARNA VZGOJA

Najpreprostejša in najbolj intima počitniška estetskovzgojna dejavnost otrok je branje knjig. Usmerjamo otroke v knjižnice, saj so knjižničarji strokovno usposobljeni svetovat. Ali lahko povabimo na naše igrišče, v našo kolonijo potujočo knjižnico? Te so v počitniškem času gotovo najbolj zaželeni. Zelo zanimiva dejavnost v krajevni skupnosti ali v koloniji je lahko organizirana otroška izposojevalnica ali izmenjevalnica knjig, ki bi jo lahko razvili v pravi knjižni klub. V njem bi si otroci med seboj izposojali knjige, jih drug drugemu predstavili, prebrali ali povedali kak posebno zanimiv odlomek, si ogledali ilustracije. Na to »informativno« knjižno dejavnost lahko spremenimo v vzgojiteljev postopno naveže uro pravljice ali za večje otroke bralno urico, ki naj zbujajo zanimanje za knjige.

Prebrani odlomki so lahko izhodišče za predstavitev in kritiko prebrane knjige ali izhodišče nadaljnje literarne ustvarjalnosti mladih. Iz odlomka lahko dalje ustno pletejo izmišljeno zgodbo v tem improviziranem knjižnem klubu in to kolektivno. Morda se nam posreči izvesti ustni roman kot serijsko nadaljevanko, npr. vsak tork ob 17. Vzgojitelju daje imenitno spodbudo pri zbujanju literarne ustvarjalnosti otrok knjiga Gianija Rodarija *Pravljice za igro* (izd. DDU 1979), kjer slavni pisatelj z izrednim poslušom za otrokovo doživljanje prepušča konce svojih pravljic v obdelavo otrokom.

Ne pozabimo, da so otroci tudi rahločutni pesniki, organizirajmo jim »matineje pesniške besede«. Običajno pesnika ali pisatelja, ki stanuje v bližini, pogovorimo se z njim o njegovem delu, podarimo mu številko literarne revije, ki je nastajala v dneh med počitnicami. Negujmo literarno dopisništvo z otroškimi literarnimi revijami, šolskimi časopisi, literati in s starši. Dopisujemo si z doslej neznanimi sovrstniki, ki nimajo počitnic, ker so v bolnišnici; kako veselo pesmico pošljimo v dom za ostarele!

2. LIKOVNA VZGOJA

O likovni vzgoji na počitnicah vemo veliko po zaslugi otroških slikarskih kolonij, saj so nas te veliko naučile o iskanju slikar-

skih motivov v naravi, ob vodi, v starih mestnih četrtih, na kmetijah ipd. Poslikanju se potrudimo in skupaj z otroki prav vse slikarije razstavimo v »galeriji« na prostem. To je lahko kozolec, skupina smrek, avla pred kinematografsko dvorano ipd.

Vsekakor običajno slikarja v ateljeju. Slovenci smo narod slikarjev in v vsakem kraju bomo prav gotovo našli kakega umetnika. Oglejmo si formo vivo, če je v bližini. Običajno tudi tiste, ki se še ukvarjajo z umetno obrtjo: lončarje, tkalke, čipkarice, rezbarje. Za vse prireditve, ki jih bomo organizirali, potiskajmo likovno učinkovite plakate. Skupaj z otroki načrtujemo scenografijo in kostumografijo k predstavam. Otroci naj sami oblikujejo

lutke za igro in za lutkovno predstavo. Kaj vse lahko oblikujemo iz naravnih materialov, ki jih najdemo v gozdu, parku, na travniku... si oglejmo v knjižici *Otrok se igra in ustvarja* avtorjev Erzenove, Šegulove in Letiniča (MK 1978). Izvedimo modno revijo klobukov iz listja (npr. iz praproti, lapuha ipd.), iz izvornimi modnimi dodatki, ki jih zatakemo za tak klobuk. Nagradimo ne le najlepši klobuk, temveč tudi tistega, ki ga zna najbolj prepričljivo nositi!

Če smo v zadregi za gledališko scenarijo, se skupaj odpravimo k zadnjim vratom trgovin. Med škatalami in drugo papirno in plastično ovojino bomo našli elemente za »monumentalne« scene rešitve!

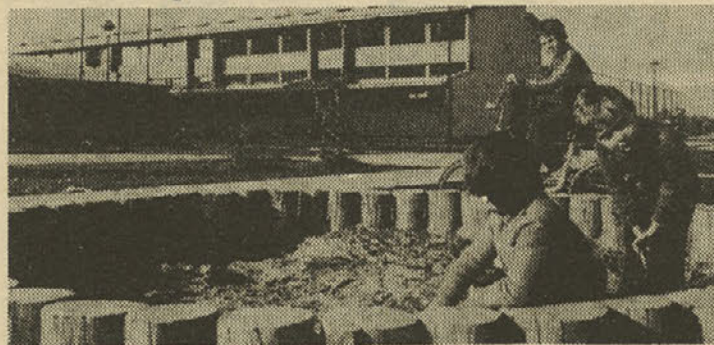
Na bregu reke kolektivno sestavimo dekorativni mozaik iz raznobarnih kamnov. Iztešimo in pobarvajmo totem in ga postavimo ob vstopu v naš tabor ali na igrišče. Obdajmo ga z lesenimi plastikami, ki smo jih z malimi posigi ustvarili iz ostankov na gozdni poseki.

Vsak otrok je arhitekt. Želja vsake male skupine otrok je, da si napravi bivališče — v krošnji stoletnega drevesa, sredi kraljestva gozdnih palčkov, v šašju in ločju. Pomagajmo jim z orodjem in tehničnimi rešitvami zbuja jmo fantazijsko opremljanje hiše in njihov redno vzdrževanje. Otroci naj že ob grajenju hiše »hortikulturno« in higiensko uredijo njeno okolico. Hišica naj se skladno zlije s svojim naravnim okoljem.

Odvajajmo otroke od teženj, da bi svoje hišice gradili s kamni, pločvi in podobnimi znamenji lastniškega, posestniškega in asocijalnega izoliranja od drugih, ki je ne le neprijetno, ampak celo boleče razvito v večini odraslih.

3. GLASBENA VZGOJA

Že v delu o literarni vzgoji na počitnicah smo mislili bolj na lastno literarno ustvarjalnost otrok kot na to, da bi otroci recitirali naučene pesemice, ki so jih zanje sestavljali odrasli. Pri likovni vzgoji smo vse dejavnosti prepustili otroški domišljiji. Kako pa pri glasbeni vzgoji? Ali lahko pričakujemo od otrok kompletno glasbeno ustvarjalnost? Da si bo vsak izmislil besedilo, melodijo, spremljavo z več glasbili ali z večglasnim petjem? No, vsega naenkrat gotovo ne. Toda v dolgih dneh, ki jih skupaj prebijemo z našimi otroki, lahko postopno zgradimo marsikaj.

bel, pevski oktet, godbo na pihala in jih zaprosimo za ogled njihove vaje. Tako bodo otroci spoznali, kako nastajajo kulturne in umetniške prireditve, pa tudi, da je za končni dosežek potrebno veliko skupnih naporov. Otroci se lahko nemoteno približajo glasbilo in jih z glasbeniki preskušajo. Za tovrstne raziskovalne užitke smo na koncertih vedno prikrajšani.

4. PLESNA VZGOJA IN VZGOJA USTVARJALNEGA GIBANJA

Ali je kdo med nami, ki še ni zaplesal Bele, bele lilije, pa Mi gradimo ceste, proge? Prvi je rajalni ples, ki ga je najbrž še srednjeveško izročilo podedovalo, drugi pa je ponarodel družabni ples v kolu. Marsikdo med nami pozna tudi gibalno ponazarjanje ljudskih pesmi, kot npr. Ob bistrem potoku je mlin, ki ima svoj izvor v telovadnih plesih in ritmiki, ki so imeli pred vojno značaj množičnega telovadnega gibanja. Knjižice Murnika in Nine Trdinove so še vedno brez patine.

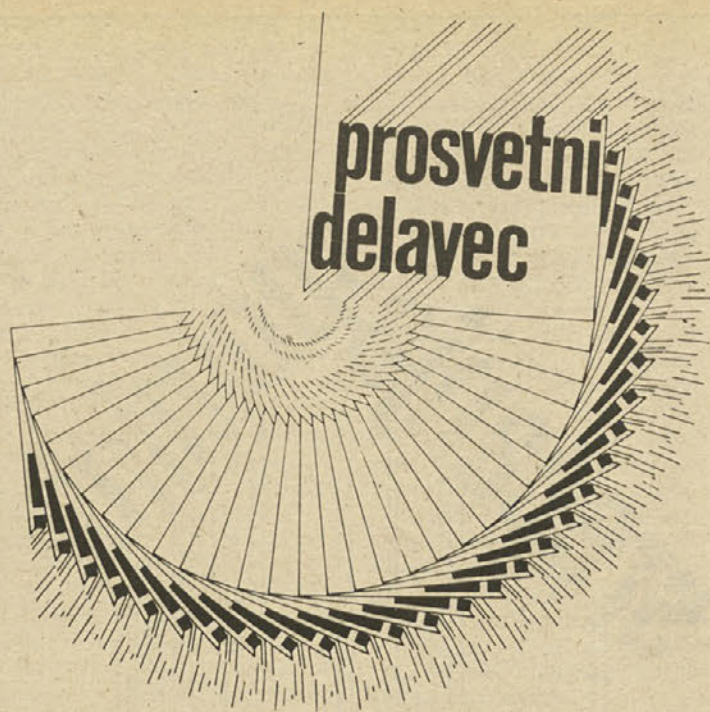
Kako torej plesati z otroki? Za mentorje je najbrž najlažje začeti z družabnim plesom. Čeprav gre na prvi pogled za zabavo, se moramo zavedati, da je ples mlademu človeku potreben: z njim se sprošča, zadovolji željo po gibanju, se preda glasbi, si poišče partnerja. Žal ta življenjski utrip odrasli v sebi krnimo in ko gledamo mlade, pogosto pozabljamo, kako je pravzaprav bilo, ko smo bili najstniki. Za otroke so zgodnje izkušnje v družabnem plesu tudi prvi koraki v družabnost. Pri tem so zelo negotovi in potrebni diskretne spodbude. Potrebni pa so tudi seznanjanja s kulturnimi navadami, z bontonom in uglajenostjo.

ju lahko spodbudi pri vseh otroci vzgojitelji: poetično ali plesno gibanje ter gibanje v prozi ali pantomimo. Skupaj z otroki se odpravimo na kmetijo, na kurje dvorišče, v živalski vrt, v akvarij. Tam opazujemo gibanje živali in jih skušamo gibalno posnemati. Kasneje lahko izvedemo študije gibanja tudi po ogledu filmov ali televizije. Vendar naj bo neposredno opazovanje prvi vir gibalne inspiracije. Podobne študije delamo lahko ob opazovanju vsega, kar se giblje: promet, gospodinjstvi stroji, rastline, pravljici bitja, svet znanstvene fantastike ipd. Študiramo tudi počenjanje ljudi: gremo na pošto, tržnico, v trgovino, na postajo in opazujemo njihova opravila, pa tudi, kaj se med njimi dogaja in kakšen značaj imajo. Za posnemanje je še posebno zanimivo igranje na razna glasbila in gibanje pri raznih športnih disciplinah. Vrhunec otroške zabave pa je oponašanje cirkuških točk. Igrajmo se tudi glasbene uganke.

Vse te dejavnosti lahko izvedemo z otroki brez kakršnega koli plesnega predznanja. Imeti pa moramo tankočuten posluš za to, da vse vtiste, ki jih je otrok dobil, izvajamo iz njega skozi gibanje. Posebej smo pozorni, da ohranjamo pristno otrokovo doživljanje in izraz tudi ko pleše pred gledalci. Vztrajajmo, naj bo vživet, naj se ne pači. Posebej pohlajmo vsako izvorno domislico in svojevrstno gibanje. Spodbujajmo otroke, da plešejo vsak po svoje.

Otroci zelo radi plešejo ob glasbi in poeziji. Najprimernejše so skladbe za otroke (npr. Reislova pesmarica s ploščo, Čudežna pesmica, Pleši pajacek, pleši avtorice Mire Voglar, Mali koncert na čemalu čembalistke Horakove, Šivčeve in Lipovškove klavirske skladbe za mla-

prosvetni delavec

Pri delu v montaži (Foto: M. Ciglič)

Od zamisli do izvedbe

Reportažni zapis o tiskarskih delavcih v tiskarni LJUDSKA PRAVICA v Ljubljani

Stoji v najživahnejšem delu Ljubljane, ob živilskem trgu. Videti je, kot bi jo bil čas pozabil in vendar skriva v sebi sodobno urejeno mravljišče, kjer vsak hiti po svojih natančno določenih opravilih. Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani, kjer že od vsega začetka nastaja med številnimi drugimi časniki tudi Prosvetni delavec. Ob muziki rok in brnenju strojev, vonju po kislinah, papirju in barvi...

Dolga je pot od zamisli do izvedbe, do končnega izdelka.

lavkami filmske montaže (3) in z delavci v rotaciji (21). Pretežna večina dela v dveh izmenah. Sprehodimo se po posameznih oddelkih:

V fotostavku neutrudno brnijo elektronski stroji. Od časa do časa se oglašijo drobni, opozorilni zvočni signali. Čutimo sočasn utrip rok in strojev. To skupino vodita Peter Pogačnik in Jernej Vodopivec. Prvega, ki je v dopoldanski izmeni, smo povprašali, kaj meni o sodelovanju s Prosvetnim delavcem. Hudo mušno se je nasmehnil in rekel: »Sodelovanje je zelo dobro! Saj sami veste, ne bi bilo slabo, če bi članke malo prej dobili v

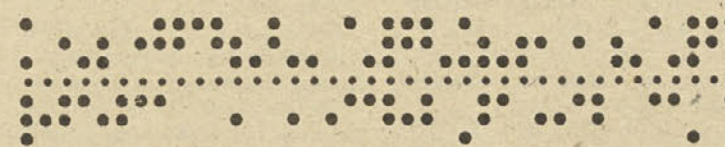

Tako nastaja končna podoba našega glasila (Foto: M. Ciglič)

Obiskali smo jih, to četo devetdesetih bistrin in duhovitih fantov in deklet, zaposlenih v časopisni enoti, ki najdejo vedno trenutek za šalo in smeh. Utr-

roke...» In že odhiti na svoje mesto.

Smo pri avtomatskih strojih. Sem prihajajo s fotostavka trakovi s posnetimi znaki. Delavec

jeni so. Saj ni čudno, prek njihovih rok gre kar 45 glasil, letos so imeli doslej kar 6 milijonov naklade! Vsak izmed njih je delček velikega stroja, ki mora brezhibno delovati, da ne nastanejo zastoji pri zapletenem delovnem procesu, ki mu pravimo litografski način tiska ofset tisk.

Prav dobro se razumemo z vsemi: z delavci v fotostavku (39), v montaži (13), z oblikovalko oglašev s korektorji (6), s fotografi (4), s kopisti (2), z de-

ob stroju nam pojasni, da stroj prebere, posname znake s trakov na film. Drugi stroj razvije film v temnici, nato posuši. Vse pod vodstvom delavca, seveda. En tak stroj ki ga uporabljajo tudi za tipkanje različnih vrste naslovov nadomesti štiri do pet ljudi. Vrnimo se k posušenim trakom, od tod jih prenesejo v časopisno montažo. Ob velikih osvetljenih montažnih mizah delajo delavci montažerji, ki oblikujejo posamezne strani glasila. Pridni so,

ustvarjalni in kar največ velja — potrpežljivi. Ob delu velikokrat zaslišiš duhovito šalo in smeh. To skupino vodi Rajko Stopar. Tudi njegovo mnenje o našem sodelovanju smo želeli izvedeti. Smeje se in pravi: »Vse je v najlepšem redu! Le članki bi bili lahko malo krajši, kajne?«

S temi fanti smo kot velika družina. Zbližalo nas je delo.

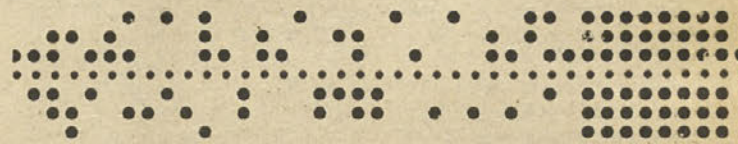
Potujmo dalje: Na papirnatih osnovah oblikovane strani pridejo v roke korektorjem, ki jih preberejo, rešujejo napake in so, seveda, velikokrat brez krivde krivi. Nehvaležno delo.

Popravljene strani potujejo v fotolaboratorij k fotografom. Prišli smo v temnico. To je carstvo rdeče in bele svetlobe, ki doseže včasih kar 6000 Watov. Svetloba se nenehno spreminja. Zrak smrdi po kemikalijah. Tu strani posnamejo na filme. Potem dobijo filme delavke v

skem zaboji različni, pred kratkim natisnjeni časopisi... Diši po svežem tisku.

Zdaj vzamejo delavci cinkove plošče, jih ukrivijo in postavijo na rob cilindra v prvem agregatu, kjer so tiskarske barve in trije zvitki še belega rotacijskega papirja. Stroj pritisne cinkove plošče najprej na gumo, kjer se besedilo strani prvič odtisne, pod rahlim pritiskom stroja ga guma odtisne naprej na rotacijski papir. V prvem agregatu je modra barva našega Prosvetnega delavca.

Na drugem in tretjem agregatu je črna tiskarska barva. Končan je proces tiskanje je končano. Ob vrtenju strojev se zvitki že natisnjene rotacijskega papirja zvijejo v lijak. Stroj jih nato zloži, zlagalni aparat pa jim da končno obliko. Prek oddelka za razpošiljanje potujejo izvodi Prosvetnega delavca do naših

filmski montaži. Razporedijo jih na osvetljene mize v kromofane, oblepijo, postavijo zelene rastre, fotografije in določijo primerno barvo. Kopisti presnamejo s filmov na cinkove plošče tako, da jih presvetlijo. Pri končni fazi tiska smo: v rotaciji, kjer oglašuje brnijo mogočni rotacijski stroji. Obdajajo nas police, posode z različnimi tiskarskimi barvami in veliki zvitki belega rotacijskega papirja. In v velikani-

bralcev. Žal traja to razpošiljanje predolgo, včasih kar ves teden. Poslavljamo se od naših fantov, od vseh delovnih rok, ki združene pomagajo oblikovati naše glasilo.

To pot slavi naše glasilo svoj 30-letni jubilej. Ob tej priložnosti se pristrčno zahvaljujemo vsem, ki so se vsa ta leta skupaj z nami trudili, da bi bil »Prosvetni« čim boljši.

TEA DOMINKO

Zvesto in kritično

»Vseh trideset let sem že naročnik Prosvetnega delavca in še danes hranim vse številke,« je dejal tovariš **Alfonz Kopriva iz Maribora**, že upokojen učitelj, ki pa še vedno neutrudno dela: piše članke, prevaja, pripravlja predavanja za mladino...

»Prosvetni delavec je naslednik Učiteljskega tovariša, glasila učiteljskih društev, ki sem ga tudi redno prebiral. Vsebinsko obeh časnikov je podobna, le da je Prosvetni delavec prilagojen današnjim razmeram. Posebno pohvalno je, da vse bolj širi krog sodelavcev in da učitelji niso le bralci, temveč tudi sami pišejo vedno več člankov, v katerih opisujejo svoje izkušnje in načine dela. Tako tudi najmlajšemu rodu učiteljev prikažejo dejavnost, mu odpro oči, da tudi sami začnejo kritični razmišljati o vsem. Zdi se mi, da bi bilo primerno, če bi se prosvetni delavci posameznih občin bolj združevali in objavljali svoje zagotovo izvrzne zamisli za šolsko in zunajšolsko delo v našem časniku. Tako bi bili lahko vsi prosvetni delavci v naši republici seznanjeni z metodskimi, vzgojnimi, vsebinskimi, didaktičnimi prijemmi in naše delo bi bilo še skladnejše. To je posebej pomembno zdaj, ko se pripravljamo na usmerjeno izobraževanje, ki naj bi prineslo v šole še več življenja in povezanosti s celotno javnostjo.

Ves čas učiteljevanja v Mariboru, odkar se spominjam, smo s tovariši redno skupaj prebirali naš časopis in ocenili ter prethitali sleherni prispevek. Tega pa,

se mi zdi, je danes premalo. In marsikaj gre tako mimo nas.

Mislím, da bi morali več pisati poleg načelnih člankov tudi o resničnih razmerah v učnovzgojnem procesu in problemih današnje mladine, posebno, kar se zadeva njihovih strahov, ki so postale splošen problem. Vsaj na tem področju bi morali biti odkriti, si pogledati iz oči v oči in kaj ukreniti. Nemaokrat pa si resnico raje prikrivamo in bežimo pred njo. Vendar — od tega nima nihče koristi!

Morda bi bilo dobro kdaj napisati kakšno reč o roditelskih sestankih. Včasih govorimo, kako morajo biti starši in šola povezani. To je že res, toda na sestanku, kjer je okoli trideset staršev, se je kar težko vprico vseh pogovarjati tudi o zaupanih zadevah — takšni pogovori pa so za uspešno vzgojo našega mladega roda včasih tako zelo potrebni! Tudi o učnih načrtih bi lahko marsikaj povedal. Prav tako glede zahtev do naših učiteljev. Prav neumno se mi zdi včasih pisanje priprav, kjer moraš do potankosti napisati kaj in kako boš počel. Tega vendar ne moreš vnaprej vedeti, saj mora biti učitelj sproti ustvarjalen! Da, tudi o takšnih vsakdanjih problemih bi morali v Prosvetnem delavcu večkrat spregovoriti. Sodeč po uspehih korakov, ki jih je naš jubilar storil predvsem v zadnjem času, mislim, da bo tudi ta vrzel, če to sploh je vrzel, kmalu izpolnjena. L. L.

Naj bo olimpijski ogenj!

Obletnice so trenutki, ko radi pogledamo v preteklost, ocenimo sedanost, hkrati pa usmerjamo korake v prihodnost. Ob tem seveda ne pozabimo prelistati spominov. Smo na koncu tridesetletne poti našega glasila.

Ob njegovem jubileju smo zaprosili za pogovor naša dolgoletna sodelavca — profesorico slovenskega jezika Vido Matičetova in upokojenega pedagoškega svetnika Jožeta Žabkarja, ki sta spremljala Prosvetnega delavca vse od njegovega rojstva do danes. Zanimalo nas je, kaj jima je pomenil, kaj menita o njego-

tako, da bi bilo vsem všeč. Najlaže je kritizirati, kajne?

Ob jubileju želim, da bi prosvetni delavci več pisali in se bolj živahno odzivali. To naj bo hkrati moja iskrena čestitka!

BESEDO NAJ IMAJO PRAKTIKI

Upokojeni pedagoški svetnik Jože Žabkar nam je povedal:

»Prosvetni delavec je bil skozi vsa leta redni informator dogajanja na prosvetnem področju, bodisi organizacijskem kot strokovnem. Menim pa, da bi morali najti v njem več konkretnih

Upok. svetnik Jože Žabkar

Prof. Vida Matičetova, letošnja Žagarjeva nagrajenka

vem razvoju in kakšni so njuni predlogi za prihodnost.

NAJ BO BOJEVITI!

Prof. Vida Matičetova dela že 20 let na osnovni šoli Prežihov Voranc v Ljubljani, v prosvetni stroki pa je že kar 34 let.

Povedala nam je tole: »Prosvetnega delavca sem spremljala vsa leta, odkar je začel izhajati. Prosvetni delavec je spremljal mene kot dober prijatelj. Pomagal mi je, ko sem v njem iskala napotke za svoje delo. Menim, da je iz leta v leto vsebinsko bogatejši in prijaznejši obraza. Bližji. Prepričana pa sem, da bi moral biti bolj bojeviti. Boriti bi se moral za naše pravice, za pravice prosvetnih delavcev, ki ostajajo zmeraj neke v ozadju glede na druge poklice. Žal je tako, čeprav so vsi poklici odvisni prav od nas... Lepo bi bilo, če bi bilo v glasilu manj teorije, ki je sicer tudi potrebna — in več literarnega, človeško toplega. Pogrešam tudi humor! Tako prijetno de malo smeha! Spravi nas v dobro voljo in poživí. Menim, da bi bilo treba pogostejše najti kotiček za smeh. Zelo dobrodošlo bi bilo več praktičnega, uporabnega. Od našega glasila pričakujemo več opore pri našem delu in zahtevah. Menim, da bi bilo treba posvetiti več pozornosti aktualnim temam, kot na primer obravnavi zakona o osnovni šoli. Več o tem bi morali povedati učitelji sami.

Ne pozabite, v našem glasilu iščemo zaščitnika naših interesov! Vem, vem, težko je pisati

obravnav iz prakse. Iz njih bi prosvetni delavci črpali pobude za svoje delo v šoli in zunaj nje. Če bi učitelji sami več sodelovali s svojimi prispevki, bi bilo glasilo brez dvoma boljši bojevnik in boljši prijatelj. Gotovo je, da je vsebina delno odvisna tudi od pobud uredništva.

V zadnjih letih je glasilo zelo napredovalo; zdaj je razgibano in prijetnega videza, po vsebini pa se je približalo potrebam sedanjega časa in družbe. Menim pa, da bi bil lahko Prosvetni delavec sam pobudnik novega, ne da bi čakal na pobude »od zgoraj«. Več bi morali pisati praktiki, ki jih je veliko, saj je toliko problemov, kolikor je področij in oblik izobraževanja. Dobro bi bilo, če bi tudi mladina iz kadrovskih šol povedala svoje želje in potrebe. Pogrešam več pisanja s področja usmerjenega izobraževanja. Mislim primerjanja dosedanjih izkušenj z novimi na tem področju. Očitek, da je tega ali onega premalo, seveda ne velja uredništvu, temveč praktikom! Kdo lahko bolje obravnava problematiko prakse od tistega delavca, ki jo izvaja?

Ob jubileju želim, da bi Prosvetni delavec še vnaprej znal prislusniti utripom življenja, prenašal izkušnje in pobude na svoje sodelavce in bralce ter prek njih na mladino. In še sporočilo prosvetnim delavcem:

»Več pišite, da bo glasilo še bolj naše! Naj bo vaše sodelovanje trajno kot je trajen plamen olimpijskega ognja.«

Pogovarjala se je:
TEA DOMINKO

Vsi so naši otroci

Prvo junijsko jutro. Dan, na katerega smo se pripravljali vse leto, dan bratskega srečanja.

Končno pripotujejo vsi: gostje iz Beograda, Hercegnovega, Sarajeva, Skopja in Zagreba, to je 15 učiteljev in 100 učencev. V uvodnem pozdravu poudari ravnateljica osnovne šole Valentin Vodnik v Ljubljani, da vodi naša vsakoletna srečanja želja po trajnem bratstvu in enotnosti. Potrjuje se v solidarnosti, ki se je izkazala že med NOB in ob elementarnih nesrečah.

Skupna razstava izdelkov predstavi vrsto pestrih interesnih dejavnosti vseh bratskih šol.

Na skupni seji sveta delovne skupnosti in gostov smo se pogovorili o delovnih izkušnjah, uspehih in problemih. Zlasti zadnjih je povsod še dovolj. V vseh republikah najbolj otežuje urejeno šolsko delo neusklajeni programi in financiranje. Vse leto se širijo programi. S tem je ovirano redno šolsko delo, preobremenjena pa sta tudi učenci in učitelji.

Povsod je problem preveliko število učencev v oddelku, pa tudi šole s prevelikim številom oddelkov.

Potrebna je večja enotnost učnih programov v vseh republikah, da bi bilo prestopanje učencev lažje. Trenutno so tudi velike razlike v datumih, ko se konča šolsko leto. Nujno je, da skupno iščemo rešitev, da se trudimo za enotne programe, seveda upoštevajoč posebnosti posameznih republik in šol.

Vse šole tudi čutijo pomanjkanje nazivov za tiste učitelje, ki s svojim izrednim strokovnim in pedagoškim delom izstopajo.

Uvod v popoldansko kulturno prireditev je bila domača pozdravna pesem, ki jo je uglasbila prof. Bronka Saxova. Izrazila je iskreno dobrodošlico in željo, da bi nas vedno družilo bratstvo.

Nazvočnost pomembnih gostov — predstavnika Zavoda za šolstvo, predsednika skupščine občine Ljubljana-Siška, predstavnik občinskega komiteja ZKS in drugih predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih interesnih skupnosti je dala priznanje našemu delu.

Iskreno smo se zahvalili skupščini občine Ljubljana-Siška, ki nam je omogočila bratsko srečanje na primerni ravni in prevzela pokroviteljstvo. Njen predsednik, tov. Dejak, pa je izrazil priznanje celotnemu delu učiteljev in učencev naše šole in omenil nekaj vidnejših uspehov.

Učenci zgodovinskega krožka so na republiškem tekmovanju na temo »Partizansko zdravstvo v Sloveniji« osvojili 76 ekipami prvo mesto.

Ob 30-letnici vzgoje mladine za SLO se je ekipa učencev naše šole na republiškem tekmovanju v orientacijskem pohodu uvrstila na prvo mesto. S tem je pridobila pogoje za udeležbo na zveznem tekmovanju, ki bo 26. junija na Tjentištu.

Mnogi učitelji vodijo številne interesne dejavnosti, so vodje hospitacijskih oddelkov za študente pedagoške akademije in filozofske fakultete ali so zunanji sodelavci Zavoda za šolstvo SRS.

V nadaljnjem programu so nastopali učenci vseh pobratenih šol. Beograščani so nas presenetili s posebno pozornostjo, deklaracijo melodioznega prevoda Gregorčičeve Soče. Ob duetu

Tihe noči Davorina Jenka se je marsikdo od nas vprašal, ali sploh vemo, kakšne dragocenosti so spravljene v zakladnici našega glasbenega ustvarjanja.

Gostje iz Hercegnovega in Skopja so v slikovitih, bogato vezanih nošah plesali svoje ljubke, igrive pleske.

Oder se je zasul z belim cvetjem, rdečimi jagodami — spomin na sončno Belo krajino — peli in plesali so otroci iz Zagreba.

Glasbeno poetična slika Zapis o zemlji mladih Sarajevčanov nam s črno in rdečo svilo, s poezijo, naricankami in plesi prinaša sporočilo o skupnem boju vseh naših narodov. Iz teme preteklosti vstajajo podobe Kozare, Sutjeske, Neretve.

Še en utrinek iz težkih dni. V celici za zamreženimi okni trpijo Kajuhovi jetniki, v njih pa se že drami upanje, upor, prepričanje: »Naša bo letos pomlad!« Poslušamo naše deklamatorje, ki se jim pridružijo Modre ptice s pesmijo Rdeči cvetovi in končajo prslovo z razigrano Kalinko.

Za naš praznik smo pripravili tudi slovesno število šolskega lista Cik-cak. V njem so sodelovale vse pobratene šole in vsaka je prejela za svoj najboljši prispevek nagradno knjigo S štirinajsto divizijo Jožeta Petka in Staneta Škrabarja za lastnorocnim podpisom zadnjega.

Ravnatelj iz Hercegnovega se je vsem zahvalil za pomoč ob potresu.

Pozdravi in knjižna darila, ki so nam jih prinesli gostje, so bila že uvod v prijeten družabni večer.

2. junij nas že zgodaj sreča na sprehodu po Škofji Loki. Ne le gostje, tudi mi spet uživamo ob ogledu bogate arhitekture, fresk in ornamentike našega najbolj ohranjenega srednjeveškega mesta.

Pot nas pelje po Selški dolini, zavije na desno in se začne dvigati. Pred nami je dražgoški spomenik. O bojih, ki so pomenili za Nemce silen poraz na začetku vojne, nam je pripovedoval partizan, tov. Janez Lušina. Mozaični del mogočnega spomenika preteklosti pa nam je predstavil sam mojster, ki ga je zasnoval, Ivo Šubic.

Pred vročino se skrijemo v senco jelovskih smrek, kasneje pa v hladnejši Bohinj.

Otroci posedajo na travnikih ob Savici, tiho se oglašajo kitara in pesem. Ogledujejo vsebino vrečk, ki so jih dobili vsi gostje: slavnostni Cik-cak, značko bratskega srečanja in značko Bičkove skale, zemljevid Slovenije, načrt Ljubljane, prospekte krajev, ki smo jih obiskali, prospekt Slovenije v NOB ter zapis zemljepisne, zgodovinske in umetniške razlage ekskurzije. Pletejo se prijateljske vezi, izmenjujejo naslovi. Med njimi ni razlik. Vsi so naši otroci.

Še ogled Bleda, nekateri gostje ga vidijo prvič, in že smo spet v Osnovni šoli Valentin Vodnik v Ljubljani. Tu se ob slovesu spontano oglašijo makedonske, srbske, zagorske in slovenske pesmi. Gostje so videti resnično zadovoljni. Omenijo, da so pričakovali znano kranjsko zadržanost, pa so naleteli na največje gostoljubje.

Druugo leto na svidenje v Sarajevu!

DANICA CEDILNIK
Osnovna šola Valentina Vodnika, Ljubljana

Jubilejno srečanje

ob 50-letnici vpisa v prvi letnik ljubljanskega učiteljskega in ob 45-letnici maturiranja

V takratnem prvem letniku Državnega moškega učiteljskega v Ljubljani — pred 50 leti se nas je znašlo kar 46 mladih fantov. Dva oddelka prvega letnika moškega učiteljskega pač »nista bila potrebna«, saj je bilo mnogo učiteljev »preveč«, na nižje organiziranih osnovnih šolah pa kljub temu veliko število celodnevno zaposlenih za enako plačilo kot učitelji samo z dopoldansko ali popoldansko učno obveznostjo. Kljub tolikšni učni obveznosti prenekaterih in kljub temu, da je en učitelj poučeval istočasno v učilnici tudi po 60 učencev različnih razredov, se težkih nalog nismo ustrašili. Hoteli smo postati, za kar smo se odločili, hoteli smo tudi čimprej do lastnega kruha, do katerega je bila tedaj težka pot.

Po opravljeni maturi za marsikaterega od sošolcev ni bilo delovnega mesta v osnovnih šolah.

(Foto: Janez Pavlin)

Treba je bilo čakati in še čakati, po več let.

Od današnjih jubilarov so bili posamezniki z dekretom ministrstva prosvete iz Beograda namešteni celo v gorske kraje današnje pokrajine Kosovo. Pripovedovali so, kako so potovali na svoje delovno mesto, opisovali dolgo pot z vlakom, dalje z lojtrskim vozom, končno pa kot jezdec na natovorjenem konju ali »magarecu« s celotno prtljago, ki pa je bila tedaj za novepečenega učitelja sila skromna. Večina ostalih nas je zasedla enorazrednice v oddaljenih in največ v hribovitih vaseh. Tudi o tem smo na letošnjem jubilejnim srečanju živo obujali spomine.

Od tistih učiteljskih kandidatov izpred 50 let se je udeležilo našega jubileja 9. junija 1979 v Novem mestu le sedemnajst še kar »krepkih fantov«.

Zakaj pa le sedemnajst? Od vseh jih je trinajst umrlo, štirje so padli v narodnoosvobodilni vojni, zaradi bolezni pa se jih je pet opravičilo, šest pa se jih ni odzvalo našemu vabilu. Naj povem, da je eden zgrešil med vojno načrtano pot naše partije in je danes v emigraciji nekje v ZDA.

Ob 50-letnici vpisa v 1. letnik učiteljskega smo se zbrali v dolenjski metropoli: Jakob Bazelj, Tine Benedičič, Franc Demšar, Franc Fugger, Mirko Gorišek, Ivan Grašič, Ivan Grimšič, Mirko Lebez, Marjan Levstik, Egon Mihelič, Ciril Muc, Edi Ošabnik, Tone Pipp, Edi Srpan, Rudi Sušnik, Ciril Šter in Franc Vidmar.

Dolenjska nas je pričakala v lepem sončnem jutru, ko smo prihajali z Gorenjskega, Primorskega, Štajerskega, največ pa iz Ljubljane. Naši tovariši so nas prisrčno sprejeli, snidenje je bilo nadvse veselo, saj so se nekateri udeležili srečanja po daljših letih. Naš nadaljnji dnevni red je potekal v iskrenem prijateljstvu; to dokazuje, da se je med petletnim skupnim bivanjem in izobraževanjem na ljubljanskem učiteljskem, pred tolikimi leti, v zelo burnih političnih situacijah, naš šolski kolektiv trdno skoval.

Namen srečanja je bil v tem, da še nadalje utrjujemo vezi prijateljstva, skovanega na učiteljskem, da spoznavamo vsestranski napredek posameznih krajev naše socialistične domovine, in

tudi v starejših letih živimo z rodovi, ki ohranjajo pridobitve NOB in nadaljujejo graditev socialistične družbe v novi Jugoslaviji.

Na Dolenjskem smo obiskali kartuzijanski samostan Pleterje, kjer so nas patri in prior seznanili z zgodovinskimi in kulturnimi vrednotami samostana, zlasti z zgodovino med NOV.

Ob koncu so nas prijetno presenetili člani šentjernejskega okteta, ki so nam z lepo ubranimi glasovi zapeli več zelo lepih pesmi.

Pred odhodom z Dolenjske smo se domenili, da se bomo prihodnje jesen spet srečali nekje na Dolenjskem. Ob slovesu smo rekli, da moramo o tem jubilejnim srečanju nekaj napisati v Prosvetnega delavca in v njem pozdraviti vse naše nekdanje bolne sošolce z željo, da se čimprej pozdravimo, prihodnje jesen pa udeležijo srečanja.

Posebne pozdrave pa naslavljamo še živim našim takratnim profesorjem: dr. Jožetu Demšarju, dr. Stanku Gogali, Ljubi Jurkoviču in Mirku Mesojedu.

**UDELEŽENCI
JUBILEJNEGA SREČANJA
OB 50 - LETNICI**

Štafeta bratstva in enotnosti

XI. SREČANJE OSNOVNIH ŠOL BRATSTVO-ENOTNOST V BEOGRADU

Zamisel o sodelovanju osnovnih šol Bratstva — enotnost, porojena pred desetimi leti ob srečanjih učiteljev in učencev dveh šol iz Beograda in Sarajeva, se je uresničila že leta 1969 z ustanovitvijo Skupnosti osnovnih šol Bratstvo-enotnost SFRJ. Na prvem srečanju v Beogradu se je zbralo 25 delegacij. Od tedaj se je ta družina večala in utrjevala ter si začrtala pravi zemljevid prehojenih poti in obiskanih mest. Beograd, Sarajevo, Split, Osijek, Jajce, Ohrid, Zagreb, Pančevo, Ljubljana, Titograd in Beograd — to je bila pot te svojevrstne štafete bratstva in enotnosti.

Gibanje živi že deset let. V skupnosti, njen predsednik je direktor beograjske šole Nikola Petrović, je 82 šol na enajsto srečanje pa je prišlo 57 delegacij. Letošnje srečanje je bilo pod pokroviteljstvom SUBNOL Beograd, pomagale pa so: krajevni skupnosti Bratstvo-enotnost in Heroj Lune Milovanović, skupščina občine Zvezdara, samoupravna interesna skupnost za izobraževanje ter druge družbene in gospodarske organizacije. Letošnje manifestacije so potekale pod geslom: Enotnost in mladost — naša prihodnost.

Osnovna šola Bratstvo-enotnost v Beogradu je sprejela goste ob petnajstletnici svojega obstoja. Tedaj je predstavila svoje izredne uspehe, ki jih je dosegla pri pouku, zunajšolskih dejavnostih in na tekmovanjih v dobrih delovnih razmerah in z izrednim sodelovanjem šole z okoljem.

Šola v Ustanički 246, ki jo vsako leto obišče veliko izletnikov iz njene velike šolske družine, je naširoko odprla svoja vrata

700 gostom, med katerimi je bilo več kot 500 učencev. Okrog 1300 učencev in petdeset učiteljev te šole je bilo 31. maja in 1. junija nenehno zaposlenih. Goste so sprejeli pionirji — domačini, oblečeni v bele majice z emblemom šole in z rdečimi rutami. Obnavljajo se stara in rojevajo nova prijateljstva. Prijateljstvo med učenci pogosto preraste v trdno vez ne samo med otroki, temveč tudi med njihovimi starši. V Zagrebu je na primer vsak gostitelj — kot da bi se dogovorili — podaril svojemu malemu gostu čudovito darilo. In tako je bilo tudi v Pančevu, Titogradu... Učitelji navdušeno govorijo o tovarištvu med otroki o tem, kako težko se poslavljajo drug od drugega, in pravijo: Mali graditelji velikih mostov.

Poleg letnih skupščin delegatov skupnosti ter delegatov pionirjev in mladine je bilo na sporedu nekaj bogatih umetniških sporedov, v katerih so sodelovali tudi gosti. Učenci iz drugih krajev in njihovi učitelji so se pogovarjali z beograjskimi kulturnimi in javnimi delavci ter obiskali znamenite kraje.

Spomini na doživljanje in številna prijateljstva hranijo že od prvega srečanja v letnih zbornikih literarnih in likovnih del učencev in učiteljev. V letošnjem zborniku, ki ima v naslovu geslo srečanja, je objavljenih več kot dvesto pesmi in proznih sestavkov v jezikih vseh narodov in narodnosti. Ta knjiga je nov korak na poti že sprejete navade, da tudi lepota zapisane misli zbližuje ljudi. V tej knjigi pa so zbrane same izvirne in iskrene besede.

MOMČILO PARAUŠIĆ

Razpis

FESTIVAL KURIRČEK MARIBOR razpisuje za leto 1979 literarne nagrade za krajše prozne sestavke, pesmi in dramski prizor s tematiko iz revolucije:

I. pesem za otroke
1. nagrada: 3.500 din
2. nagrada: 2.000 din

II. prozni sestavek (črtica) za otroke
1. nagrada: 3.500 din
2. nagrada: 2.000 din

III. kratek dramski prizor ali skeč, primeren za otroke
1. nagrada: 3.500 din
2. nagrada: 2.000 din

Razpisa se lahko udeleži vsak državljan SFRJ.

Razpis je anonimen.

Posamezne prispevke je treba opremiti z geslom, naslove pa priložiti v zaprtih kuvertah.

Prispevke pošljite do vključno 1. decembra 1979 na naslov:

FESTIVAL KURIRČEK MARIBOR
62000 Maribor, Tomšičeva ulica št. 45

Zaželeno je, da pošljejo avtorji vsaj 3 kopije. Žirijo bodo sestavljali književniki in predstavniki FESTIVALA KURIRČEK.

Obvestilo

ZBOROVSKI SEMINAR, ki so ga pripravili Zavod SRS za šolstvo, Zveza kulturnih organizacij Slovenije in Mladinski pevski festival vsako leto konec avgusta, smo po sklepu seje komisije za mladinske zbornice ZKOS predstavili v čas semestralnih počitnic. Tako bo naslednji seminar od 19. I. do 24. I. 1980 v Portorožu.

Na seminarju bodo sodelovali OPZ in MPZ OŠ Lucija-Portorož, MMZ Gimnazije Koper ter predavatelji profesorji: Branko Rajster, Lojze Lebič, Vid Marcen, Ciril Vertačnik, Mirko Slosar, Jakob Jez in Mirko Bulovan, dirigent iz Zrenjanina.

Seminar bo organiziran v treh skupinah — stopnjah — glede na izkušnje in izobrazbo zborovodje.

Poprejšnje prijave za ta seminar sprejema Mladinski pevski festival v Celju — Gregorčičeva 6 do 1. oktobra 1979.

Vzgoja za smotrno gospodarjenje

Pred kratkim so se v Portorožu zbrali na svojem drugem posvetu mentorji pionirskih in mladinskih hranilnic, ki delajo pod pokroviteljstvom Ljubljanske banke. Poleg mentorjev iz Slovenije so bili tu še mentorji iz drugih republik, ki so precej novih pobud in kritično ocenili sedanje delo hranilnic na šolah. Večkrat je bilo povedana misel učiteljev, pedagoških svetovalcev in bančnih delavcev, da je potrebno varčevanje mladih v obliki šolskih hranilnic uradno verificirati. V nove zakone, ki jih pripravljamo za osnovno šolo in usmerjeno izobraževanje, naj bi zapisali nekaj besed o tem, da je treba mlade ljudi že v šoli vzgojiti k smotrni uporabi denarja ter jih usposobiti za sodobno poslovanje prek bank.

Iz mnogih razprav na tem posvetovanju se je čutilo, da mnoge šole in razne ustanove gledajo na te hranilnice še vedno kot nekaj, kar je predvsem v interesu banke, zelo malo pa kot sestavina vzgojnoizobraževalnega dela. To potrjuje tudi podatek, da polovico osnovnih šol v Sloveniji še nima hranilnic, na srednjih šolah so zelo redke, v dijaških domovih za učence je ena sama, nekaj hranilnic pa je v predšolskih vzgojnih ustanovah. Portoroški posvet nam je pokazal, da bo treba delovati v dveh smereh: učitelji bodo morali spoznati, da sodi v vzgojni smoter vsestransko razvite osebnosti samoupravne socialistične družbe tudi sposobnost smotrnega spreminjanja denarja v porabne dobrine. Za zdaj je delo hranilnic na šolah najprimernejša pot k temu smotru. Pri hranilnicah pa bo treba storiti še kaj več, da bo ta dejavnost bolj pedagoško zasnovana.

Tudi mladinsko hranilništvo bo treba pedagoško — teoretično obdelati. Res, da smo imeli prvo organizirano varčevanje denarja na Slovenskem v osnovnih šolah že leta — 1844 v Šoštanj. Veliko pa je še takega, kar je treba pedagoško ovrednotiti — potrditi ali zavreči. Recimo: ali naj bo glavni smoter varčevalcev na šolah, da hranijo denar za šolski izlet, ali pa naj bi bila hranilnica »banka v malem« z vsemi pravili, ki jih opravlja banka za odrasle. Menim, da bi bilo pedagoško smotno, če bi otroci imeli svojo žepnino že v vrtcu; ta naj bi se večala glede na stopnjo šole, ki

jo učenec obiskuje. Seveda tako, da se nenehno večajo tudi nakupi, ki jih mora učenec plačati s svojo žepnino. Za tako nalogo pa potrebuje učenec denarni servis na šoli.

Na posvetu se je vsililo vprašanje: kje so ovire, da v šolah in domovih usmerjenega izobraževanja ni hranilnic, saj gre za učence, ki imajo veliko več denarja, mnogi dobivajo štipendije, vajenske nagrade, izdatke žepnine. V nekaterih šolah (srednje ekonomskih) se celo usposablja za delo v banki. Posebno potrebne bi bile hranilnice v domovih za učence. Tu so pogosto tatvine, učenci prinašajo z doma večje vsote za plačilo oskrbnine, pisarne domov pa tudi vedno ne sprejemajo denarja.

V domu za učence v Kočevju so ustanovili prvo mladinsko hranilnico pred dvema letoma. Kmalu so ugotovili, da za njihovo hranilnico ni ustrezno poslovanje, kakršnega imajo na osnovnih šolah. Da bi pridobili vlagatelje, so morali hranilnico urediti tako, da so učenci spoznali njeno koristnost. Usposobili so več skupin učencev, ki znajo delati v hranilnici. Hranilnica je odprta praviloma vsak dan, tako da lahko gojenci vlagajo denar skoraj ob vsakem času. Vsi vlagatelji lahko prejmejo kratkoročno posojila. Vsota denarja, ki jo smejo dvigniti, ni omejena. V hranilnicah na šolah vedno oddajo ves izkupiček na banko in nimajo denarja v svoji blagajni. Obresti na šolskih hranilnicah gredo »za skupne namene«, v domski hranilnici pa so se odločili, da vlagatelji prejmejo tri četrtine vsote od obresti, le ena četrtina pa je namenjena za skupne potrebe; o njej odloči odbor hranilnice. Uvajajo brezgotovinsko poslovanje. Na primer: učenci prejmejo štipendije in nagrade neposredno na svoje knjižice, po njihovem nalogu pa hranilnica opravi razna plačila, na primer plačilo oskrbnine, zamudnine v knjižici ipd. V domski hranilnici uporabljajo enake položne in dvizne liste kakor na banki. Učenci so se navadili na delo z novimi dinarji. Nove dinarje smo dobili leta 1965, v vsakdanjem življenju pa še vedno govorimo o starih dinarjih. Ali ni naloga šole, da nauči mlade tudi takih »novosti«?

M. CETINSKI

Mladina se zanima za novejšo zgodovino

Ob 10. srečanju mladih slovenskih zgodovinarjev in likovnikov

Z namenom, da bi poživili delovanje zgodovinskih krožkov v osnovnih šolah in da bi čimveč mladine vključili v aktivno proučevanje in raziskovanje naše najnovejše zgodovine, je vsako leto srečanje mladih slovenskih zgodovinarjev in likovnikov iz osnovnih šol, ki načrtno in skrbno, pod vodstvom prizadevnih mentorjev, proučujejo, tekmujejo v znanju naše narodnoosvobodilne vojske in ljudske revolucije ter svoje zamisli o tej tematiki tudi slikovno upodabljajo.

Letošnje deseto srečanje mladih slovenskih zgodovinarjev in likovnikov je bilo v Novem mestu od 23. do 26. aprila 1979 v znanem zgodovinskem mestu ob Krki. Letos so mladi proučevali in slikovno upodabljali na temo »Partizanski zdravstvo«.

Organizatorji omenjenega srečanja so bili Zveza prijateljev mladine Slovenije, občinska Zveza prijateljev mladine iz Novega mesta ter Zavod SRS za šolstvo. Mladi zgodovinarji so se zbrali iz vse Slovenije, saj se je srečanja udeležilo kar 250 učencev iz 56 šol, navzočih pa je bilo tudi 120 mentorjev. Da bi bilo srečanje čim uspešnejše, so organizatorji pripravili instruktorski seminar, na katerem so dobili mentorji navodilo za delo ter

bili seznanjeni z literaturo, ki jo morajo preštudirati in iz katere so lahko zbrali podatke na tematično partizanskega zdravstva. Osnovna literatura, ki jim je rabila pri proučevanju, je bila dr. Metoda Mikuža Oris partizanske sanitete na Slovenskem ter Partizanska saniteta v Sloveniji, ki jo je izdal Muzej ljudske revolucije Slovenije.

Strokovna komisija, ki jo je vodil dr. Tone Ferenc, je pregledala gradivo, ki ga je poslalo 45 zgodovinskih krožkov iz osnovnih šol. Komisija je ugotovila, da so vsi krožki upoštevali splošna navodila za izdelavo pisnih izdelkov (elaboratov), to je, da opišejo delovanje najbližje partizanske bolnišnice, ali kjer te ni bilo, pogovor s partizanskim zdravstvenim ali pomožnim osebjem. Komisija je nato glede na tehtnost in celostnost obravnave, izvirnost podatkov, prispevek k zgodovini partizanskega zdravstva, skrb pri ureditvi gradiva, izbrala za nagrade tele zgodovinske krožke: krožek Osnovne šole Cerklje, ki je zbral nekaj novih izvirnih izjav o partizanskem zdravstvu na svojem območju, veliko fotografij o partizanski bolnišnici Franji, njenih objektih ter o zdravstvenem in drugem osebju; krožek Osnovne šole Valentina Vodnika iz Ljubljane za sestavek o partizanski bolnišnici Pavli, ki je na izvirni način predstavil bolnišnico od

gradnje, preko delovanja do osvoboditve; krožek Os. šole Žužemberk, ki je po podatkih, zbranih na terenu, prikazal bolniške objekte v Suhi krajini, ki v naši zgodovinski literaturi še niso bili niti prikazani niti omenjeni; krožek Os. šole Šentjur pri Celju, ki je po pripovedih zdravstvenega osebja in bolnikov prikazal nastanek in delovanje malo znane in v zgodovinski literaturi skoraj neomenejene partizanske bolnišnice Zime z njenega območja; krožek Osnovne šole Baza 20 iz Dolenjskih Toplic, ki je zbral podatke o prvi partizanski bolnišnici na Kočevskem Rogu, tj. o Daleč hribu, in to deloma iz literature in deloma od neposrednih delavcev v tej bolnišnici ter krožek Osnovne šole Jožeta Slaka-Silva iz Trebnjega, ki je zbral podatke sanitetnega osebja in bolnikov o civilni partizanski bolnišnici v Trebnjem, sanitetnem tečaju v Dobriču in partizanskih lekarnah na Debenču in v Mokronogu.

Mladi zgodovinarji so razen pisnih izdelkov tudi ustno tekmovali o poznavanju partizanskega zdravstva. Tudi pri tem so pokazali, da obvladajo nastanek, razvoj in delovanje našega partizanskega zdravstva. Najboljše šest ekip je tekmovalo tudi v kvizu, na temo Partizansko zdravstvo v Sloveniji. Najboljše rezultate so dosegli: Osnovna šola 12. SNOUB Bršljin pri Novem mestu, Osnovna šola Valentina Vodnika v Ljubljani, Osnovna šola Milojke Štrukelj iz Nove Gorice, Osnovna šola Dolomitskega odreda Polhov Gradec, Osnovna šola Boris Kidrič

Ajdovščina ter Osnovna šola Solkan pri Novi Gorici. Veliko doživetje mladih je bilo tudi, da so se lahko na tem srečanju ustno pogovarjali z nekaterimi partizanskimi zdravniki. Na tem posvetu so jim namreč nekateri pionirji partizanskega zdravstva obrazložili delovanje, težave in druge probleme, s katerimi so se srečevali v najtežjih dneh slovenske zgodovine.

Tudi mladi likovniki iz vse Slovenije so na tem srečanju oblikovali svoje zamisli o partizanskem zdravstvu. Njihova dela so nas presenetila, tako po kakovosti kot tudi po izvirnosti. Učenci so tako naslikali 67 čudovitih slikovnih del, med katerimi je strokovna žirija, ki jo je vodila akademski slikar Helena Berce-Golob, podelila 5 zlatih, 11 srebrnih in 13 bronastih plaket. Učenci so pokazali veliko željo po ustvarjalnosti, fantaziji in likovnem znanju. Mladi zgodovinarji so si nato še ogledali Bazo 20 in partizansko bolnišnico Jelendol na Rogu. Za marsikaterega udeleženca je bilo to veliko doživetje, saj si je lahko na kraju samem ogledal velike pomnike naše ljudske revolucije.

S srečanjem mladih zgodovinarjev je treba nadaljevati. Že do sedaj pa lahko damo organizatorjem, še posebej pa mentorjem, ki so vložili veliko truda in prizadevnosti, da je srečanje uspešno, vse priznanje. Naša mladina se zanima za novejšo zgodovino, aktivno jo je treba samo vključiti v delo in veseli bomo njihovih rezultatov.

DRAGO NOVAK

XIII. grafični bienale

Ljubljanski grafični bienale je dogodek, ki po pomenu in razsežnosti prerašča ožje slovenske ali celo jugoslovanske okvire. To, kar dozori v dveh letih v svetovni grafični ustvarjalnosti, predstavi ta bogato zasnovana razstava, ki v marsičem prednjači pred drugimi razstavnimi grafičnimi prireditvami. 13. bienale sicer ne prinaša bistveno novih vsebinskih potez v primerjavi s prejšnjim, to pa še ne pomeni, da ni zanimiv. Če bi vsaki dve leti zahtevali od grafikov petih celin,

gu. Mednarodna žirija, ki se je zaradi včasih precej izenačene kakovosti razstavljenih del težko odločala, je podelila veliko premijo Andrieni Šimotovi (ČSSR), Adriani Maraž, Michelangelu Pistolettu. Tudi letos so podelili več odkupnih nagrad za tuje in domače umetnine. In kot je že v navadi, so tudi tokrat prikazane male retrospektive prejšnjih nagradencev, tj. častnega nagradjenca 12. bienala Victorja Pasmorea, pa Vjenceslava Richterja, Tetsuya Node, Sola Lewitta.

Valentin Oman »Evolucija II«, jedkanica 1979 (Avstrija)

da po sili ustvarjajo vedno drugače in posebej za bienale tu in drugod po svetu, bi to pomenilo nekakšno nasilje nad umetniki. Bienale je v resnici seštevek grafične produkcije — kakršna koli je že. Tako ostaja ljubljanski bienale zvesto zrcalo grafičnega dogajanja po svetu (in v raznih državah), pri tem pa je upoštevano načelo izvirnosti in umetniške doseženosti. Vendar pa je prav tu opazen premik: od tehnik k naravi, seveda ne ponavljajoče, na novi ravni. Podatek, da je na 13. bienalu zastopanih 476 rafikov iz petih celin, iz 58 držav, s 1176 grafičnimi listi, opozarja, da je ljubljanska prireditelj resničen preizkus vrednih dosežkov. Vsak resnejši obiskovalec jo bo prav gotovo nekajkrat obiskal, da si bo laže predložil tisto, kar je specifično za tega ali onega avtorja, za to ali ono smer. Ne preseneča velika častna nagrada Robertu Rauschenber-

iz Jugoslavije razstavlja 51 grafikov, iz Japonske 28, iz Kanade in ZDA po 21, iz Poljske 15, Španije 14, Sovjetske zveze in Portugalske 13 itd.

Med 51 jugoslovanskimi avtorji je 18 slovenskih. Mnogi so sedaj prvič zastopani, tako Marko Gosar, Nuša in Srečo Dragan, Milena Gregorič, Bojan Kovačič, Peter Krivec, Junoš Miklavc, Branko Suhy in Maksim Sedej ml. V predstavitev osemdesetletnice Božidarja Jakca, nestorja slovenske grafične šole, je razstavljen nekaj njegovih značilnih grafik, verjetno pa bi bila prikladnejša samostojna razstava. Med stalnimi gosti bienala najdemo Dževada Hozo, Andreja Jemca, Borisa Jesiha, Kiara Meška, Julija Kniferja, Ivana Kaduza, Vladimira Makuca, Branka Miljuša, Dimčeta Nikolova, Ivana Piclja, Vladimira Veličkovića in druge. Ob tako obsežni razstavi brez

tveganja rečemo: vsakdo lahko najde tisto, kar ga pritegne. Seveda pa bo zahtevnejši obiskovalec, ki je že prej sledil bienalom, opazil pri posameznikih tudi napredek, pa naj gre za domače ali za tuje razstavljalce. Pestrost grafičnih možnosti v sodobnem svetu je tista, ki daje razstavi poseben mik. Zmotno pa je misliti, da je bienale prezahteven za neuvedenega obiskovalca. Šolska mladina srednjih šol si lahko

ogleda razstavo do 15. septembra, najavljenim skupinam pa preskrbi Moderna galerija vodstvo po razstavi. Vajeni smo že, da je razstaveni katalog skrbno urejen, in tak je tudi za 13. bienale. Žal pa je cena kar previsoka (300 din). Bienale je spodbudil tudi ustanovitelj Mednarodnega grafičnega centra. Želimo, da bi se tudi ta zamisel čimprej uresničila.

I. G.

Ne samo merjenje moči

Tekmovanja učencev osnovnih in srednjih šol iz matematike in fizike, ki jih vsako leto organizira DMFA v sodelovanju s šolami in drugimi, imajo že lepo tradicijo. Najbolj množično tekmujejo pri nas prav gotovo osnovnošolci iz matematike, za Vegovo priznanje: bronasto, srebrno in zlato.

Podatki o letošnjih tekmovanjih so dovolj zgovorni. Na šolskih tekmovanjih se je okrog 6000 učencev od 5. do 8. razreda potegovalo za bronasto Vegovo priznanje; dobra tretjina si ga je tudi pridobila. Učenci teh razredov sodelujejo tudi na občinskih tekmovanjih, vendar z nalogami, ki so enotne za vse republike. Letos se je udeležilo občinskih tekmovanj okrog 3400 učencev; pridobili so si 1100 srebrnih Vegovih priznanj.

173 najboljših osmošolcev se je pomerilo na republiškem tekmovanju. Zlato Vegovo priznanje je dobilo 38 tekmovalcev, 6 tekmovalcev pa še posebne nagrade.

Zelo lep uspeh so dosegli naši tekmovalci (8 osmošolcev in en sedmošolec) na zveznem tekmovanju, ki je bilo letos na Ohridu. Priborili so si dve drugi in tri tretje nagrade. V skupni uvrstitvi med republikami in pokrajinama je doseglo slovensko moštvo drugo mesto.

Tudi letošnja tekmovanja so pokazala, da so bili uspešni predvsem tisti učenci, ki imajo na šoli organiziran dodatni pouk iz matematike. To je spet dokaz več, da moramo skrbeti za nadarjene učence vsaj toliko, kot za tiste, ki jim je treba posebej pomagati, da obvladajo predpisano učno snov.

Tekmovanja iz matematike so organizirana tudi za učence vseh razredov srednjih šol. Ker se učni načrti posameznih srednjih šol razlikujejo, si učenci lahko sami izberejo skupino, v kateri tekmujejo. Zanimivo pa je, da prijavljajo svoje učence le gimnazije in nekaj tehniških šol. Zato dobimo po tekmovanjih samo približno predstavbo o znanju matematike, ki ga imajo boljši gimnazijci.

Letošnjih šolskih tekmovanj se je udeležilo približno 900 učencev iz 27 srednjih šol.

Republiško tekmovanje — že 23. po vrsti — je letos pripravila podružnica društva v Novi Gorici. Udeležilo se ga je 123 učencev iz 24 šol. Pokazali so dobro znanje in prešli za uspeh 17 nagrad

in 23 pohval. Društvo je vse tekmovalce obdarilo s knjižicami zbirke Sigma, domačini pa so jih popeljali na krajši izlet.

Glede na dosežene rezultate je tekmovalna komisija izbrala trinajst dijakov, ki so zastopali našo republiko na zveznem tekmovanju, 22. aprila v Novem Sadu. Zanje so organizirali tudi dvodnevne priprave. Slovenski srednješolci so dosegli lep uspeh: prejeli so eno drugo, tri tretje nagrade in dve pohvali, moštveno pa so se uvrstili na drugo mesto. Učenec tretjega razreda Leon Matoh je bil izbran v zvezno ekipo za mednarodno olimpiado mladih matematikov, ki bo letošnjega julija v Veliki Britaniji.

Kljub dobremu uspehu pa bi kazalo v prihodnje organizirati ta tekmovanja tako, da bi še bolj spodbudila zanimanje za matematiko. Razmislijo o tem, da bi jih morda pripravili ločeno za različne vrste šol.

Podobno so organizirana tekmovanja iz fizike za srednješolce; tudi na teh sodelujejo učenci gimnazij in nekaterih tehniških šol. Letošnja šolska tekmovanja so bila organizirana na 20 šolah za okrog 800 tekmovalcev.

Na republiškem tekmovanju, ki ga je letos organizirala koprška podružnica društva, je bilo 131 dijakov 19 šol. Podeljeno je bilo 15 nagrad in 12 pohval.

Dvanajst najboljših četrtošolcev in tretješolcev se je udeležilo zveznega tekmovanja v Zadru. Slovenska ekipa se je dobro izkazala, dobila je eno prvo in tri tretje nagrade.

Organizatorji vseh tekmovanj iz matematike in fizike ugotavljajo, da pri teh ne gre le za merjenje moči posameznikov ali celo šol. Prizadevajo si, da bi dali tekmovanjem širši pomen, zlasti kot srečanjem nadarjenih učencev, naših prihodnjih strokovnjakov in znanstvenikov.

Povejmo še to, da pri organiziranju tekmovanj čedalje bolj sodelujejo gospodarske organizacije. Ne gre samo za finančno pomoč, ki jo dajejo. Pomembnejše je, da seznanijo prihodnje mlade strokovnjake s področji svojega dela in z vprašanji, ki jih rešujejo, člani društva pa ob takih prilnostih prikažejo delavcem teh organizacij izobraževanje matematikov in fizikov — poklicev, brez katerih si ne moremo več zamisliti sodobnega razvojnega dela v tovarnah.

Uspešno po zahtevni poti

Ob sklepni slovesnosti, ko so učenci osnovne šole v Podčetrtku predajali samoupravne dolžnosti mlajšim nasuprednikom, je bila tudi letna konferenca Društva prijateljev šole Podčetrtek. Predsednica Angela Šetina — Marinc je ugotovila uspešno delo, ki je prispevalo k razvoju šole. Organizacijam združenega dela in posameznikom, ki so posebej zavzeto sodelovali, so podelili listine o častnem članstvu.

Tokrat so odprli tudi Mladinski dom z bogato in zanimivo razstavo o življenju učencev s posebnim poudarkom na dejavnostih prostega časa. Dom bo predvsem vez med šolsko in posolsko mladino, ki je mar ikje prerahla; mladinska in pionir ka organizacija ga bosta skupno upravljali. To so dosegli z odkupom prostorov, namenjenih za letovanje in počitniških hišic na šolskem zemljišču, ki so jih došle imele »Atomske toplice«. Obenem so sklenili, da bodo v hišicah med počitnicami pod

ugodnimi pogoji letovali člani Društva prijateljev osnovne šole Podčetrtek, ki bodo obiskom lahko pomagali učencem v skrbni za njihovo šolo.

Predstavnik Ljubljanske banke je podelil priznanje za izredno uspešno delo šolske banke in hranilnice, predstavnik občinske konference SZDL pa priznanja za dosežene uspehe pri tekmovanju o poznavanju mladinskega gibanja v Jugoslaviji. Na letni konferenci so prebrali tudi odločbo Zavoda SR Slovenije za šolstvo, s katero je osnovna šola v Podčetrtku dobila status eksperimentalne in hospitacijske vzgojnoizobraževalne organizacije. Nadaljuje se obetajoča, vendar zahtevna pot, ki so jo začeli pred četrto stoletja, marsikaj bo še treba urediti, zlasti pa povečati šolsko kuhinjo, da bo v polnem razmahu lahko dobro zaživela celodnevna šola, s tem pa center temeljnega vzgajanja in izobraževanja kot središče krajevne skupnosti in samoupravne vzgoje.

Iskustva i putevi u socialističkom samoupravnom preobražaju vaspitanja i obrazovanja

Pedagoški zavod Vojvodine, Pokrajinski zavod za izdavanje učbenikov in časopisno založniška delovna organizacija Misao Novi Sad vas vabijo, da naročite prve knjižice iz zbirke ISKUSTVA I PUTEVI U SOCIALISTIČKOM SAMOUPRAVNOM PREOBRAŽAJU VASPITANJA I OBRAZOVANJA. V prvi izdaji bodo obravnavane tele teme: dr. Milenko M. Nikolić, dr. Svetislav Stojakov, Berislav Šefer: OSTVARENJA I PERSPEKTIVE, dr. Vasilije Damjanović: UČENIK U FABRICI — radno i političničko vaspitanje učenika, Živko Pucarević, dr. Džerdj Gal, Ljubivoje Cerović: REVOLUCIONARNA TRAJANJA — negovanje i razvijanje revolucionarnih tradicija u vaspitanju i obrazovanju, dr. Mihailo Palov: RAVNOPRAVNOST U ZAJEDNIŠTVU, dr. Milenko M. Nikolić: UNIVERZITET U NESTAJANJU?, dr. Slavko Krkljuš: OBRAZOVNA TEHNOLOGIJA BUDUĆNOSTI, dr. Rade Rodić: IZBOR ZANIMANJA, mr. Vojislav Arsenijević: SPUTANI TALENTI, dr. Stevan Beždanov: RAZMENA RADA — podružtvljavanje vaspitanja i obrazovanja, Marija David: JEDNAKOST U OBRAZOVANJU — oštvarivanje socijalne ravnopravnosti u vaspitanju i obrazovanju.

PREDNAROČNINA za I. izdajo je 500 din, vplačate pa jo s položajico, ki jo prednaročniku pošlje Pokrajinski zavod za izdavanje udžbenika takoj, ko prejme naročilnico. Naročila pošljite na naslov: Pokrajinski zavod za izdavanje udžbenika, 21000 Novi Sad, Sremska 7, poštanski fah 175.

Izdaje ureja uredniški odbor, ki ga sestavljajo: dr. Milenko M. Nikolić, pokrajinski sekretar za izobraževanje, znanost in kulturo (predsednik), mag. Vojislav Arsenijević, dr. Andraš David, dr. Vasilije Damjanović, Josip Varga, Ruža Mikić, dr. Mihailo Palov in Živko Pucarević.

V II. izdaji bodo obravnavane tele teme: U FUNKCIJI MARKSISTIČKOG OBRAZOVANJA, RADNIK I OBRAZOVANJE, KULTURA I ŠKOLA, PEDAGOŠKA DIJAGNOSTIKA, PEDAGOGIJA UDRUŽENOG RADA, NOVA ŠKOLA, DISPERZIJA NAUKE, SAVREMENE OBRAZOVNE KOMUNIKACIJE, DETE KOJE ZAOSTAJE, ZELENA REVOLUCIJA I OBRAZOVANJE, OPTEREĆENO DETE, FABRIKA OBRAZUJE, VASPITANJE ZA LEPO, SVESTRANO LIČNOST (v pripravi)

V posebnih izdajah bodo izšle tele knjižice: OBRAZOVANJE U SVETU (izkušnje drugih dežel) — v pripravi OBRAZOVANJE ZA RAD (pri pridobivanju hrane, v malem gospodarstvu, kemiji, gradbeništvu, blagovnem in denarnem prometu, kulturi, znanosti idr.) — v pripravi

V posebni zbirki IDEJNI TEMELJI IZOBRAŽEVANJA bodo objavljena izbrana besedila iz del Tita, Kardelja, Vlahovića, Milentija Popovića, klaskov marksizma, gradiva s partijskih kongresov in konferenc o vzgoji in izobraževanju — v pripravi

NAROČILNICA

Naročnikovo ime in naslov

S tem nepreklicno naročam I. izdajo iz zbirke ISKUSTVA I PUTEVI po naročniški ceni 500 din za deset naslovov. Naročnino bom vplačal najkasneje 15 dni po prejemu položnice

Osnovna šola
IVAN BROZINA SLOVAN Jelšane

razpisuje prosta mesta in naloge:
— učitelja razrednega pouka PRU — razredni pouk

Rok prijave je 15 dni po objavi razpisa.

Odbor za delovna razmerja
CELODNEVNE OSNOVNE ŠOLE
»BELOKRANJSKEGA ODREDA« SEMIČ

razpisuje dela in naloge:
— učitelja slovenskega in nemškega jezika, PRU ali PRU nemškega jezika ali PRU slovenskega jezika

Pogoj je dokončana PA z diplomom.
Kandidati, ki ustrezajo pogojem, bodo združili delo za nedoločen čas. Vloge z ustreznimi dokazili sprejema odbor za delovna razmerja 15 dni od dneva objave.

Začetek dela: 1. september 1979

Svet delovne skupnosti
OSNOVNE ŠOLE TRNOVO, LJUBLJANA

razpisuje za nedoločen čas dela in naloge:
— učitelja razrednega pouka — PA odd. za razredni pouk ali učiteljišče
— učitelja razrednega pouka za oddelek podaljšanega bivanja — PA odd. za razredni pouk ali učiteljišče
— učitelja telesne vzgoje — VŠTK

Kandidati morajo izpolnjevati tudi pogoje družbenega dogovora o temeljih kadrovske politike.
Prošnje in dokazila o izpolnjevanju pogojev pošljite na naslov: Osnovna šola Trnovo, 61000 Ljubljana, Karunova ulica 14a.

OSNOVNA ŠOLA MAJDA VRHOVNIK

razpisuje prosta dela in naloge:
— učitelja zgodovine in zemljepisa za nedoločen čas
— učitelja telesne vzgoje (moški) za nedoločen čas
— učitelja telesne vzgoje za določen čas
— učitelja razrednega pouka za delo v podaljšanem bivanju na razredni stopnji za določen čas

Vloge z življenjepisom in dokazili o strokovnosti sprejema šola 15 dni po objavi.

Planiranje, programiranje, organizacija rada i vrednovanje rezultata u osnovnoj školi

Profesorja MARKO SOLDI in BOŽO STANIĆ iz Zagreba sta pripravila obsežno delo, ki bo kot priročnik zelo uporabno v vsaki osnovni šoli.

Knjižica obravnava tele teme: svobodna menjava dela, osnove in merila v svobodni menjavi dela, organizacijska struktura dela šole v vzgojnoizobraževalnih in drugih dejavnostih, zunanjsolske vzgojnoizobraževalne oblike učiteljevega dela, razrednikova vzgojnoizobraževalna opravila, delo družbenopolitičnih organizacij v šoli, obšolske dejavnosti, načrtovanje in razporejanje opravil in delovnih nalog, pedagoški in ekonomski vidiki samoupravnega interesnega združevanja ŐŹD vzgoje in osnovnega izobraževanja programiranje dela v vzgojnoizobraževalnih in drugih dejavnostih šole, vrednotenje delovnih dosežkov.

V knjižici bodo objavljeni tudi zgledi letnih načrtov in načrtov dela s finančnimi kazalniki, načrti dela organizacij učencev, društev in prostovoljnih dejavnosti, osnove in merila za svobodno menjavo dela v vzgoji in osnovnem izobraževanju, pravilnik o pridobivanju in delitvi dohodka in osebnih dohodkov in pravilnik o vrednotenju delovnih dosežkov.

Knjižica bo natisnjena septembra 1979.
V prednaročilu stane 300 din, potem pa bo 350 din.
Delo bo imelo okrog 500 strani in bo natisnjeno v latinici.
Naročila sprejemamo do 1. septembra 1979.
Založnik: NIRO »Školske novine«, 41000 Zagreb, Braće Kavurića 40

NAROČILNICA

NIRO »ŠKOLSKE NOVINE«, 41000 ZAGREB, BRAĆE KAVURIĆA 40

Naročnikov natančen naslov

S tem nepreklicno naročamo..... izvodov knjižice PLANIRANJE, PROGRAMIRANJE, ORGANIZIRANJE RADA I VREDNOVANJE REZULTATA RADA U OSNOVNOJ ŠKOLI po ceni 300 din za izvod.

Račun bomo poravnali takoj, ko bomo prejeli naročene izvode, v skladu s predpisi.

Naročnikov podpis

NOVOST na tržišću!

UNICLAR

A-61

— je tekoče sintetično sredstvo za strojno čišćenje in nego talnih oblog iz PVC plastike, linoleja, keramike, klinkerja, betona itd.

G-500

— je tekoče sintetično sredstvo za strojno čišćenje vseh vrst mehkih talnih oblog.

Prednosti NOVIH IZDELKOV

- vsebujejo sestavine, ki preprečujejo ponovno onesnaženje površin
- prijetno osvežujejo prostor med čišćenjem in po njem
- sredstva so ekonomična in učinkovita
- biološko se razkrojijo

ILIRIJA-VEDROG Ljubljana, n. sol o

Počitniške oddaje za šolarje

Ob prehodu oddaj na III. radijski program smo se odločili, da bodo oddaje za šolarje tudi v poletnih mesecih. Iz bogatega arhiva radijskih šol smo izbrali take oddaje, ki so prijetne za poslušanje tudi v počitniških dneh, nekaj oddaj pa smo uvrstili na željo pedagogov, ki bodo predvajane oddaje posneli in jih kasneje uporabili pri svojem vzgojnoizobraževalnem delu.

V tej številki objavljamo seznam oddaj, ki bodo na sporedu julija, v prihodnji številki pa bodo objavljene še avgustovske oddaje. Ker so nekatere izmed teh oddaj zelo stare in že dolgo niso bile predvajane, vam za nekaj izbranih oddaj prinašamo kratak opis ali vsebino oddaje.

E. Peroci: Žalostni stekleni maček — pisateljica v dramatizirani obliki pripoveduje, kako nastane pravljica. Teme ni obdelala na zgledih iz lastnih del, marveč je v oddaji izzvala otroke, naj sami napišejo zgodbo. Ob mucki, ki jo eden izmed otrok prinese v kuhinjo, pisateljica predlaga, naj jo najprej narišejo, potem pa naj vsak poveže podobo s kakim spominom ali doživetjem; tako nastane več zgodbic, resničnih in izmišljenih. Za eno izmed njih se odločijo in jo skupno napišejo do konca, tako nastane pravljica o žalostnem steklenem mačku.

B. Magajna: Brkonja Čeljustnik — v oddaji smo oživili pravljico zgodbo o velikani Brkonji Čeljustniku, ki je od prve knjižne izdaje leta 1933 doživela že več izdaj in vedno znova očara mlade poslušalce. Vse prvine, ki odlikujejo to Magajnovo delo je v priredbi ohranila tudi Neža Maurer.

Smetana »S tokom Vltave« — želja skladatelja B. Smetane je bila, »kot je sam rekel« ustvarjati glasbo ljudske narave. To dokazuje tudi Moja domovina, iz katere smo izbrali Vltavo. V

skladbi spremljamo reko, na njeni poti se srečujemo s češkim človekom, z njegovo sedanostjo in preteklostjo, s češkimi plesi, s pesmijo. Skladatelj je zajel v to simfonično pesnitev vesele in žalostne trenutke in jih popisal s kontrastnimi motivi in temami.

Kako je pravzaprav s tem — to je radijska priredba knjižice »skrivnost, ki ni skrivnost« avtorjev Franceta Demšarja in Jožeta Valentinčiča. Oddaja skuša odgovoriti na vprašanje o spočetju in rojstvu, o razlikah med spoloma, o ljubezni med moškim in žensko, ne da bi se omejila na poučevanje o funkcijah spola. Avtorja ves čas vztrajata pri misli, da je človek del žive narave in podvržen naravnim zakonitostim kot vsa živa bitja, pa tudi pri bistvenih razlikah, ki človeka ločujejo od drugih bitij.

Pearl S. Buckova — J. Zagorc: Abrakadabra — to je radijska priredba povesti Otroci s povodnim bivolom. Mati pripoveduje svojim otrokom zgodbo o tem, kako je brala pravljice in kako zelo si je želela imeti nekaj čudežnega. Ta želja se ji je seveda izpolnila. Jedro oddaje je torej pravljica o povodnem bivolu, ki je na hrbtu nosil Velikega brata in Malo sestro, s katerima je preživela čudovite dneve.

J. Dokler: Nemirno življenje J. J. Rousseauja — oddaja skuša približati obdobje priprav na francosko revolucijo ob pripovedi »nemirnega življenja« tega francoskega filozofa in pisatelja, ki je s svojim delom močno vplival na sodobnike.

Kako je Jagoda postala kurir — Zgodba pripoveduje o majhni deklici, ki jo je našla partizanska četa v domači hiši samo, ker so ji bili mater odgnali Nemci. Nekake večera, ko so v sadovnjaku čakali obveščevalca, je Jagoda na skrivaj stekla v vas in prinesla

obvestilo. Po uspešni akciji je bila simbolično karana, češ: »Zdaj, ko si kurirka, ne boš smela brez ukaza nikamor več.«

Neža Maurer: Tabornik Žuža in njegovo prvo taborjenje — Prvo taborjenje je vedno doži-

vetje, spomini nanj pa nepozabni. O takih počitnicah, ki jih bo marsikdo tudi sam preživljal govorijo današnja oddaja.

M. Kmecl: Kako je očka peljal Primoža in Andreja na Triglav — V zgodbi o tem, kako so se pri-

pravljali za obisk te naše najvišje gore, kako so se oblekli, kaj so naložili v nahrbtnike, ter seveda, kako so se vedli (in kako se planinci ne vedejo), govori današnja oddaja.

Neža Maurer: Zeleni pony — oddaja govori o prometni vzgoji, o brezskrbni vožnji in o nepredvidnosti, ki pripelje do nesreče.

N. Maurer: Pogrešani nahrbtnik — v nahrbtniku, ki ga omenjamo v naslovu, so knjige za mladino, ki so jih napisali Josip Ribičič, Fran Roš in Gustav Strniša. V tej oddaji so predstavljene knjige Čurimurčki Josipa Ribičiča, Lokvanj Gustava Strniše, Juretovo popotovanje Frana Roša in še kaj.

O. Vipotnik — M. Svetina: Tito in mladina — »Tito simbolizira človeka, misleca, poveljnika in državnika. Ime Tito ponazarja tudi našo domovino, Titovo Jugoslavijo.«

Tako pravi v oddaji Olga Vipotnik. Oddaja je preplet njenih spominov na tovariša Tita, ki jih povezujejo pesmi naših pesnikov o njem.

F. Puntar: Kdo drugemu jamo koplje, vihti lopato. — Avtor je hudomušno zgodbo sestavil iz cele vrste slovenskih pregovorov, ljudsko modrost, ki je v njih zbrana, pa je s svojo zgodbo ponekod razložil, včasih pa pregovor postavi v tako situacijo, da izzove smeh.

Cesare Dei — M. Košuta: Popotovanje piščančka Picka — Zgodba nas popelje na kmečko dvorišče, kjer koklja ponosno vodi svoje piščančke. Najbolj neboljen med njimi je Pikec, živahen in radoveden piščanček. Rad je sam, ker ga zapostavljajo bratcevi in jo sam večkrat mahne raziskovat na lastno pest. Tu marsikaj doživi. Na potovanju po svetu je zrasel in postal tak lep petelin, kot si je želel.

Andersen — Grafenauer: Palčica — Pravljica o deklici, ki je bila majhna kot palec in je na svojem potovanju doživela razne pustolovščine, dokler vendarle ne prispe do svojega princa, kjer se poroči in srečno živi. V radijski priredbi, ki jo je pripravil Niko Grafenauer, je ta pravljica kot nalašč za tiste, ki jim je potrebna velika spodbuda, da se lotijo branja knjig.

H. Škofič: Prosim, ne povozite psa — Če bi prav na kratko hoteli povedati, o čem ta oddaja govori, bo lahko našli takole: na cesti se ne smemo igrati, cesto prečkamo le na prehodu za pešce, kdajsmemo čez semafor, in kako hodimo po cesti, kjer ni pločnika. Teh nekaj prometnih pravil je avtor vgradil v svojo oddajo, ki jo je oblikoval tako poetično, da je bila na svetovnem tekmovanju izobraževalnih oddaj na Japonskem nagrajena s prvo nagrado.

NIŽJA STOPNJA

29. junija M. Svetina: Pozabljeni copati in svinčniki
E. Peroci: Žalostni stekleni maček
6. julija M. Košuta: Popotovanje piščeta Pika Ura, ki je obstala
13. julija J. Milčinski: Gregčevo potovanje Andersen — N. Grafenauer: Palčica
20. julija Ocvirk — Košuta: Najmlajši in najmanjši naše čete
27. julija H. Škofič: Prosim, ne povozite psa
B. Magajna — N. Maurer: Brkonja Čeljustnik

SREDNJA STOPNJA

26. junija N. Maurer: Zeleni pony
V. Konjar: Pisatelj Ferdo Godina
3. julija F. Vurnik: O, domovina
M. Svetina — O. Vipotnik: Tito in mladina
10. julija V. Konjar: V pristanišču
F. Puntar: Kdor drugemu jamo koplje, vihti lopato

17. julija N. Maurer: Čika Jova Zmaj
S. Tiran: Gunarjev nasmeh
24. julija N. Maurer: Pogrešani nahrbtnik
Z. Kumer — U. Krek: Tam, kjer teče bistra Zila
31. julija M. Kmecl: Kako je očka peljal Primoža in Andreja na Triglav
Z. Kumer: Sem fantič zelenega Štajerja

VIŠJA STOPNJA

28. junija Kako je pravzaprav s tem?
J. Dokler: Nemirno življenje J. J. Rousseauja
5. julija J. Höfler — F. Schubert: »Lepa mlinarica«
M. Kranjec: Ljudje so dobri
12. julija E. Adamič: Josip Ressel
Z. Kržišnik: Charles Darwin
19. julija J. Koruza: Prva slov. povest »Ciglerjeva sreča v nesreči«
E. Petrin: Imeli smo ljudi
26. julija N. Desković: Smetana »S tokom Vltave«
Z. Kržišnik: Pariška komun

Pri občinski konferenci ZSMS Lenart v Slovenskih goricah že nekaj let uspešno deluje center za obujanje revolucionarnih tradicij NOB in socialistične revolucije. Center ima bogat program dela, ki je usmerjen predvsem v vsakoletne pohode mladih po poteh osvoboditve občine Lenart. Tej akciji prispevajo v občini velik pomen, saj je hkrati tudi ena izmed oblik kakovostnega usposabljanja mladih za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

Oblike usposabljanja mladine za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito so različne. V posameznih okoljih jih skušajo prilagoditi nekaterim posebnostim kraja. Tako so tudi pri lenarški občinski konferenci ZSMS že pred leti ustanovili poseben center za obujanje tradicij NOB, ki hkrati skrbi za usposabljanje mladih za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. S takšno obliko so v lenarški občini dosegli že nekaj lepih uspehov, zato so sklenili, da bodo akcije centra vsako leto še razširili. Kot posebnost naj omenimo, da prihajajo iz pohodniških vrst dobri kadri za delo v komisijah za ljudsko obrambo. Mladi pri akcijah niso osamljeni, saj jim pomagajo družbenopolitiške organizacije — predvsem in SZDL, pohodov pa se vključujejo tudi borci in pripadniki teritorialne obrambe. Več tistih srečujejo s pripadniki A. Obujanje revolucionarnih tradicij NOB po partizanskih poteh seznanja mlade z zgodbo

vino in s pripovedmi o NOB, hkrati pa si pridobivajo koristno strokovno znanje, saj ni akcije brez orientacijskih pohodov, ogledov orožja in strokovnih predavanj. Poleg kadrov, ki sodelujejo potem v komisijah splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite pa se tako vzgajajo tudi številni mladi prostovoljci za potrebe teritorialne obrambe. Pohodi so ena izmed prvih oblik njihovega usposabljanja. Ni torej čudno, če so sprejeli v zadnjem času v lenarški občini v enote teritorialne obrambe veliko mladih prostovoljcev. Akcije krepijo tudi moralno moč mladih in prispevajo k razvijanju tesnega sodelovanja med mladino in borci na eni strani ter mladino in pripadniki JLA na drugi strani.

Hiter razvoj

Omenili smo že, da so bile prve akcije v lenarški občini zelo skromne. Udeležilo se jih je le malo mladih iz krajevnih skupnosti in osnovnih šol. Počasi je število udeležencev naraščalo in

Hej brigade...

zahtevalo precej organizacijskih sprememb. Enota mladih pohodnikov je kmalu prerasla v pohodniško brigado, v katero so se vključili vsi mladi iz krajevnih

skupnosti, delovnih organizacij in osnovnih šol. Ker je število še naprej naraščalo, so letos sklenili, da bodo pripravili posebne bataljone mladih pohodnikov tudi

v krajevnih skupnostih, ki jih bo obiskala pohodniška brigada. Ta oblika je bila izredno uspešna, v prihodnje pa si bosta morala center in občinska konferenca prizadevati, da bodo ti bataljoni še bolj organizirani.

Prisrčna srečanja z borci in aktivisti OF

Mladi pohodniki lenarške občine se najbolj veselijo srečanj z nekaterimi borci in aktivisti OF, ki so med NOB delovali na območju sedan občine Lenart. Srečanja ob tabornih ognjih so tako pristna in domača, da jih mladi ne morejo pozabiti. Z velikim zanimanjem prisluhnejo pripovedi borcev o težkih časih, o boju za pravičnejše odnose med ljudmi, za osvoboditev slovenskega naroda in vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti. Borci jih popeljejo tudi do nekaterih postojank, partizanskih bolnišnic in tiskarn. Tako mladi vsako leto obiščejo Smrdeljevo bolnišnico v Voličini in še nekatere druge objekte iz NOB. Skupaj z borci počastijo ob partizanskih spomenikih in grobovih tudi spomin na padle.

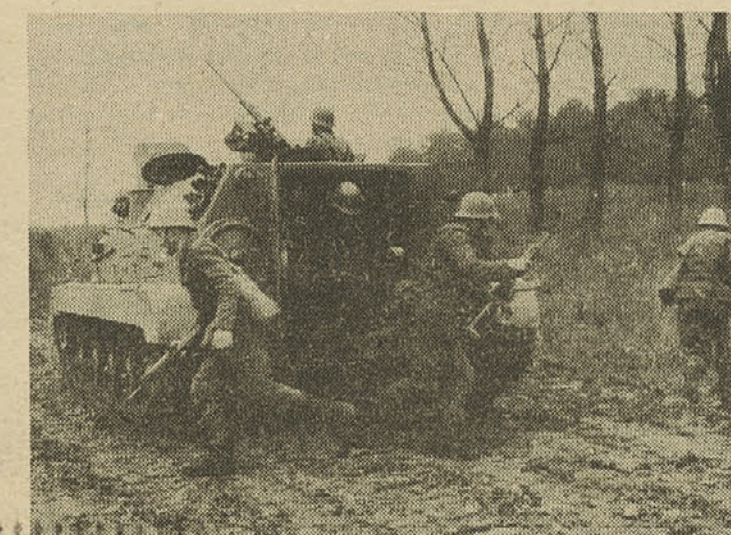
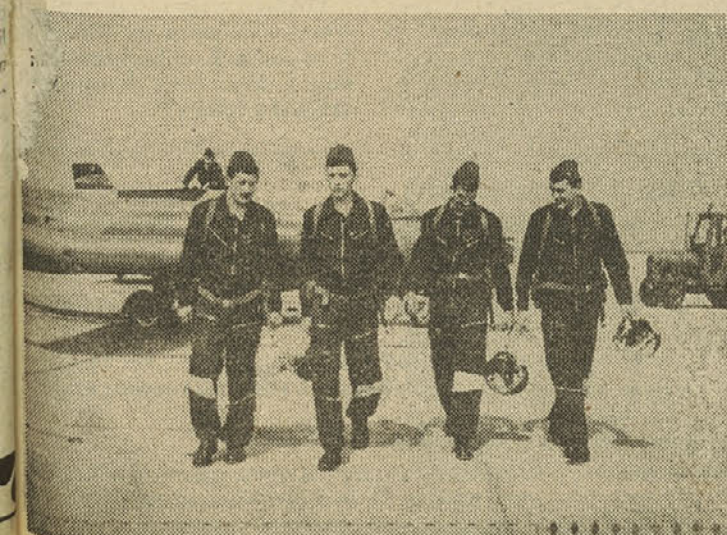
Poudarjene strokovno usposabljanje

Vsebinska vsakoletnih pohodov Lenarčanov po poteh osvoboditve

je prilagojena programom strokovnega usposabljanja mladih za potrebe ljudske obrambe. Letošnji program je bil še posebej bogat, saj so ga namenili tudi jubilejem 30-letnice vzgoje mladine za obrambo. Strokovni del pripravljajo center za obujanje tradicij NOB skupaj z občinskim štabom teritorialne obrambe in odborom ZRVS ter JLA. Na letošnji manifestaciji so pripravili mladim predavanje o njihovi vlogi v zasnovi ljudske obrambe in družbene samozaščite ter prikazali lahko pehotno orožje. Mladi so spoznali tudi rodove in službe JLA. Ena izmed oblik strokovnega usposabljanja so orientacijski pohodi, kjer spoznava mladina spretnosti, potrebne za orientacijo v naravi. Letošnji pohod je potekel v smeri Cerkevjak—Stara gora—kota 299-293—Trije kralji—Benedikt—Drvanja—Zgornja Ščavnica. Na zahtevni trasi orientacijskega pohoda so mladi pokazali kar precej znanja.

Glede na to lahko sklenemo, da so pri Lenartu v Slovenskih goricah ubrali uspešno pot, ki jo morajo v prihodnje samo še izpopolnjevati, vsebinsko pa lahko popestrijo še z novimi oblikami strokovnega usposabljanja in z več srečanji s pripadniki JLA.

MARJAN TOŠ

Šola — del zdravstvene terapije

Ob 70. obletnici delovanja Ortopedske bolnišnice Valdoltra

Osnovno šolo pri Ortopedski bolnišnici Valdoltra obiskujejo šoloobvezni otroci, ki prihajajo na hospitalno zdravljenje v Ortopedsko bolnišnico iz različnih krajev, iz osnovnih šol in organizacij, za usposabljanje v SRS.

Šola je bila ustanovljena v Šempetru pri Novi Gorici leta 1951 v tedanji bolnišnici za kostno tuberkulozo; kjer je bil ravnatelj prof. dr. Franc Derganc. Sodelavci si je prizadeval, da bi ustanovili redno šolo prav zaradi otrok — bolnikov z dolgotrajnim zdravljenjem. V začetku je poučevala otroke le prof. Regina Štular, ki je poskrbela za registracijo šole in postala njena prva ravnateljica. Učilnice so bile tedaj le bolniške sobe. Za šolo pa je materialno skrbela bolnišnica. Leta 1953 so prišli novi učitelji in tako se je začel normalen pouk od 1. do 4. razreda. Učence iz nižje gimnazije so učiteljice le inštruirale. Ob koncu šolskega leta pa so učenci uspešno opravljali izpite pred komisijo šempeterske gimnazije; to je bilo za mlade bolnike zelo naporno. Še isto leto je prevzel skrb za šolo Svet za prosveto in kulturo v Novi Gorici in tako je postala šola samostojna ustanova v bolnišnici. Leta 1956 so vse bolnike iz Šempetra preselili v takrat že urejeno bolnišnico za kostna in sklepna obolenja v Valdoltri. S temi pa se je preselila tudi šola, za katero je prevzel skrb Svet za prosveto in kulturo okraja Koper. Ker pa je bilo s Koprškega le 6% učencev, je šola postala republiška ustanova. Ustanovitelske pravice je prevzel IS SRS, financer pa je postala Republiška izobraževalna skupnost.

Osnovna šola pri Ortopedski bolnišnici Valdoltra je sedaj enovita samostojna organizacija združenega dela, v kateri združuje delo 11 delavcev. Člani delovne skupnosti upravljajo zavod neposredno na zborih delavcev, skupaj z zunanjimi delegati. Učenci obiskujejo pouk od 1. do 8. razreda. Na šoli je vsako leto več učencev. Tako jih je v letu 1964/65 obiskovalo pouk 127, v šolskem letu 1974/75 330, v šolskem letu 1977/78 pa že 494.

V sedanjem otroškem oddelku ki ga vodi ortoped dr. Bizjak Franc, je 110 postelj, ki jih zaseda: 10—15 predšolskih otrok, 70—80 šoloobveznih otrok in 15—20 mladostnikov, ki so že končali obvezno šolanje.

V okviru bolnišnice deluje tudi predšolski oddelk. Za otroke skrbijo štiri vzgojiteljice, ki delajo v bolnišnici. Tudi te otroke vključujemo v program vzgoje in izobraževanja v okviru 120-urne male šole, ki jo vodi strokovna delavska šola po predpisanem programu.

Zaradi določenega časa hospitalizacije imamo na šoli veliko fluktuacijo učencev, ki prihajajo iz različnih območij Slovenije:

90% učencev je intelektualno poprečno sposobnih, približno 10% otrok pa jih je lažje duševno prizadetih. Pouk za intelektualno poprečne učence poteka po predpisanem predmetniku in učnih načrtih, ki veljajo za vse osnovne šole v SRS. Za lažje duševno prizadete pa imamo prilagojen program. Slednje vključujemo k pouku od 1. do 5. razreda, ker je tu organiziran razredni pouk, ki najbolj ustreza poučevanju duševno prizadetih otrok.

Stopnja mobilnosti učencev je odvisna od vrste in intenzivnosti ortopedskega obolenja. Približno 60% učencev se lahko giblje z raznimi ortopedskimi pripomočki. Približno 30% jih mora k pouku voziti osebe bolnišnice — ti so tudi pri pouku v učilnicah na ležalkah. Okoli 10% učencev mora po operacijah ležati. Zato niso pri pouku v učilnicah, ampak jih poučujejo učitelji ob posteljah poleg rednega pouka v učilnicah. Večina otrok ima okvarjen lokomotorni aparat. Največ otrok je obolenih za skoliozo, okvaro kolkov, miopatijo, nekaj pa tudi

za distrofijo, osteomyelitisom in kostno tuberkulozo.

V preteklem šolskem letu smo organizirali tudi oddelk podaljšanega bivanja, v katerem je uradno 17 učencev. Zaradi specifičnih razmer pa so vanj praktično vključeni vsi učenci. V bistvu gre za organizirano pedagoško dejavnost v času, ko otroci niso pri pouku v učilnicah. Gre za individualno pomoč pri učenju, pisanju domačih nalog, pouk ob posteljah z operiranimi učenci in druge obšolske dejavnosti.

Šola sodeluje z matičnimi šolami naših učencev, tako da se seznanijo z učenim uspehom učenca in njegovimi posebnostmi, ko je sprejet na zdravljenje, poročila o doseženem uspehu učenca, ko je le ta odpuščen iz bolnišnice in vključen nazaj v matično šolo.

Poklicno usmerjanje izvajamo na šoli že vsa leta, odkar je koprski Zavod za zaposlovanje vpeljal to dejavnost v osnovne šole. Tako smo iz preprostih nasvetov prešli na načrtno in programirano poklicno usmerjanje. Za to uporabljamo številne oblike: od individualnih in skupinskih pogovorov pri pouku posameznih predmetov, pogovorov s starši ob rednih in izrednih govorilnih urah, anketiranja in testiranja učencev, nasvetov, predavanj, ogledov filmov o različnih poklicih, do posameznih publikacij in informacij.

Za dosežene uspehe na navedenih področjih delovanja je šola dobila že več priznanj in diplom od občinskih pa tudi republiških družbenopolitičnih organizacij.

Že vsa leta delujeta na šoli organizacija ZSMS in pionirska organizacija v okviru katere uspešno deluje več interesnih dejavnosti, zato se vključujejo naši učenci s svojimi programi v različne akcije in prireditve ob vseh državnih in kulturnih praznikih.

Šola ima dokaj bogato zbirko učil in učnih pripomočkov, za kar gre zahvala Izobraževalni skupnosti Slovenije, ki v celoti financira dejavnost naše šole in tako skrbi tudi za materialno plat. Zato imamo skoraj vsa potrebna sodobna avdiovizualna sredstva, med drugim tudi mini fonolaboratorij za pouk tujih jezikov. Vsa učila hranimo v prenapolnjenih omarah in sicer kar na bolniških hodnikih. Žal je šola že več let utesnjena le v štiri učilnice, kjer poteka pouk ves dan, v izmenah. Pouk tujih jezikov in interesne dejavnosti moramo imeti — zaradi pomanjkanja prostorov — tudi v zbornici. Po ugotovitvi pedagoških svetovalec Zavoda SRS za šolstvo so sedanje učilnice le zasilne in niso primerne za vzgojnoizobraževalno delo. Zaradi navedenih peneh vprašanj bi nujno potrebovali večje in sodobnejše prostore za pouk in druge dejavnosti. Ortopedska bolnišnica Valdoltra, ki nam je odstopila v uporabo navedene prostore, ima izredno lep odnos do šole. Šola ne plačuje bolnišnici najemnine niti funkcionalnih stroškov. Ker bi za svoje potrebe bolnišnica sama potrebovala več prostorov, nam ne more dati nobenega dodatnega prostora.

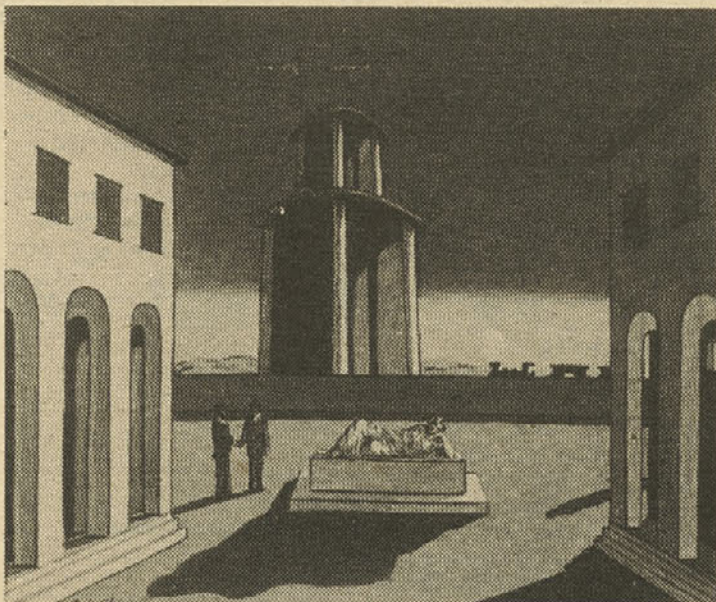
Potreba po gradnji nove šole se je pojavila že pred letom 1970, ko je bila določena lokacija in izdelan idejni projekt za novo šolo. Leta 1974 je bil zaradi spremenjene lokacije izdelan nov idejni projekt in maketa šole. Žal pa je zaradi pomanjkanja denarja vse obstalo na mrtvi točki.

Pedagoški delavci, zdravniki in vodstvo bolnice menimo, da je šola ob bolnišnici nujno potrebna, ker je tudi del zdravstvene terapije. Tudi zdravljenje bi bilo manj uspešno, če otroci — bolniki — ne bi obiskovali šole. Menimo, da imajo tudi bolni otroci pravico do šolanja v novih, sodobnih in za njih nujno potrebnih primernih prostorih.

FRANC KOPRIVEC

Jagoda Buč: Svočenje oblike in ambienta

Giorgio de Chirico: »Piazza d'Italia«, olje z mednarodne razstave Fiera d'Arte 79, ki je v začetku junija oživila že sicer razgibano javno življenje v Bologni. — Ekspozate Fiere d'Arte so po svoji izbiri posredovale razne evropske in ameriške galerije sodobne umetnosti, ki jih je povabil prireditelj. Od naših galerij je bila to ljubljanska galerija Labirint, ki je predstavila dela slovenskih grafikov: Golobove, Kovačiča, Kržišnika, Makuca, Maražve, Meška, Stegovčeve in Zelenka.

V celoti je razstavljalo 150 avtorjev, prireditelj pa je spremljalo mednarodno snidenje umetnikov, kritikov, založnikov, galeristov in teoretikov na temo Kritična avtonomija umetnika.

Dan mladosti v VVE Vodice

Pod geslom Otroci Titu so cibani iz vrtca Vodice v Ljubljani, 25. maja priredili razstavo svojih risb in izdelkov ter z njo počastili 87. rojstni dan tovariša Tita. Razstavo so si ogledali starši otrok, predstavniki družbenopolitičnih organizacij kraja

in učenci nižjih razredov osnovne šole F. Marn Vodice. Navduševali so se nad domiselnostjo in pristrčnostjo izdelkov, narejenih iz najrazličnejših odpadnih materialov. Seznanili so se tudi z razvojem risbe otrok, starih od 3 do 7 let in s slikarskimi tehnikami, v katerih se preskušajo otroci že na predšolski stopnji.

ŠTEFKA BARIŽ

30 let

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kejžar, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, tehnična urednica, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Rudi Lešnik, direktor in glavni urednik, Marjan Toš, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon: 22-284, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 60 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Hvala naročnikom in bralcem

Število naročnikov Prosvetnega delavca je zlagoma raslo in jubilejna številka je dosegla najvišjo naklado.

Zdaj je vsak tretji član Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti naročnik svojega glasila. Doslej so bili na Prosvetnega delavca naročeni povprečno osnovnošolski učitelji, toda zadnje čase se uvrščajo med naročnike vedno bolj tudi delavci predšolske vzgoje, usmerjenega izobraževanja in visokošolskih zavodov. Spremembe vzgoje in izobraževanja, novi družbenoekonomski odnosi pa kažejo že nov pojav: prosvetno glasilo so začeli naročati tudi v proizvodnih organizacijah združenega dela. In to je tisto novo: ne več dokaj zaprti glasilo učiteljev, temveč širše glasilo, ki obravnava pedagoška vprašanja, ki so sestavina celostne problematike združe-

nega dela. To pomeni, da ne bodo med naročniki predvsem učitelji različnih šol, temveč tudi delavci, ki jih zanimajo vprašanja vzgoje, izobraževanja in znanosti; pa ne le kot bralci, temveč tudi soustvarjalci prosvetnega glasila. Prav to pa pomeni, da je razvojna pot Prosvetnega delavca jasna, dolgoročna in sega prek šolskih zidov in stanovskih okvirov. To je razveseljivo, a obenem zahtevno: saj bo treba mrežo sodelavcev razviti povsod, kjer se ukvarjajo s prosvetno problematiko mladine in odraslih.

Vsem naročnikom in bralcem prav lepa hvala za zvestobo. Posebej se zahvaljujemo tistim, ki so pomagali s prispevki, nasveti in kritičnimi opozorili k izboljšanju in razvoju Prosvetnega delavca, da bi bil ob vstopu v četrto desetletje še boljši.

Več kot tapiserije

OB RAZSTAVI JAGODE BUIČ

Z besedo tapiserija kar ne moremo poimenovati tega, kar vidimo in doživljamo na razstavi Jagode Buč. Izraz tapiserija je začasen, še vedno povezan s tkanjem, pletenjem stenskih preprog, ki so postale vse bolj reliefne, pa nato že kar tridimenzionalne, plastične. Seveda je k tem treba dodati umetničin ustvarjalni delež in eruditsko sproščen odnos do gradiva. Tisto, kar je nekoč, zgodovinsko predstavljalo stensko preprogo s (pre)slikanimi motivi, je zdaj zamenjalo umetničino hotenje, da z likovnimi izrazi predstavi svežo vsebino. Tako je »tapiserijo« moderne dobe prikazala kot izvirni, samostojen umetniški dosežek. Pot od ploskovitih objektov pa do reliefnih rešitev in zatem plastične učinkovitosti je dosežek umetničine razvojne poti in izvirne konstrukcije, njene nedopredne samobitnosti. Z gradivom je nesporno povezana z geografskim okoljem. Ne folklorizira, čeprav je v njenem delu

pričujoč tudi ljudsko dekorativni element. Prav to daje delom Jagode Buč svojevrstno vrednost.

Poudariti pa je treba tudi to: razsežnosti objektov, ki jih umetnica upodablja, njihova rustikalnost in učinkovanje v prostoru, skrivajo v podtonih zadnji lirizem. Posebno izrazita so »pletanja« velikega formata, ki delujejo v večjih prostorih samostojno, doživljajsko polno, več kot dekorativno. Grobo tkanje njenih objektov je zelo pogosto povezano z enovitimi teminimi toni pletanja; čeprav pozna tudi svetlobo, niso rešitve nikoli lahke, igrivo vedre. Vidna je povezanost z organskim svetom, le da jo je umetnica po svojih hotenjih preoblikovala in dala celoti enovito pomensko osnovo. Razstavljeni objekti dajejo prerez zavidljivo trezne, izvirne doseženosti. Razstavni prostor ljubljanskega paviljona »Riharda Jakopiča« ni primeren za njene ekspozite, ki terjajo drugačen, višji prostor, vendar zaradi bledne verjetno ni šlo drugače. Katalog bi bil lahko bolj študiozen. I. G.

Mati Afrika

Zveza afriških študentov v SRS je pripravila 8. junija proslavo v počastitev dneva afriške enotnosti in Titovih jubilejev v veliki dvorani študentskega naselja v Ljubljani. Ob tej priložnosti je spregovoril predsednik Zveze afriških študentov, zvrstila sta se govora predsednika univerzitetne konference ZSMS in predsednika palestinskih študentov, podelili so nagrade in priznanja najboljšim športnim ekipam in posameznikom.

Pester spored, ki je zajel

obredne tradicionalne plesne pesmi in recitacije afriških narodov, je pritegnil vso pozornost številnih udeležencev prireditve. Izredno doživeto podana besedila, prelivajoča muzika, ples spremljavi bobnov in čudovitih pesmi so zlahka našle pot do srca slehernega obiskovalca. Sporete je dosegel svoj vrh pri zadnji točki Mati Afrika, kjer sta simbolični ples in besedilo izzvenelo kot prepričljiv in hkrati ganljiv klic afriškega naroda po svobodni miru in prijateljstvu med narodi. TEA DOMINKO

Spominske značke so podeljene

Železniško gospodarstvo Ljubljana je tudi letos razpisalo mladinski natečaj za literarne in likovne prispevke o železnici.

Na letošnji razpis se je odzvalo kar 13 tisoč učencev. Na natečaj je prispelo 4920 literarnih in 8100 likovnih prispevkov.

Razsojevalci žirij železničarjev Slovenije in Istre so nagradili

najboljše razredne kolektive izletom. Vsem sodelujočim natečaju so podelili spominske značke mladinskega natečaja dnevu železničarjev 1979.

Priznanja veljajo tudi mentorjem — učiteljem in vodstvom šol, ki so pokazali veliko požrtvornosti in dobre volje ob natečaju. OTILJA KREFT

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE JOSIP BROZ TITO Domžale, Kettejeva 13 objavlja naslednja prosta dela oziroma naloge za nedoločen čas od 1. 9. 1979 dalje:

— 3 učitelj razrednega pouka za delo v celodnevni šoli (od 1. do 4. razreda)

— 2 učitelj telesne vzgoje (od 4. do 8. razreda) — PU ali P

— učitelj matematike (dopolnjevanje s tehnično vzgojo), oz. tehnične vzgoje (dopolnjevanje z matematiko) — PU ali P

Kandidati naj pošljejo prijavo s kratkim življenjepisom in dokazilo o strokovnosti na gornji naslov v 15 dneh po objavi del oziroma nalog. O rezultatih izbire bodo kandidati obveščeni najkasneje v 30 dneh Stanovanj ni.